

T.C.
ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE FİNANSMAN BİLİM DALI

**BANKALARIN KREDİ TALEBİ DEĞERLENDİRME
SÜREÇLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ:
ÖRNEK BİR UYGULAMA
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Hazırlayan
Can FİDANCAN**

**NİĞDE
Haziran,2017**

T.C.
ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE FİNANSMAN BİLİM DALI

BANKALARIN KREDİ TALEBİ DEĞERLENDİRME
SÜREÇLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI OLARAK
İNCELENMESİ: ÖRNEK BİR UYGULAMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Can FİDANCAN

Danışman: Doç. Dr. Metin AKTAŞ

Üye: Prof.Dr. Serkan Yılmaz KANDIR

Üye: Yrd.Doç.Dr. Seçkin ARSLAN

NİĞDE
Haziran,2017

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Bankaların Kredi Talebi Değerlendirme Süreçlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi: Örnek Bir Uygulama” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içerisinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 09/06/2016

Can FIDANCAN

ONAY SAYFASI

Doç. Dr. Metin AKTAŞ danışmanlığında Can FİDANCAN tarafından hazırlanan "Bankaların Kredi Talebi Değerlendirme Süreçlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi: Örnek Bir Uygulama" adlı bu çalışma jürimiz tarafından Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tarih: 09/06/2017

JÜRİ :

Danışman : Doç. Dr. Metin AKTAŞ

Üye : Prof. Dr. Serkan Yılmaz KANDIR

Üye : Yrd. Doç. Dr. Seçkin ARSLAN

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Ömer İSKENDEROĞLU
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, değerli bilgi ve görüşleri ile bana yol gösteren değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Metin AKTAŞ' a, aileme ve özellikle her zaman bana destek olan kıymetli eşim Çiğdem ile varlığıyla mutlu eden canım kızım Lara' ya teşekkür ederim.

Can FİDANCAN

Niğde , 2017

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BANKALARIN KREDİ TALEBİ DEĞERLENDİRME SÜREÇLERİNİN
KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ: ÖRNEK BİR UYGULAMA**

FİDANCAN, Can
İşletme Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Metin AKTAŞ
Haziran 2017, 78 Sayfa

Bankaların faaliyetlerinden biri sınırlı finansal kaynakları ihtiyaç sahibi işletmelere kurumsal kredi tahsis şartlarına göre dağıtmak ve ilgili kredinin geri ödenmesi aşamalarını takip etmektir. Bu faaliyetin gerçekleşmesi sürecinde bankaların müşterilerine ait riskleri değerlendirmesi ve işleme konulan teminata göre kredinin verilip verilmeyeceğine karar vererek kredi limitini tespit etmesi gerekmektedir.

Bu çalışmanın amacı farklı bankalarda kredi tahsis sürecine ait benzerliklerin ve farklılıkların tespit edilmesidir. Bu amaç doğrultusunda beş farklı bankanın kredi tahsis birimi ile yüzyüze görüşme gerçekleştirilmiş ve kredilendirme sürecinde dikkat ettikleri kantitatif ve kalitatif değerlendirme ölçütleri bir soru seti vasıtası ile toplanmıştır. Daha sonra kredi ihtiyacı olan gerçek bir işletmeye ait veriler kullanılarak bankalar ile tekrar görüşülmüş ve bankaların kredilendirme süreçlerinin tamamı gerçek bir işletme örneğinde değerlendirilmiştir.

Çalışmadan elde edilen sonuçlar, bankaların net işletme sermayesi gelişimi, cari oran, likidite oranı, stok devir süresi, alacak devir süresi, özkaynak karlılığı, kantitatif değerlendirme ölçütleri ile ortakların yaşları, ortakların deneyimi, işletmenin veya ortaklarının gayrimenkul gelişimi, kurumsal ve bireysel Kurumsal Kayıt Bürosu skoru, yönetim riski, müşteri sayısı, faiz tahakkuku, rekabet gücü, kamu kurumlarına bulunan borçlar, alım-satım vadeleri, işletmenin hukuki yapısı ve istihbarat gibi kalitatif değerlendirme ölçütlerine benzer şekilde dikkat ettiklerini ortaya koymaktadır. Ancak nakit oran, faiz karşılama oranı, faktöring çalışması, kaldıraç oranı, dış ticaret yapılan ülke sayısı, ortakların cinsiyeti ve kur riski gibi ölçütlerde bankaların değerlendirme kriterleri birbirlerinden farklılık göstermektedir.

Buna göre gerçek bir işletme örneği üzerine yapılan değerlemede, kredi talebine verilen cevaplar bankalar arası farklılık göstermiştir. Aynı belge ve bilgiye sahip bankalardan, iki banka işletme ile aynı koşullarda çalışmaya devam etme kararı verirken, bir banka işletmenin kredi kullanım vadesini altı aya düşürmüş, bir banka işletmenin kredi limitinde limit artışında bulunmuş ve bir banka da işletmenin kredi talebini ret etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Banka, Kredi Talebi, Kredi Süreçleri, Banka Kredileri, Finansal Analiz

ABSTRACT
MASTER THESIS
INVESTIGATION OF BANKS IN COMPARATIVE PROCESSES OF
CREDIT EVALUATION: A SAMPLE APPLICATION

FİDANCAN, Can
Buisness Administration
Supervisor: Assoc. Prof.Dr. Metin AKTAŞ
June 2017, 78 pages

One of the activities of the banks is to distribute limited financial resources to the enterprises in need according to the terms of institutional loan allocation and to follow the repayment phase of the related loan. In the process of realizing this activity, the banks should evaluate the risks of its customers and determine the credit limit by considering the appropriate colleterals.

The purpose of this study is to identify the similarities and differences of the credit allocation process in different banks. For this purpose, a face-to-face meeting was held with the credit allocation departments of five different banks and both the quantitative and qualitative valuation criteria that were noted during the lending process collected with a set of questions. Then the process of the banks are revaluated by a real company data that demands a credit from these banks.

The results of the study indicates similitaries in credit consideration in terms of net working capital evaluation, current ratio, liquidity ratio, stock turnover period, receivables turnover period, return on equity, within the scope of quantitative evaluation criterias. Besides the qualitative evaluation criterias such as age of company partners, experience of the partners, development of real estate of the partners or company, institutional or individual credit score, management risk, number of customers, interest accrual, competition power, debt to the state, the maturity of buying and selling and legal structure of the company are found to be similar as well. Nevertheless banks act differently on some credit evaluation criteras such as liquid assets ratio, interest coverage ratio, factoring applications of the company, leverage ratio, number of countries with foreign trade, gender of partners and currency risk.

According to these, the replies given to the credit demand of a real company differs between banks. The banks with the same document and same information decided seperately. Two of the banks determined to work with the company within the same conditions, one of the banks limited the maturity of credit to six months, one of the banks accepted to increase the limit of the credit and one of the banks rejected the demand for credit.

Key words: Banks, Credit Demand, Credit Process, Bank Credits, Financial Analysis

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
ÖZET	II
ABSTRACT.....	IV
İÇİNDEKİLER	VI
TABLOLAR LİSTESİ	IX
EKLER LİSTESİ.....	X
KISALTMALAR DİZİNİ	XI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BANKA VE KREDİ KAVRAMI

1.1.BANKA KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ	3
1.2.DÜNYA'DA BANKACILIĞIN GELİŞİMİ.....	4
1.3.TÜRKİYE'DE BANKACILIĞIN GELİŞİMİ.....	6
1.4.BANKALARIN FON KAYNAKLARI.....	9
1.5.KREDİ KAVRAMI.....	11
1.6.KREDİNİN UNSURLARI.....	12
1.7.KREDİLERİN SINIFLANDIRILMASI	13
1.7.1. Nakit Krediler	13
1.7.1.1. Rotatif Krediler	14
1.7.1.2. Spot Krediler	14
1.7.1.3. Nakit Yönetimi Kredileri	15
1.7.1.4. Gün İçi İşlem Kredisi	16
1.7.1.5. Kredili Mevduat Hesabı.....	16
1.7.1.6. İskonto ve İştira Kredileri	17
1.7.1.7. İhracat Hazırlık Kredisi.....	17
1.7.1.8. Döviz Endeksli Kredi	18
1.7.1.9. Eximbank Kredileri.....	18
1.7.1.10. Taksitli Ticari Krediler	19
1.7.2. Gayrinakdi Krediler	19

1.7.2.1.Akreditif Kredisi	20
1.7.2.2.Teminat Mektubu.....	22
1.7.2.3. Kabul Kredisi	23
1.7.2.4. Prefinansman Kredileri	23
1.7.2.5. Kontrgaranti Kredileri.....	24

İKİNCİ BÖLÜM

BANKALARDA PAZARLAMA VE KREDİ TAHSİS SÜREÇLERİ

2.1. KREDİ TALEPLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	25
2.1.1. Müşteri İle Tanışma.....	226
2.1.2. Evrak Temini	27
2.1.3. İstihbarat Süreçleri.....	27
2.1.4. Kredilendirme Prensipleri.....	29
2.1.5. Kredi Puanlama Modeli.....	31
2.1.6. Pazar ve Sektör İncelemesi.....	33
2.1.7. Şubede Yapılan Finansal Analiz ve Kredi İhtiyacının Değerlendirilmesi .33	
2.1.7.1.Finansal Analizde Kullanılan Teknikler	34
2.1.7.1.1. Karşılaştırmalı Finansal Analiz.....	35
2.1.7.1.2. Yüzde Yöntemi İle Finansal Analiz	336
2.1.7.1.3. Eğilim Yüzdeleri Analizi	336
2.1.7.1.4. Oran Analizi	37
2.2. KREDİ TALEBİNİN RED NEDENLERİ	38
2.3. KREDİNİN SORUNLU OLMA NEDENLERİ	39
2.4. ERKEN UYARI SİNYALLERİ	39
2.5. KREDİ İZLEME VE YAPILANDIRMA.....	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FARKLI BANKALARIN KREDİ TAHSİS SÜREÇLERİ

3.1. ARAŞTIRMADA KULLANILAN VERİ VE YÖNTEM.....	41
3.2. ARAŞTIRMANIN KISITLARI.....	41
3.3. LİTERATÜR TARAMASI.....	42
3.4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI	44
3.4.1. Bankaların Kantitatif ve Kalitatif Değerlendirme Ölçütleri	45

3.4.2 Gerçek Bir İşletme Örneği.....	52
3.5. KREDİ TAHSİSİNDE BANKALARIN KIYASLANMASI.....	58
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	63
KAYNAKÇA.....	666
EKLER	73
ÖZGEÇMİŞ.....	78

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Bankaların Şube ve Çalışan Sayıları 2016–2017 Yılları.....	9
Tablo 3.1. Bankaların Kredi Tahsisinde Kullandığı Oranlar.....	45
Tablo 3.2. Bankalar Tarafından Ortak Değerlendirilen Kriterler.....	47
Tablo 3.3. Bankalar Tarafından Farklı Değerlendirilen Kriterler.....	47
Tablo 3.4. Kalitatif Kredi Değerlendirme Faktörleri.....	52
Tablo 3.5. “X” İşletmesi’ne ve Sektöre Ait Oranlar	54
Tablo 3.6. “X” İşletmesi’nin Mevcut Banka Limit, Risk ve Teminat Yapısı.....	56

EKLER LİSTESİ

Ek 1 : Kredi Tahsis Birimlerine Yönlendirilen Soru Seti.....	73
Ek2 : “X” İşletmesi’nin 2013-2014-2015 Yıllarına Ait Bilançoları.....	75
Ek 3 : “X” İşletmesi’nin 2013-2014-2015 Yıllarına Ait Gelir Tabloları.....	77

KISALTMALAR DİZİNİ

AŞ	: Anonim Şirket
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TL	: Türkiye Lirası
KOBİ	: Küçük Orta Büyüklükteki İşletmeler
BCH	: Borçlu Cari Hesap
DEK	: Döviz Endeksli Kredi
KMH	: Kredili Mevduat Hesabı
SSK	: Sosyal Sigortalar Kurumu
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
YP	: Yabancı Para
SÖİK	: Sevk Öncesi İhracat Kredileri
VB	: Ve Benzeri
UV	: Uzun Vadeli
KV	: Kısa Vadeli
FVÖK	: Faiz Vergi Öncesi Kar
ADH	: Alacak Devir Hızı
SDH	: Stok Devir Hızı
AOTS	: Alacakların Ortalama Tahsil Süresi
SOTS	: Stokların Ortalama Tahsil Süresi
TBÖS	: Ticari Borçların Ödenme Süresi

GİRİŞ

Bankalar geçmiş dönemlerde olduğu gibi günümüzde de işletmelerin, yeni girişimcilerin ve bireylerin en önemli finansman kaynağı sağlayıcılarıdır. Bankalar kredi talebinde bulunanların finansman ihtiyacını karşılamaya çalışırken aynı zamanda müşterilere verilen kredilerin geri ödenmeme ihtimalini azaltmak için de müşteri kalitesini sürekli arttırmaya çalışmakta ve bu bağlamda teminat yapısını da güçlendirmek istemektedirler.

Son yıllarda gelişen teknolojiyi en iyi şekilde kullanan bankalar, kredi geri ödenmeme ihtimalini ortadan kaldırmak ve müşteri kalitesini arttırarak müşterilerinin kredi taleplerine daha hızlı cevap verebilmek adına kredi puanlama yöntemleri geliştirmişlerdir.

Kredi puanlama yöntemleri günümüzde sadece bireysel ve mikro kredilere uygulanabilmektedir. KOBİ ve kurumsal kredilerde ise talep edilen kredilerin özellikli krediler olması tutarların yüksek olması ve teminat yapılarının değişiklik gösterebilmesi nedeniyle ticari segment de bulunan talepleri kredi tahsis birimlerinde yer alan analistler tarafından değerlendirilmektedir.

Kredi analizi yapılırken analistler; yasal düzenlemeleri, bankaların kendi iç mevzuatlarını, tecrübe edilen olayları ile yazılı olmayan bazı kuralları göz önüne almaktadır. Bu nedenle, farklı bankaların kredi talep eden müşteriye bakış açıları kredilendirme talep ettikleri teminat ve vadeler farklılık gösterebilmektedir. İşletmelere kredinin verilmesi kadar, kredinin verildikten sonraki takibi, kontrolü ve kredi riskinin yönetimi de önem arz etmektedir.

Bu çalışmada kredi talebinde bulunan ihtiyaç sahiplerinin farklı bankalar tarafından nasıl değerlendirildiği ve talep edilen krediyi tahsis etme şekillerinin ne gibi farklılıklar gösterdiği incelenmiştir.

Bu çalışma, banka ve kredi kavramları, bankalarda pazarlama ve kredi tahsis süreçleri ile farklı bankaların kredi tahsis süreçleri olmak üzere üç bölümden meydana gelmektedir. Buna göre birinci bölümde, bankacılığın tanımı, tarihsel gelişimi ve bankanın asli görevlerinden olan kredilerin unsurları ve kullanılan kredi türleri

anlatılmaya çalışılmıştır. Kredi türleri anlatılırken işletmelerin ağırlıklı olarak kullandığı kredi türleri üzerinde durulmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde, kredi tahsis süreçleri, banka ile ilk temas, kredi taleplerinin tahsis birimlerince incelenme süreçleri, kredinin sorunlu olmasının önlenme yolları üzerinde durulmuştur.

Son bölümde ise farklı bankaların tahsis birimleriyle yapılan yüz yüze görüşme yöntemi neticesiyle kendilerine sorulan soru seti üzerinden kalitatif bulgulara erişilmiş ve örnek bir işletme üzerinden gidilerek farklı bankaların aynı işletme üzerinde kredi tahsis birimlerinin ne şekilde ve neye göre kredi taleplerini değerlendirdiği incelenerek farklı bankaların bakış açıları anlatılmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BANKA VE KREDİ KAVRAMI

Sermaye, ticaret başladığından bu yana her işletme ve her birey için yadsınamaz bir öneme sahiptir. Bankacılığın oluşumu da yine ticaret ile uğraşan insanların sermaye ihtiyacının karşılanması amacıyla Babil ve Sümer dönemine kadar uzanan ve insanların ihtiyaçlarına yardımcı olmak amacıyla ortaya çıkmıştır. Hammurabi kanunlarında dahi bankacılık ile ilgili kanunlar yer almaktadır. Ülkeler arasında göç, savaş v.b. yollar ve ticaretinde artması ile birlikte bankacılık da dünyanın her yerinde oluşmaya başlamıştır. Dünyanın hızlı bir şekilde globalleşmesi ve teknolojinin ilerlemesi kendini bankacılık sisteminde de göstermiş ve yeniliğin her alanından bankacılık faydalanmıştır. Türkiye’de ise Osmanlı dönemlerinde İslam dininin faize bakış açısı düşünüldüğünde bankacılık genelde Müslüman olmayan kesim tarafından gerçekleştirilmiş, halk ise daha çok ticaret, tarım, devlet işleri ve askerlik gibi işler ile uğraşmışlardır. Gelişen ve büyüyen Türkiye ile birlikte ise bankacılık sektörü de hızlı bir gelişim göstermiş ve birçok yerli ve devlet bankası da sistemdeki yerine almıştır. Bu çalışmanın ilk bölümü birinci bölümünde banka kavramının Türkiye’de ve dünyadaki tarihsel gelişimi, kredilerin kaynaklarını edinme yolları ve bu kaynakları nasıl dağıttıkları anlatılmaya çalışılmaktadır.

1.1. BANKA KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Milattan Önceki dönemlerde özellikle paranın bulunmasıyla beraber paraya bağlı işlemler ciddi bir artış göstermiştir. Paranın ticari yaşama giderek entegre olması, paranın korunması ve parayla yapılacak işlemlerde aracılığı yürütecek kurumlara olan ihtiyacı ortaya çıkarmış ve bu işlemleri de bireysel seviyede yüksek sermayeli kişiler yerine getirmiştir. Yüksek miktarlarda paraya gereksinim duyan kişiler bunun için bireysel sermaye sahiplerinin yetmemesinden dolayı, bu işin kurumsal düzeyde yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Başak, 2008:21).

Banka adı, İtalyanca Banco kelimesinden türetilmiştir. Ekonomik ve ticari hayatta önemli bir yeri olan banka, para ile ilgili konularda her çeşit işlemi yapan, düzenleyen ve bu alanda gerek bireysel ve gerekse kurumsal olarak bütün gereksinimleri karşılamayı uğraş konusu olarak belirlemiş ekonomik birimdir. Tabi ki bu tanım günümüzde bankalar için yeterli değildir. Çünkü bankaların faaliyet alanları çeşitlenmiştir (Eyüpgiller, 1999:2).

Kısaca banka, mevduatları toplayarak bu mevduatları kredi ihtiyacı bulunan her türlü birey yada her nitelikteki kuruma, kredi vermek ve kredi almak esas faaliyet konusu olan kuruluşlardır. Bir başka tanıma göre banka, Sisteme kağıt ve kaydi para gibi harcama araçları sağlayan, sermaye ve taşınır kıymetlerle yapılan ticareti mesleki faaliyeti yapan özel veya kamu kurumlarıdır (Yüksel, 2004:3).

1.2.DÜNYA'DA BANKACILIĞIN GELİŞİMİ

Babil ve Sümerlilere kadar bankacılığın uzandığı tahmin edilmektedir. Bankacılık tarihine bakıldığında eski tapınakların banka olarak ve rahiplerin ise bankacı olarak görüldükleri dikkati çekmektedir. Geçmişte mal ve paralarını korumak için insanlar rahiplere başvurur ve kıymetli varlıklarını tapınaklara emanet ederlerdi. İktisat tarihçilerinin bir kısmı bankacılığı ilkel toplumlara kadar uzatabilmektedir. Bu uygarlıklara ait yazılan tabletlerde tohum ve bazı girdilerin emanet verildiği ve harman zamanı geri ödendiği görülmektedir. Bir çeşit tarımsal finansman olan bu olayı şuanda tarım bankaları yerine getirmektedir (Parasız, 2007:17).

Hammurabi'nin ismiyle nitelenen ve bilinen en eski yazılı kanun olan Hammurabi Kanunlarında ödünç işlerinin nasıl yapılacağı ve borcun ödeme gününde nasıl geri ödeneceği, borçlunun hangi mallarının hangi yollarla borcun tahsilinde kullanılabileceği belirtilmiştir (Kaya, 2013:44).

Bankacılığın ilk aşamalarından sonra, Mezopotamya, Finike, Eski Yunan, Roma ve Avrupa (bir açıdan batı) uygarlıklarında da bankacılığın yeni aşamalardan geçtiği ve yaygınlaştığı bir gerçektir. Eski Yunanlıların bankacılığı Babil'le yaptıkları temaslar neticesinde öğrendikleri ifade edilmektedir. Yunanistan'da daha ziyade hususi bankacılık gelişmiş, trapezitai denilen sarraflar vadeli, vadesiz para kabulü ile borç veriyorlar ve hesaplar arasında virman muamelesi de yapıyorlardı. Roma'ya bankacılığın Yunanistan'dan geçmiş olduğu ifade edilir. Roma'da muhtelif sınıflar para ve kredi işleriyle uğraşmıştır. Bunlar arasında maliyeci olan şövalyeler, Yunanistan'dan gelen Argenratii, Negaciatores ve Publicain' ler sayılabilir. Orta çağda bir taraftan siyasi ihtilaf ve askeri hareketler, diğer taraftan kilise, ticari ve iktisadi gelişmeye mani olmuştur. Bilhassa para ve borçlanma müessesesine karşı şiddetli bir direniş vardı. Diğer yönden Avrupalılara esas banka muamelelerini öğreten Cahorsinler, Lombardlardır ki, bunlar papalığın finansal ajanları mahiyetindedirler (İşler, 2015:19).

Banka adına layık ilk müessesenin Venedik'te kurulduğu bilinmektedir, daha sonraları 1401 yılında Genova Bankası olarak adlandırılan Casa di San Giorgio isminde bir banka faaliyete geçmiştir. Avrupalılara bu konuda yol gösterici olan Lombard' lardır. Bu kişiler buldukları her yerde aynı kuralları uygulamak suretiyle ticaret de ve dolayısıyla bankacılık da belirli bir genelleme yapılmasına yardımcı olmuşlardır (Eyüpgiller, 1999:9).

Devlete fon getirmesi maksadıyla 1694 yılında faaliyete başlayan İngiltere Bankası, emisyon tekeli elinde bulundurmamakla beraber devlet kontrolünde ilk Merkez Bankası olmuştur. 19. yüzyılda Fransa'nın üç büyük bankasından ikisi durumunda olan Societe Generale ve Credit Lyonnais ticaret ve mevduat bankacılığı konularında yetkin olarak bilinmektedir. Geriye kalan diğer bankalar ise daha çok kendi kaynakları ile faaliyet göstermekteydiler. Bu yüzyılda Avrupa'daki bankalar birleşerek büyük ulusal bankalar oluşturmuşlardır(Yılmaz,2010:11).

20. yüzyılda biraz daha farklı bir durum ortaya çıkmıştır. Kapitalist sistemle beraber merkezden planlama ve sosyalist ekonomiler oluşmuştur. II. Dünya Savaşı sonrasında ekonomiler arasında gelişmiş ve az gelişmiş ekonomiler önemli bir üstünlük kazanmıştır. Bununla birlikte bankacılık sektörü de planlı ekonomilere göre tekrar şekillenirken aynı zamanda devlet eliyle de az gelişen ülkelerin kalkınmaları için kalkınma bankaları örgütlenmiştir. Bu yüzyılda değişimlerin bir sonucu neticesinde de sermayeleri devlet kaynakları olan kredi kurumları ortaya çıktı Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu ve Avrupa Yatırım Bankası bunlara örnek gösterilebilir (Bahar ve Coşkun, 2006:23).

1980'li yıllardan sonra finans piyasalarında yabancı para ve faiz oranı hareketlerinden etkilenen ve zararlara uğrayan bankalar riske bağlı olarak sermaye ayarlaması yapmıştır. İlk başta Basel Komitesi yaptığı uygulamalarla uluslararası bankaların karşılaştıkları riske göre sermaye ayırmalarını öngörmüştür. Basel I, 1988 yılında yayınlanmıştır. Basel II ise 2004 yılında sektörde yaşanan krizler sebebiyle yayınlanmıştır (Yılmaz,2010:11). Basel II bankaların sermaye yeterliliğinin değerlendirilip ölçülen standartlar bütünüdür. Sermaye yükümlülüğünün hesaplanması, risklerin yönetimi ve kamuya nasıl açıklanacağına ilişkin hükümler bulunmaktadır (www.bddk.org.tr). Basel III uygulamalarına 2013 yılında başlanmış ve 2019 yılına kadar geçilecektir. Bu uygulama küresel krizlerin ardından sektördeki

risk denetim ve yönetimi güçlendirmek için geliştirilen reform tedbiri olarak 2012 yılında yayınlanmıştır (www.tbb.org.tr).

1.3.TÜRKİYE'DE BANKACILIĞIN GELİŞİMİ

Osmanlı topraklarında kurulan ilk banka 1847 de kurulan İstanbul Bankasıdır. 1852 yılına dek faaliyetlerini sürdüren bu bankanın temel zamanlık alanı kambiyo işlemleridir. 1856 yılında ise Ottoman Bank, İngiliz sermayedarlarının isteği ve İngiltere kraliçesinin talebi ile kurulmuştur. Bu bankanın genel merkezi Londra ve Türkiye'deki merkezi ise İstanbul'da kurulmuştur. Çeşitli illerde şubeleşen banka 1863 yılında Bank-ı Osmani-i Şahane ünvanını almıştır. 1865 yılında galata bankerlerinden bir grup kişinin katılımıyla Şirket-i Ümmumiye-i Osmaniye adında farklı bir banka daha kurulmuştur (Yıldız, 2006:16).

Cumhuriyet Dönemi ile birlikte, faaliyetlerine devam eden bankalar ve yabancı işletmeler, yabancı şirketlerin yardımları ile kurulmuştur. Osmanlı Bankası bu dönemde faaliyete geçen en önemli bankalardan birisidir. Bu bankanın, diğer bankalardan farkı ise ortaklık şeklinde yeniden düzenlemelere tâbi tutularak, bir devlet bankası haline getirilmesidir. Bununla birlikte Osmanlı Devleti, yabancı bankalara bir takım faaliyet alanlarında sorumluluklar yüklemiştir. Bu sorumluluklar arasında, otuz yıllık bir zaman dilimi içerisinde para basmak, devletin gelirlerini düzenlemek, borçlara ilişkin ödemeler yapmak gibi ayrıcalıklardan söz edilebilir. Zaman içerisinde Osmanlı Bankası'nın sermayesinin yabancılara ait olması neticesinde, milli bir banka kurulması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. İmparatorluğun sona ermesine kadar kurulan dış sermayeli bankaların temel faaliyet odağı hazine için dışarıdan veya içerden borç bulmak ve borçların ödenmesiyle alakalı işlerdir. Bundan dolayı bu dönem bankacılığına borçlanma bankacılığı denilmiştir (Türkiye Bankalar Birliği Yayını, 2008:2).

İktisat Kongresinde verilen kararlar sonucunda 1924 yılında İş Bankası kurulmuştur. Sanayi kesiminin ihtiyaçlarını karşılamak içinse 1925 yılında Maadin Bankası faaliyete başlamış ve kamuya ait birçok sanayi kuruluşunun hissesi Sanayi ve Maadin Bankası'na geçmiştir. Ziraat Bankası ile de zirai finansman sorunu çözülmeye çalışılmıştır. Ziraat Bankası A.Ş. statüsüne kavuşturulmuş ve sermayesi arttırılmıştır. Türkiye'nin inşa edilmesi ve inşaat sektörüne destek sağlanması için 1927 yılında Emlak ve Eytam Bankası faaliyete geçmiştir. 1930 yılında Türkiye Cumhuriyet

Merkez Bankasının(TCMB) kurulması da Türk Bankacılık Sektörünün mihenk taşlarından biri olmuştur. Aynı tarihlerde yerel banka sayısında da ciddi bir şekilde artış göstermiştir. Kurulan bankalar genellikle dönemin getirdiği şartlar dolayısıyla yerel çalışan ve iş adamlarının ihtiyaçlarının karşılanması için faaliyet gösteren tek merkezli bankalardır. 1929 yılında ortaya çıkan dünya genelindeki ekonomik kriz ile bölgesel ihtiyaçların karşılanmasında önemli etkileri bulunan bu bankaların birçoğu sonraki yıllarda çok şubeli bankacılık modeli dolayısıyla faaliyetlerini durdurmuşlardır (Uçarkaya, 2006:60).

1930 – 1940 yılları arasında büyük kamu bankaları kurularak faaliyete geçmiş, II. Dünya Savaşı sonrasında özellikle siyasi partilerin izlediği özel kesimi destekleme politikası sonucunda, önemli ulusal sermayeli özel bankalar kurulmuştur. Cumhuriyet döneminde ilginç olan gelişme, 1929 yılından sonra yaklaşık elli yıl süreyle Türkiye’de yeni yabancı banka kurulmamış ve şube açmak yoluyla dahi faaliyete geçmemiş olmasıdır. 1980 yılında Türkiye’de faaliyette bulunan yabancı banka sayısının dört’e kadar gerilemesidir. Bu dönemde Selanik Bankası 1969 yılında Karamehmet Grubu tarafından satın alınarak unvanı Uluslararası Endüstri ve Ticaret Bankası olarak değiştirilerek ulusal sermayeli banka statüsüne dönüştürülmüştür. 24 Ocak 1980 İstikrar Programı ve bu programa dışa açılma, serbest pazar ekonomisine geçiş, liberalleşme, ihracata dayalı büyüme gibi amaçların eklenmesi, ayrıca dünya finans pazarlarındaki gelişmeler Türk bankacılık sistemi üzerinde de etkisini göstermiştir (Akgüç,2007:11).

24 Ocak Kararlarının dışında, dünya finans piyasalarında bulunan liberal eğilimler, küresel anlamda sermayenin hareketinin serbestleşmesi, küresel ticaretteki artış, teknolojik inovasyon, kambiyo kontrollerinin kaldırılması, menşei yabancı olan bankaların faaliyetlerini Türkiye’ye taşımalarında olumlu bir etki yaratmıştır. 1980’li yıllarda dört olan yabancı sermayeli banka sayısı onbir yıl sonra 1991 yılında yirmidörde çıkmıştır. 2001 yılında ise bankaların birleşmeleri ve bazı yabancı sermayeli bankaların faaliyetlerini durdurmaları sonucu, 2001 yılında meydana gelen kriz öncesi Türkiye’deki yabancı banka sayısı, onsekiz tanesi ticari banka ve üç tanesi de kalkınma ve yatırım bankası olmak üzere faaliyet gösteren banka sayısı yirmibire düşmüştür. Osmanlı Bankasının ulusal banka şeklinde faaliyetlerine devam etmesiyle 1980 yılından sonra Türkiye’de yabancı bankaların sayısının artmasına rağmen kredi

ve mevduat payları ciddi bir yükseliş göstermemiş ve yaklaşık %3 düzeylerinde kalmıştır (Akgüç, 2001:12).

Türkiye’de 1990’lı yıllarda ekonomide yüksek dalgalanmalar yaşanmıştır. Bu dönemde bankalar özellikle kamu kıymetlerine yatırımlarını gerçekleştirerek yabancı paralarda pozisyon almış ve bu aşırı risk alma sebebi ile Türk Lirası değer kaybederek 1994 krizi ile bundan sonraki beş yılda Türkiye’de onbir bankaya el konulmuştur. Bu zamana kadar bankacılık sisteminin devlet kanalı ile denetlenmesinde parçalı bir yapı bulunmaktadır. 1999 yılında bu yapının düzeltilmesi için 4389 sayılı bankacılık kanunu ile bankacılık düzenleme ve denetleme kurumu (BDDK) kurulmuştur. BDDK 2000 yılının Ağustos ayında faaliyete başlamıştır, Kurum kapsamlı görevlere ve yetkilere sahiptir. Bunlardan bazıları; kredi sisteminin kontrolü, tasarruf sahiplerinin menfaatlerinin korunması, finansal güvenin temini, finansal istikrarın temini gibi birçok görevi bulunan BDDK’nın görev ve yetkileri 31.12.2005 tarihli resmi gazetede BDDK teşkilat yönetmeliğinde belirtilmiştir (www.bddk.gov.tr).

2001 yılında yaşanan krizin ardından bankacılık sektörü yeniden yapılandırılmıştır. Kamu bankaları finansal ve operasyonel açıdan yeniden düzenlenmiştir. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonundaki (TMSF) bankaların sorunlarının çözüme kavuşturulması, özel bankaların sağlıklı bir yapıya kavuşturulması, bankacılık sektöründe gözetim ve denetim etkinliğinin artırılması, sektörün daha rekabetçi yapıya kavuşturulması için yasal ve kurumsal düzenlemeler yapılmıştır (www.tbb.org.tr).

Mart 2017 döneminde en fazla şube sayısına sahip banka grubu, 7.003 şubesi bulunan özel bankalardır. İkinci sırada ise 3.708 şubeye sahip olan kamu bankaları yer almaktadır. Mart 2016’dan Mart 2017’ye kadar geçen bir yıllık sürede, şube sayısındaki değişiklik, 19 yeni şube açılışı ile kamu bankaları tarafından gerçekleştirirken, aynı dönemde özel bankalara ait şube sayısı ise 450 azalmıştır. Mart 2017 döneminde en fazla personel sayısına sahip banka grubu, 132.807 personele sahip özel bankalardır. İkinci sırada ise 54.466 personel istihdam eden kamu bankaları yer almaktadır. Mart 2017’ye kadar geçen bir yıllık sürede, personel sayısındaki en yüksek artış, 316 kişi ile kamu bankalarında gerçekleştirirken, aynı dönemde özel bankalarda istihdam edilen personel sayısı ise 4.094 kişi azalmıştır (www.tbb.org.tr).

Tablo 1.1. Bankaların Şube ve Çalışan Sayıları 2016-2017 Yılları

	Şube Sayısı		Çalışan Sayısı	
	2016 Mart	2017 Mart	2016 Mart	2017 Mart
Kamu Sermayeli Bankalar	3.689	3.708	58.132	58.448
Özel Sermayeli Bankalar	4.299	4.127	74.688	73.830
Yabancı Sermayeli Bankalar	3.154	2.876	62.213	58.977

1.4.BANKALARIN FON KAYNAKLARI

Daha çok vadeli ve vadesiz mevduat kabul ederek topladıkları kaynakları, işletmelere, diğer kişi ve kuruluşlara fon aktararak değerlendiren ve bunun yanında çeşitli konularda aracılık ve danışmanlık hizmeti veren ticari işletmeler olarak tanımlanan bankaların kredi amaçlı kaynakları, ‘öz kaynaklar’ ve ‘yabancı kaynaklar’ olarak iki kısma ayrılır. Sermaye, yedek akçeler, değer artış karşılıkları bankaların öz kaynaklarını oluşturmaktadır. Sermaye, bankaların ana sözleşmelerine göre hissedarları tarafından, kuruluş aşamasında veya sermaye artırımlarında konulmuş paralar bütünüdür (Oyakbank Eğitim Yayınları, 2005:78).

Kar yedekleri, bu kapsamda kanuni yedek akçeler, statü yedekleri, olağanüstü yedekler ile vergi istinasından yararlanan iştirak hisseleri ve taşınmazların satışından doğan kazançlar, bu başlık altında toplanır. Kanuni yedek akçeler bazı kısıtlamalar altında sermayeye de eklenebilir, kar payı olarak da dağıtılabilir. Statü ve olağanüstü yedeklerin kullanımı konusunda herhangi bir yasal kısıtlama yoktur. Vergi istinasından yararlanan iştirak hisseleri ve taşınmaz satışından doğan kazançlar beş yıl içinde sermayeye ekleme dışında başka bir amaçla kullanıldığında vergiye tabi tutulur (Akgüç, 2014: 152).

Değer artış karşılıkları amortismanına tabi sabit kıymetlerin ve bunların birikmiş amortismanlarının belli katsayılarla çarpılarak yeniden değerlendirilmelerini öngörmekte olup, yapılan hesaplama sonucunda bulunan değer ile eski değer arasındaki fark, değer artış fonu adı altında pasifleştirilerek kuruluşun öz kaynağına eklenir. Bankaların yabancı kaynakları mevduat, borçlu cari hesap alacak bakiyeleri Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB) reeskont kredileri, Eximbank kaynağı,

diğer yurtiçi ve yurtdışı banka kaynakları, varlığa dayalı menkul kıymet veya tahvil ihracı ile elde edilen fonlar, muhtelif borçlar hesaplarında bekleyen paralardan oluşmaktadır (Oyakbank Eğitim Yayınları, 2005:79).

Yazılı veya sözlü olarak herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle faiz yada her ne ad altında olursa olsun bir ivaz karşılığında istendiğinde veya belli bir vadede iade edilmek üzere para alınması mevduat kabulü olarak tanımlanır (Turanboy,1997:3). Toplanan paralarla ilk defa kredi kullanımı 19. Yüzyıl İngiltere'sinde ortaya çıkmıştır. Bankaların kullandığı kredileri en çok ve en kolay şekilde finanse edebilen yatırım aracı özelliğine sahip olan ve bankaların tasarruf sahiplerinden elde etmiş olduğu mevduat, bankalar açısından yabancı kaynak kapsamındadır. Çünkü bankaların sadece kendi öz sermayeleri ile kredi kullandırılabilmesi mümkün olmamakta ve bankalar, mevduat toplamak durumundadır (Yıldız, 2016:21).

Finansal liberalleşme neticesinde, bankacılık sektörü son yıllarda dünya da ve Türkiye'de ciddi bir atılım meydana getirmiştir. Türkiye'de bankacılık sektörünün aktif toplamı 2012 yılının Aralık ayında 1.371 milyar TL'ye çıkmıştır. Bankacılık sektörünün aktif büyüklüğü 2011 yılsonun da % 12,6'lık bir artış meydana getirmiştir. 2012 yılsonu itibarıyla krediler kalemi 794.8 milyar TL ye ulaşarak aktif büyüklüğün % 58 ini meydana getirmektedir. Sektör içerisindeki özel ve kamu bankası arasındaki dağılım mevduat tarafında 2012 Mart ayında 696.436 milyon TL olan toplam mevduatın neredeyse yarısı olan 342.937 milyon TL özel bankalar da bulunmakta iken 227.043 milyon TL'lik kısım ise kamu bankalarındadır. Sektörün en önemli özelliklerinden birisi özel sektöre sağlanan kredi imkanlarıdır. Özel bankalar KOBİ ölçeğindeki işletmelere kredi vererek önemli bir fonksiyonu yerine getirmektedir. Özel bankalar, yatırım ve kalkınma bankaları ile katılım bankalarına oranla daha çok kredi vermektedir. Örneğin 2011 yılında özel bankalarının kullandığı ticari kredilerin, toplam ticari krediler içerisindeki payı % 88.2 olmuştur (Kahveci, Celen ve Ekşi, 2013:54).

TCMB reeskont kredilerinde, Merkez Bankası muteber saydığı asgari üç imzayı taşımak şartıyla kendi belirleyeceği esaslar dahilinde bankalar tarafından verilecek ticari senet ve vesikaları reeskonta kabul edebilir. Reeskonta kabul edilecek ticari senet türleri ve imzalardan biri yerine geçebilecek teminatlar ile

diğer koşullar bankaca tespit edilir. Bu madde gereğince verilecek kredilerin en yüksek sınırı ve kredi türlerine göre limitleri, para politikası ilkeleri göz önünde tutulmak suretiyle TCMB tarafından belirlenir. Banka reeskonta kabul edebileceği senetler karşılığında avans da verebilir (www.tcmb.gov.tr).

Diğer bir ifade ile, bankaların, iskonto'ya kabul ettikleri ticari senetleri TCMB'na iskonto ettirmeleri işlemine reeskont, krediye ise reeskont kredisi adı verilir. Plasmanlarından doğan geçici likidite gereksinimlerini karşılamak amacıyla TCMB bankalara, öz varlık, mevduat ve plasmanlarının bir fonksiyonu olarak genel bir reeskont limiti tanır. Bu limit, bankaların kullanabileceğin en üst limittir. Yıl içindeki kullanımlarda ise, parasal büyüklükler ve bankaların performanslarına göre limitler tekrar gözden geçirilir (Oyakbank Eğitim Yayınları, 2005:79).

1.5.KREDİ KAVRAMI

TDK'ya göre kredi güven ve saygınlık olarak tanımlanmaktadır. Latince' de ise credere kelimesine dayanarak ve inanmak anlamına gelmektedir. Bir kişiye verilen paranın yada malın ilerde geri almak şartıyla yapılacak olan hizmete kefalet etmek olarak adlandırılabilir (Parasız, 1997:75).

Bankacılık da ise kurumun gerçekleştirdiği istihbarat neticesinde bireylere veya işletmelere kanunları, iç mevzuatı ve kaynaklarını dikkate alarak teminatlı veya kefalet karşılığı para, garanti veya kefalet vermek olarak tanımlanabilir (Parasız, 2000:199).

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nun 48. maddesine göre, bankalarca verilen nakdi krediler ile teminat mektupları, kontrgarantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul gibi gayrinakdi krediler ve bu niteliği haiz taahhütler, satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle yada herhangi bir şekil ve surette verilen ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdi krediler, tahakkuk etmekle birlikte tahsil edilmemiş faizler, gayrinakdi kredilerin nakde tahvil olan bedelleri, ters repo işlemlerinden alacaklar, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler, ortaklık payları ve kurulca kredi olarak kabul edilen işlemler izlendikleri hesaba bakılmaksızın bu kanun uygulamasında kredi sayılan işlemlerdir. Birinci fıkrada belirtilenlere ilave olarak, kalkınma ve yatırım bankalarının finansal kiralama

yöntemiyle sağladığı finansmanlar ile katılım bankalarının taşınır ve taşınmaz mal ve hizmet bedellerinin ödenmesi suretiyle veya kâr ve zarar ortaklığı yatırımları, taşınmaz, ekipman veya emtia temini veya finansal kiralama, mal karşılığı vesaiğin finansmanı, ortak yatırımlar veya benzer yöntemlerle sağladıkları finansmanlar da bu kanun uygulamasında kredi sayılır (www.tbb.org.tr).

1.6.KREDİNİN UNSURLARI

Banka kredi politikasının temelini oluşturan kredinin unsurları; süre, güven, risk ve gelirlerdir. Bir başkasına verilen satın alma gücünün diğer bir anlatımla kredinin ve dolayısı ile de unsurları aynı zamanda bankaların kredi politikasının da temeli niteliğindedir (Kavcıoğlu, 2003:68).

- **Süre Unsuru:** Bankalarca emanet olarak verilen para veya itibarın belirli zamandan sonra geri alınması olduğundan bankalar açısından geri ödeme süresi önemli bir unsurdur. Süreye bağlı olarak bankanın almış olduğu risk değişiklik göstermektedir, bunun en büyük etkilerinden birisi gelecek ile ilgili olan belirsizlik ve sürenin uzaması ile de bankanın almış olduğu riskin uzamasıdır. Verilen kredide sürenin gözetilmesi, kredilerin ikincil piyasada değerlendirilerek fonlama girdilerinin düşürülmesini; finansman sağlanan portföyün bölgesel veya sektörel olarak olumsuz değişikliklerden daha az etkilenmesine yöneliktir (Aslan: 2014:26).
- **Güven Unsuru:** Para, sahip olunan varlıklar gibi geri alınmak üzere emanet edilirken güvenmek de bu ilişki içerisinde bulunmalıdır. Krediyi kullanan kişi veya işletmenin bankanın gözünde saygınlığının bulunması gerekmektedir. Bunun nedeni güven unsurunun kredinin temel unsuru olmasıdır. Krediyi verirken, krediyi borçlu vadesinde ödemekten imtina eder mi? Krediyi alan kişi yada kurum kredinin vadesinde borcunu ödeyebilecek güç de olacak mı? Krediyi kullanan krediyi vadesinde ödemediğinde, borçlunun borcunu ödemesini sağlayabilecek mi? sorularına cevap aranır (Caymaz, 1989:20).
- **Risk Unsuru:** Bankacılıkta risk, ödünç verilen paranın tahsiline ve verilen garantiye konu taahhüdün yerine getirilmesine kadar meydana gelmesi muhtemel tehlikelerin toplamıdır. Diğer bir ifade ile risk, bir kişi veya kuruluşa nakit, mal, kefalet ve teminat şeklinde açılan kredilerden herhangi bir tarihte kullandırılmış

olan miktarı ifade eder. Kredi işleminde risk unsurunun en aza indirilmesi esastır (Perçin,1999:9).

- Gelir Unsuru: Krediler faiz ve komisyon gelirleriyle bankanın en önemli gelir kaynağını oluştururlar. Faiz, parasının alternatif gelirinden yararlanamayan alacaklı bankanın bunun karşılığı olarak daha önceden belirlenmiş olan tutar ve süreye bağlı olarak borçlanılan paranın yüzdesi olarak ifade edilen bir çeşit teminat niteliğindedir. Komisyon, ilke olarak kredi verenin kredi açılışı dolayısıyla girdiği bazı teşebbüslerin neden olduğu masrafların veya üstlenmiş olduğu zarar yada riskin karşılığını oluşturmakta ve kredinin kullanımıyla doğrudan ilişkisi bulunmamaktadır (Ensari, 2011:6).

1.7.KREDİLERİN SINIFLANDIRILMASI

Krediler farklı özellikleri değerlendirilerek sınıflandırılabilir. Fakat temel ayırım, yapısal özelliklerine dikkat edilerek yapılır. Bunun dışındaki ayrımlar, temel sınıflandırmanın alt ayrımlarıdır. Krediler yapısal özellikleri dolayısıyla ikiye ayrılırlar. Bunlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir (www.tbb.org.tr):

- Nakdi türdeki krediler (Plasman türündeki krediler)
- Gayrinakdi tür krediler (Nakit olmayan krediler)

Tüm nakit ve gayrinakdi krediler ayrıca, değişik bazı özellikler göz önünde bulundurularak alt ayrımlara tabi tutulabilir (www.bddk.org.tr).

1.7.1. Nakit Krediler

Belirli bir vadede faizi ile birlikte geri ödenmek amacıyla tüzel veya gerçek kişilere bankalarca kullanılan kredilerdir. Bankalar kredi verirken komisyon oranına bağlı olarak alınan ücretle birlikte müşterileriyle ilişkilerine göre de insiyatiflerini kullanarak kredilerin türüne göre çeşitli teminatlar talep edebilirler. Nakit krediler temel olarak bireysel ve kurumsal krediler olarak ikiye ayrılır (Oyakbank Eğitim Yayınları, 2005:22).

İşletmelerin kullandıkları nakit krediler ticari krediler olup rotatif ve spot krediler, dövizde endeksli krediler, eşit taksitli krediler, altın kredileri, iskonto ve iştirah kredileri ve kredili mevduatlar olarak sıralanabilir. Türkiye’de 1980’li yıllardan itibaren İslami esasları temel alan özel katılım bankaları kurulmuş olup sayıları

giderek artmaktadır. Katılım bankalarına talebi özellikle faize karşı olan işletmeler veya bireyler oluşturmaktadır. Katılım bankaları üretim faaliyetlerini desteklemekte işletmelerin ihtiyacı olan hammadde ve ekipmanları peşin almakta ve yine aynı işletmelere vadeli satarak finansman kaynağı oluşturmaktadırlar (Aydın, Şen ve Berk, 2014:200).

1.7.1.1. Rotatif Krediler

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 89. Maddesine göre cari hesap, iki kişinin para, mal, hizmet ve diğer hususlardan dolayı birbirlerinden alacaklarını ayrı ayrı istemekten karşılıklı olarak vazgeçip, bunları kalem kalem borç ve alacak şekline çevirerek hesabın kesilmesinden çıkacak bakiyeyi isteyebileceklerine dair akdedecekleri mukaveledir (www.resmigazete.gov.tr).

Rotatif şekilde çalışan kredilerin temel özellikleri üçer aylık devre sonları itibariye faiz ödemesi yapılan ve vadesinde kapatılan kredilerdir. Kefaleten, yani sadece lehtarın imzası ile verilebileceği gibi, kredinin teminatına çek, senet, mevduat, ilave kefalet yada ipotek v.b. çeşitli teminatlar ile de kullanırılması mümkündür. Kredinin faiz tahakkukları normal koşullarda yılda dört defa üçer aylık dönem sonları olan Mart 31, Haziran 30, Eylül 30 ve Aralık 31 tarihlerinin son iş gününde tahsil edilir (Tuğcu vd.,2013:105).

Rotatif kredinin tamamı bu tarihler gelmeden kapatılıyor ve müşteri faizi de kredi kapanışında ödemek istiyor ise kapanışta da faiz tahsil edilebilir. Müşterilerin bankalarında yada farklı bankalarda kredi limitleri veya kredili mevduat hesapları bulunsa da devre sonlarında tahakkuk eden faizlerin nakden ödenmesi yada hesaben tahsilatı talep edilir. Bu kredi türünde faiz, kredi gün sayısına göre hesaplanmaktadır. Kredinin kullanıldığı gün işlemeye başlayan faiz, kredinin kapanışında ise valörlü olarak hesaplanır. Bu kredi türünün de bir vadesi bulunmakta olup vadesinde kapatılmalıdır. Banka müşterisinin kredibilitesini değerlendirdikten sonra müşterisine krediyi yineleyebilir. Fakat kredinin anapara yada faizi yeni verilen bir kredi ile kapatılamaz yada faiz ödenemez (Kuas, 2010:19).

1.7.1.2. Spot Krediler

Kısa süreli nakit gereksinimini gidermeye yönelik olan kredi çeşididir. Bu kredinin toplam bakiyesi, ödeme zamanı ve faiz oranı kredinin hesaba geçtiği tarihte

belirlidir ve ödeme tarihine kadar değişmez, kredi bir defada kullanılır. Kredide vade sonunda faiz ve geriye kalan masraflarla birlikte kredinin ödeme döneminde yapılmaktadır. Bu tip krediler TL yada yabancı para türünden kullanılabilir. Faiz oranları yükseldiğinde dahi ödeme tarihine kadar kredinin ilk verildiği gündeki faiz oranı sabittir. Spot krediler, işletmeleri faiz oranlarında meydana gelen dalgalanmalardan korumakta ve işletme için finansman giderlerinin yönetilmesini kolaylaştırmaktadır. Spot kredilere kıyasla rotatif kredi kullanan işletmelerin faiz giderleri daha yüksek olmaktadır. Fakat faiz oranlar düştüğünde işletme açısından spot kredi ilave bir finansman yükü getirebilmektedir (Tuğcu vd. ,2013:111).

İşletmelerin spot kredilerde teminata verdikleri çek, senet bu kredi türünün ödeme süresi ile uyumlu olmalıdır. Çünkü bu tip kredide anapara ve faiz aynı anda tahsil edildiğinden ve ödeme süresi belirli bir tarih olduğundan daha sonradan ödeme tarihi, faizi değiştirilemez. Bu tip kredilerde ödeme tarihinden önce kredinin kapatılması da mümkün olmadığından faiz oranı arttığında banka ve düştüğünde ise müşteri riski almaktadır. Bu sebeple de müşteriler spot kredi verilmeden önce mağduriyet oluşmaması için tam olarak aydınlatılmalıdır (Başar ve Coşkun, 2006:140).

1.7.1.3. Nakit Yönetimi Kredileri

Vergi, SGK ödemeleri gibi ihtiyaçların karşılanmasında faizsiz kullanılan nakit yönetimi kredilerini kısa vadeli diğer kredilerden ayırabilmek için vergi, SGK ödemeleri için bu spot kredi türü tanımlanmıştır. İşletmenin sürekli gideri olan vergi, SGK gibi ödemeleri için krediler spot olarak verilmekte ve yalnızca bu tip ödemeler için kullanılmaktadır. Nakit yönetimi kredileri için kullanılan kredilerin maliyetleri sıfır olacak ve bu kredi türü için bankalara bir zarar yansımayacaktır (Kuas, 2010:21).

Bu krediler bankaların tahsilatlarına aracılık ettiği her türlü kurum ödemeleri için, ödemeyi gerçekleştirecek olan işletmelerin yada kişilerin lehine kullanılan kredi türüdür. Bankalardan kaynak çıkışı olmadığından müşterilerine faizsiz olarak kullanılabilmektedirler (Yıldırım E, 2007:21).

1.7.1.4. Gün İçi İşlem Kredisi

Kredili müşterilerin kullanmış oldukları kredilerini aynı gün kapatmak zorunda oldukları kredi türüdür. Gün içi işlem kredisi çok sık kullanılan bir kredi olmamakla beraber işletmelerde örneğin takas kapanış saatine nakit getirilen paranın yetişmemesi gibi sıra dışı durumların ortaya çıkması veya bankaların işletme limitlerinde kısa vadeli kredilerin uzun vadeliye dönmesi gibi gün içerisinde kullanılıp hemen kapatılacak olan işlemler için kullanılmaktadır. Kredinin günlük olması sebebi ile aynı gün kapanmayan kredilerde ertesi gün gecikme ve TCMB memzuç kayıtlarında temerrüt kaydı oluşması söz konusu olabilmektedir (Oyakbank Eğitim Yayınları, 2005:27).

Gün içi işlem kredileri, müşterilerin krediyi kullandıkları gün içinde hesaplarına gelecek yada var olan para karşılığında, bankada bulunan hesaplarda ilgili bakiyenin görülmesinden veya işlemin hesaba intikalinden önce yapılan ve bankayı riske sokabilecek kredi işlemidir. Bu tip kredinin kullanımında müşteriye geçici bir hesap açılmakta ve müşterinin cari hesabına bakiyenin yatırılmasıyla kredi kapatılır ve yine geçici hesap da kapatılır (Altan, 2007:21).

1.7.1.5. Kredili Mevduat Hesabı

Kredi limiti bulunan tüzel veya gerçek müşterilerinin oluşabilecek ani ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik kısa süreliğine bu taleplerinin karşılanması için verilen kredi türüdür. Kredili mevduat hesabının asıl kullanım amacı müşterilerin gün içerisinde oluşabilecek çek ödemesi, fatura ödemesi v.b. acil ihtiyaçlarının karşılanmasıdır (Yıldırım, 2007:20).

KMH kullanımı için müşteriye bu limitin oluşturulması ve daha sonra bu hesaba da KMH limitinin tanımlanması gerekmektedir, kullanılacak en yüksek tutar, tahsis edilen limiti aşamaz, gün sonu üzerinden hesaplanan kredi faiz tahakkuku dönem sonlarında yapılmaktadır. Bazı bankalar faiz sıklığını aylık, üç aylık hesaplayabilmektedir. Kredili mevduat hesabını kullanan müşterinin doksan gün sonunda hesabının artı bakiyeye dönmesi gerekmektedir, aksi durum işletme ile ilgili erken uyarı sinyali olarak algılanması anlamına gelmektedir (Kuas, 2010:22).

1.7.1.6. İskonto ve İştirâ Kredileri

İskonto ve iştirâ kredisi ile senet karşılığı verilen kredilerden oluşmaktadır. İskonto ve iştirâ, henüz vadesi gelmemiş bir ticari senedin indirilecek belli bir bedel karşılığında satın alınmasıdır. Bankacılıkta iskonto ve iştirâ kredisi, belli bir faiz ve komisyon karşılığında elinde bir senet bulduran hak sahibinin bu senedinin vadesinden belli bir süre önce kendisine bankaca ödenmesidir. İskonto da senedin borçlusu aynı yerdedir. İştirâ da ise senet borçlusu başka bir şehirde bulunmaktadır (Sungur, 1999:106).

Uygulamada senet kırdırılması olarak bilinen iskonto işlemi, bankalarca süresi henüz dolmamış poliçe, bono gibi kıymetli evrakların vadesine kadar olan faiz ve komisyonların düşülmesinden sonra bedelinin müşteriye peşin olarak ödenmesidir. Bu amaçla senetlerin iskontoya uygun olması ve ayrıca şekil şartları bakımından herhangi bir eksikliğinin olmaması gerekir. İskonto kredisinin sunulabilmesi için ayrıca, para ve sermaye piyasalarındaki faiz oranları, senedin kalitesi ve tutarı, müşterinin banka açısından önemi, yerel rekabet durumu ve bankanın likidite yapısı gibi noktaların da dikkate alınması gerekir (Aydın, Şen ve Berk, 2014:201).

1.7.1.7. İhracat Hazırlık Kredisi

Bu kredi, ihracatçıların doğrudan Eximbank'tan krediyi almalarına imkan sağlayan ve dış piyasaya yönelik ürün imal eden imalatçı ve ihracatçıların uluslararası arenada rekabet önceliği ve ihracat projelerinin desteklenmesi amacıyla kullanılan bir kredi türüdür (Güneş ve Uğur, 2007:29).

İhracat hazırlık kredileri TL cinsinden takip edilen, Türkiye'de mal ihracıyla belge kapsamındaki hizmet ihracı ve ihraç sayılan satış ve teslim faaliyetlerinin karşılanması sebebiyle TL olarak kullanılan ve faizi de yine TL üzerinden tahakkuk ettirilen kredilerdir. Kredinin riski ile taahhüdün kapatılması birbirinde tamamen farklı hususlar olup, risk herhangi bir bedelle kapatılabilir. Kredinin ilk diliminin kullanılmaya başladığı tarih başlangıç alınarak kredinin kısım kısım kullanılması yada cari hesap şeklinde takip edilmesi mümkündür. Bu durumda kredinin istisnadan yararlanabileceği süre içinde en yüksek seviyeye ulaştığı tutar ihracat taahhüdünü oluşturur ve kredinin ilk kullanım tarihindeki TCMB döviz alış kuruna göre ihracat taahhüdü hesaplanır. Kredi resmi mevzuat açısından azami

onsekiz ay vadeyle kullanılabilir. Daha kısa süreli olarak kullanılırsa bile taahhüdünün kapanması için onsekiz aylık süre beklenebilir. Belgeli işlemlerde ise vade belge süresi ile sınırlıdır (Oyakbank Eğitim Yayınları, 2005:30).

1.7.1.8. Döviz Endeksli Kredi

Bu kredi türünde işletme lehine tesis edilen kredi belirli bir yabancı para birimine endeksenerek, işletmelere limit dahilinde vadesinde yabancı para birimi kuru üzerinden TL'ye çevrilerek ödenen kredilerdir. Yabancı para birimi üzerinde meydana gelen artışın, TL faizlerinden düşük olacağını düşünen işletmeler için bir finansman kaynağıdır. Ticari faaliyetin hepsinin finansmanında kullanılabilen bu krediler ihracat taahhüdü doğurmamaktadır. İşletmeler için müeyyide riski oluşturmamaktadır. Döviz endeksli kredilerin ödeme tarihleri üç ayı geçmeyen spot döviz endeksli kredilerde faiz tahakkuku ödemesi vade bitiminde, doksan gün vadeden daha uzun süreli kredilerde ise devre sonlarında veya vade bitiminde gerçekleşir (Ensari, 2011:11).

Bu kredilerde limitler belirli bir döviz tipine göre belirlenen ve bu limitle sınırlı olacak şekilde ödeme tarihindeki alış kuruna göre hesaplanan kapaması ve faizi belirlenen döviz tipi ve tutarına göre ödenirler. Bu kredilerin döviz kredilerinden farkı ihracat taahhüdü olmadığından taahhüt yaptırımı bulunmamaktadır (Aydın, Şen ve Berk, 2014:203).

1.7.1.9. Eximbank Kredileri

Türk Eximbank'ın temel amacı ihracatın geliştirilmesi, ihraç edilen mal ve hizmetlerin çeşitlendirilmesi, ihraç mallarına yeni pazarlar kazandırılması, ihracatçıların uluslararası ticarete paylarının artırılması ve girişimlerinde gerekli desteğin sağlanması, ihracatçılar ile yurt dışında faaliyet gösteren müteahhitler ve yatırımcılara uluslararası piyasalarda rekabet gücü ve güvence kazandırılması, yurt dışında yapılacak yatırımlar ile ihracat maksadına yönelik yatırım malları üretim ve satışının desteklenerek teşvik edilmesidir (www.eximbank.gov.tr).

Eximbank bu amaçlara yönelik olarak yurt içinde yerleşik bankalar aracılığıyla bu faaliyetleri yürütenlere bu kaynağından düşük faizli finansman sağlamaktadır. Bu krediler, muhtelif programlar şeklinde, TL yada döviz kredisi olarak tahsis edilmektedir. TL ve yabancı para sevk öncesi ihracat kredilerinde (SÖİK), işletme ve

ihracat riski aracı banka tarafından üstlenilmekte, kredinin ihracat taahhüdünün yerine getirilmemesi halinde, istisna edilmiş yükümlülükler aracı bankalarca yerine getirilmektedir. Krediler, kredi tutarının banka hesaplarına geçtiği gün tamamen kullanılmak zorundadır. Bankalar, adına kredi talebinde buldukları bir müşteriye ilişkin taleplerini ancak Eximbank tarafından kredinin kendilerine ihbarından önce geri çekebilmektedirler (Oyakbank Eğitim Yayınları, 2005:32).

1.7.1.10. Taksitli Ticari Krediler

Taksitli ticari krediler, sözleşme şeklinde çalışan ödemenin geciktiği zaman ise herhangi bir ihbara lüzum olmadan kredinin faizinin çalıştırıldığı kredi türüdür. Taksitli kredilerin vadesi ve bu kredilere uygulanacak olan faiz oranı kredinin türüne ve amacına göre farklılık gösterebilmektedir. Kredi koşulları son derece esnekler. Oniki aydan altmış aya kadar farklı vadelerde kullanılabilirdiği gibi döviz cinsinden de kullanılabilir. İşletmeler kendi nakit akışlarına göre kendi finansal döngülerine göre farklı ödeme seçenekleri belirleyebilmekte örneğin aylık eşit taksitlerle ödeme, üç aylık eşit taksitlerle ödeme, ödemesiz dönem belirlenerek bir ödeme planının oluşturulması mümkün olabilmektedir. Bazı bankalar taksitli kredilerde teminat talep edebilmekte ve kredi faiz oranı da kredinin bir teminat karşılığında verilir verilmemesine yada teminatın niteliğine göre değişmektedir. Teminat olarak bazı bankalar özellikle gayrimenkul teminatı talep etmektedirler. Bazı bankalar yurt dışından verilen teminatları da kabul etmekte, bazı bankalar ise kefil ve teminat istememektedir (Tuğcu vd., 2013:105).

Bu krediler işletmenin sermayesinin, demirbaş alımı, teknolojik yenileme v.b. işletme ihtiyaçları için olabileceği gibi aynı zamanda işyeri alımı, taşıt alımı olarak da kullanılabilir. Bu kredilerde bir nevi sözleşme ile çalışılmakta ve taksit gecikmesi yaşandığında ilave bir bilgilendirmeye gerek olmadan temerrüt faizi işlemektedir. Taksitli kredilerde sözleşmeye ek olarak ödeme planına da imza alınması gerekmektedir (Yıldırım, 2007:23).

1.7.2. Gayrinakdi Krediler

Bir yükümlülüğün sonuçlanması, bir borcun sona ermesi veya bir işin bitmesi konularında bankanın belirli bir komisyon veya bir ücret karşılığında kredili müşteri adına taahhütte bulunması ve bir anlamda müşterisine kefil olması şeklinde verilen

kredilerdir. Gayrinakdi krediler de başlangıçta para verilmemekte ancak borcun ödenmemesi veya akde bağlı sorumlulukların yerine getirilmemesi sonucunda tazmin edilmesi taahhüdü bulunmaktadır (Sungur, 1999:23).

Nakdi kredilerde nakit para ödünç olarak verilirken, gayri nakit kredilerde banka itibarı ödünç verilmektedir. Bankaların yurt içinde yada yurt dışında bulunan gerçek ve tüzel kişiler lehine, bir malın teslimi, bir işin yapılması yada bir borcun ödenmesi vb. konularında işi yüklenenin yükümlülüğünü önceden kararlaştırılan koşullara uygun olarak yerine getirilmesini sağlamak için verdikleri garanti belgeleridir. Kredi müşterisi üstlendiği yükümlülüğü yerine getirmez ise bankanın iş yaptıran tarafın uğradığı zararı tazmin etme yükümlülüğü doğar. Gayrinakdi kredilere faiz yürütülmemekle birlikte sadece komisyon alınır (Kocaman, 2015:9).

1.7.2.1.Akreditif Kredisi

Uluslararası ticarete taraflar, birbirlerini çok iyi tanıyamadıkları için ve farklı ülkelerde farklı kambiyo rejimleri uygulandığı için karşılıklı bir güvensizlik içindedirler. Bu nedenle akreditif her iki tarafa da en yüksek düzeyde güven sağlayan bir ödeme şeklidir (Oyakbank Eğitim Yayınlar, 2005:45).

Bir akreditif işleminde en az dört taraf bulunur, bunlar aşağıdaki şekilde ifade edilebilir (Demir, 2010:26):

- Akreditifi açtırmak için başvuruda bulunan akreditif amiri
- Akreditif işlemine aracılık yapan banka amir banka
- İhracatçıya akreditif açılışı hakkında bilgi veren veya teyit eden banka teyit bankası
- Lehine akreditif açılan lehdar

Dört tarafı bulunan akreditif işlemlerinin farklı türleri bulunmaktadır. Uygulamada kullanılan akreditif türleri aşağıdaki şekildedir (Şirinpınar, 2012:36):

- Kabilî Rücü Akreditif, Dönülebilir akreditif olarak anılan bu akreditif yönteminde ithalatçı ve bankası tarafından ihbarda bulunmaksızın geçersiz sayılabilmekte yada şartlarında değişiklik yapılabilmektedir (Demir, 2010:41).

- Gayrikabili Rücu Akreditif, Dönülemez olarakda anılan bu akreditif türünde taraflarının tamamının rızası olmadan iptal yada değişikliğin mümkün olmadığı akreditif türüdür (Gül, 2010:19).
- Teyitsiz Akreditif, İhbar bankası, amir olan bankanın ödeme taahhüdünü teyit etmez sadece akreditifin doğrulunu kontrol eder ve bunun dışında bir sorumluluğu bulunmaz (Şafak, 2010:49).
- Teyitli Akreditif, Amir olan banka muhabir olan bankaya teyit için süre vermektedir, muhabir bankada bu süre içerisinde akreditifi teyit etmektedir ve ödeme taahhüdüne girmektedir (Şirinpınar, 2012:37).
- Rotatif Akreditif, Anlaşma gereği amir ve lehdar arasındaki koşullara göre kısmi veya tamamı kullanılabilir, bu akreditifte önceden belirlenen şartlarda ve sürede belirlenen miktar dahilinde yenilenir (Karakaya, 2015:41).
- Karşılıklı Akreditif, Birbirinden farklı iki akreditifin birisinde lehdar olan tarafın diğer işlemde amir olması işlemleridir (Gül, 2010:21).
- Devredilebilir Akreditif, Bu akreditif türünde lehtar akreditif alacağını tamamını veya bir kısmını başka birine devredebilmektedir (Boztürk, 2007:87).

Birçok akreditif türü olmakla beraber uygulamada bu türlerden en yaygın olarak kullanılan akreditif türü teyitli akreditiftir. Teyitsiz akreditif türü de uygulamada sık kullanılmakla birlikte bu tür akreditifi özellikle uzun yıllar ticaret yapan ve değişmez şekil şartları bulunan belirli ürünlerin ticaretini yapan işletmelerin daha sıklıkla kullandıkları ifade edilebilir.

Ödeme biçimi yönünden akreditifler aşağıdaki şekildedir (Gül, 2010:25):

- Görüldüğünde ödemeli akreditif
- Vadeli ödeme
- Kabul kredili ödeme
- İştira ödemeli akreditif
- Kırmızı şartlı akreditif
- Yeşil şartlı akreditif

Ödeme biçimlerine göre birçok akreditif bulunmakla beraber uygulamada en sık kullanılan yöntemler görüldüğünde ödemeli akreditif ve vadeli ödemedir.

Görüldüğünde ödemeli akreditifte ihracatçı belgeleri bankaya teslim eder etmez mal bedelini söz konusu işlemi yapan teyit bankası ise bankadan tahsil eder (Dölek,1999:38). Vadeli ödemede alıcıya mal ücretini herhangi bir poliçe hazırlanmadan vesaik eline ulaştıktan sonra ödenen akreditiftir (Şirinpinar, 2012:44).

1.7.2.2.Teminat Mektubu

Borçlunun alacaklıya olan sorumluluğunun yerine getirilmesini garanti etmek amacıyla, bankalarca alacaklıya yönelik hazırlanan bir taahhüttür. Ülke içerisinde yada dışarısında yerleşik gerçek veya tüzel kişiler lehine malın teslimi, bir işin yapılması veya borcun süresinde ödenmesi gibi konularda sorumluluğun yerine getirilmemesi sonucunda, belirli bir tutarın koşulsuz olarak karşı tarafa ödenmesinin bir mektupla garanti altına alındığı kredidir (Reisoğlu, 2002:3).

İşin niteliğine göre, süreli yada süresiz olarak düzenlenebilen teminat mektupları için müşteriden faiz yerine, mektubun vadesi ve türüne göre belirlenen oranlar üzerinden, özel durumlar dışında üç ayda bir teminat mektubu komisyonu tahsil edilir (Aydın, Şen ve Berk, 2014:205).

Gerçek de teminat mektubunun tarafları garanti edilen lehdar sözleşmenin tarafı olmadığından dolayı muhatapları garantiyi yani teminat mektubunu veren bankadır. Teminat mektubu verildikten sonra şayet risk çıkarsa teminat mektubunun muhatabı alacaklı olacak ve borçlu da banka olacaktır. Mektup tazmin olursa bankanın bunu rücu edeceği kişi lehdar' dır (Kuas, 2010:30).

Teminat mektubu türleri aşağıdaki şekildedir (Şafak, 2010:29):

- Kesin teminat mektubu
- Geçici teminat mektubu
- Avans teminat mektubu
- Gümrüklere hitaben düzenlenen teminat mektubu

Farklı türde teminat mektupları bulunmasına rağmen uygulamada en yaygın olarak kullanılanlar, geçici ve kesin teminat mektubudur. Geçici Teminat Mektubunda risk genellikle uzun sürmez. Çünkü ihaleyi takip eden kısa bir süre içerisinde mektup ya iade olur yada kesin teminat mektubu ile değiştirilir (Oyakbank Eğitim Yayınları, 2005:44). Kesin Teminat Mektubunda işin belirlenen koşullarda gerçekleşmemesi

neticesinde belirlenen miktarın muhataba ödeneceğine dair düzenleyenin garantisini içerir (Şafak, 2010:31).

1.7.2.3. Kabul Kredisi

Kabul kredisi, iskonto kredisiyle benzer özellikler taşıyan, bankanın belirli bir limit içinde müşterilerine sağladığı gayri nakdi bir kredidir. Banka bu işlemde nakdi ödeme yerine belirli bir limite kadar müşterisi tarafından üzerine çekilecek poliçeleri kabul etmektedir. Kabul edilen senetlerin vadesinde müşteri tarafından ödenmemesi durumunda banka ödemekle yükümlüdür. Kabul kredisi yoluyla akreditifli, vesaik mukabili veya mal mukabili olmak üzere her üç ödeme şekline göre ithalat yapılabilir (Berk, 2005:25).

Kabul kredisinin özelliği bir bankanın muhatap sıfatıyla yer aldığı bir poliçenin ödeneceğine olan güvenin artmasıdır. Kabul kredisinin gayrinakdi kredi olarak değerlendirilmesinin nedeni ise bankanın muhatap sıfatıyla kambiyo ilişkisine dahil olmasıyla herhangi bir nakit ödemede bulunmaması ve kendi itibarını müşterisine kullandırmasından kaynaklanmaktadır. Gerçekten de müşteri vade dolmadan poliçe karşılığını bankaya ödediğinde kambiyo ilişkisi müşterinin yaptığı dolaylı ödeme ile son bulmaktadır (Tuğcu vd. , 2013:151).

1.7.2.4. Prefinansman Kredileri

Bu krediler ihracat ve yabancı para kazandırıcı işlemlerle ilgili mal ve hizmet temininin finansmanında kullanılmak üzere işletmelerce ülke dışından sağlanarak Türkiye'deki bankalar vasıtasıyla garantili yada garantisiz ülkeye getirilerek alışı yapılarak kullanılan istisnalar dışında en fazla onsekiz ay kullanılan kredi tipidir. Prefinansman kredileri yabancı para olarak kullanılamaz. Kredinin anapara, faiz ve diğer masraflarının ihracat ile yabancı para kazandırıcı işlemlerinden sağlanan kazançlarla geri ödenmesi gerekir (www.tcmb.gov.tr).

Döviz olarak kullanılamayan bu kredilerin anapara, faiz v.b. giderleri, ihracat bedelleri, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı faaliyetlerden sağlanan bedellerle ödenmek zorundadır. Söz konusu kredi kullanımına ticari bankalarca garanti verilerek yada verilmeden aracılık edilir. Prefinansman kredisi işletmelere aşağıdaki avantajları sağlar (Aydın, Şen ve Berk 2014:202):

- İhracatın finansmanını önceden yapma olanağı,
- Sağladığı döviz girişine kıyasla maliyet avantajı,
- Türk Lirasına bağlı kredilere oranla maliyet avantajı,
- Vadesinde önce hesabın kapatılması durumunda faizsiz döviz kullanma şansı,
- İhraç bedellerinin tahsil edilmesinden sonra kapatılabilmesi.

1.7.2.5. Kontrgaranti Kredileri

Banka, bir kimseye açtığı gayrinakdi kredi (teminat mektubu kredisi) sonucu kredi alanın talebi üzerine, kendi lehine veya üçüncü bir kişi lehine muhataba bir teminat mektubu verir. Banka ile lehine kredi açılan kişi arasında uygulamada kontrgaranti sözleşmesi olarak adlandırılan bir sözleşme imzalanır. Müşterisi ile kontrgaranti sözleşmesi imzalayan banka, korkulan olayın gerçekleşmesi ve kendisinin garanti altına ödemedede bulunması ihtimalini düşünerek durumunu güvence altına almayı istemektedir. Böylece bankanın garanti edilene ödemedede bulunması halinde müşterisine başvurup ödediğini geri alabilmesi için gerekli hukuki dayanaktan yararlanılmaktadır. Kontrgaranti'yi bankanın müşterisi veya üçüncü kişi sağlayabilir. Kontrgaranti çoğu kez bir güvenceyi sağlamak amacıyla verilebilir. Örneğin üçüncü kişi hem banka ile kontrgaranti sözleşmesi imzalayabilir hem de taşınmazını bankaya ipotek edebilir veya üçüncü kişiye ait tahvil ve hisse senetleri üzerinde kontrgaranti sözleşmesinin diğer tarafı lehine rehin kurulabilir. Bazen de diğer bankanın verdiği teminat mektubu kontrgarantiyi oluşturabilir (Tuğcu vd., 2013:150).

Bankanın yurtdışındaki muhataplara (bankalara, gerçek ve tüzel kişilere) hitaben verdiği ve müşterilerin muhataba karşı taahhüdü yerine getirememesi halinde, garanti alanın bu hususu yazılı beyanı üzerine, ilk yazılı talebinde garanti tutarının banka tarafından ödeneceğini taahhüt eden dönülmez ödeme yükümlülüğüdür. Garanti amirinin yurtiçinde bulunan bankası, yurtdışındaki muhabir bankasına hitaben bir kontrgaranti düzenleyerek bu bankadan asıl lehdar adına yeni bir garanti mektubunun hazırlanmasını ister. Başka bir ifadeyle bir taahhüt zinciri halinde, kontrgarantiyi açan banka garanti amirinin, yurtdışı muhabir banka ise kontrgarantiyi açan bankanın riskini üstlenirler. Kontrgaranti Kati, Geçici, Avans, Stand-by şeklinde düzenlenebilir (Oyakbank Eğitim Yayınları, 2005:67).

İKİNCİ BÖLÜM

BANKALARDA PAZARLAMA VE KREDİ TAHSİS SÜREÇLERİ

Bankaların müşterileri ile ilk defa temas haline geçmeleri kredi tahsis süreçlerinde önemli bir noktadır. Çünkü müşteri ile ilgili ilk izlenim, müşterinin hal ve davranışı ile işine olan hakimiyeti, yanında çalışan personelin hal ve tavırları v.b. birçok durum hakkında müşteri ile ilk karşılaşmada şube personeli veya tahsis biriminin fikri oluşmaya başlar. İşletme ziyaret edilip ön izlenim oluştuktan sonra evraklar temin edilerek işletmenin finansal durumu çözümlenmeye çalışır ve talep etmiş olduğu kredi ile yapmış olduğu işi ile ilgili olup olmadığı analiz edilir. Kredilendirme sürecinde tahsis ve şube birimlerinin kararlarını yazılı olan kurallar kadar hatta bazen daha fazla yazılı olmayan kurallar belirlemektedir. Örneğin bir torna atölyesinin yada bir kaporta dükkanının bir bayanın üzerine olması veya işletme sahibinin çok genç yaşta olması v.b. durumlar bankalarda kredilendirme sürecinde daha temkinli davranmalarına yol açabilmektedir. İşletmenin kredi talebinde bulunurken vermiş olduğu teminatlar her zaman yeterli olamayabilmektedir. Örneğin nakit karşılıklı teminat mektubu talebinde bulunan yeni bir işletme başta zararsız ve teminat açısından yeterli dahi olsa verilmeyebilmektedir, çünkü kötü niyetli işletme sahibi bu yolla kendisine kredibilite oluşturabilmeye çalışıyor olabilmesi sebebi ile bankacılıkta sadece yazılı olan kurallara ve rakamlara bağlı kalınmamakta bunun yanında yazılı olmayan ve tecrübeyle test edilen kurallarda bulunmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde de kredi tahsis süreçleri üzerinde durulmuş ve açıklanmaya çalışılmıştır.

2.1. KREDİ TALEPLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kredi taleplerinin değerlendirilmesi, ihtiyaç doğrultusunda kredi talebinde bulunan gerçek veya tüzel kişi işletmelerin, kredi değerlilikleri konusunda bir karara varabilmek amacıyla yapılan bir işlemler bütünüdür. Bu işlemler için gerekli görülen bilgi ve belgelerin alınmasından sonra, kredi işlemi olumlu veya olumsuz olarak sonuçlandırılır (Ensari, 2011:19).

Kredi analizini gerçekleştiren analistin işletme yönetimini iyi bilen, finansal tablolar analizini özümsemiş, ekonomik faktörleri değerlendirebilen ve muhasebe bilgisinin yüksek olması kaliteli bir analiz için çok önemlidir. Finansal analizi

bitirdikten sonra müşterinin moralitesi ve portresiyle beraber kredi talebinde bulunan müşterinin sektörel ve krediyi ne maksatla kullanacağı irdelenmelidir. Sadece kredinin verilmesi değil aynı zamanda kredinin geri ödenme şeklide yine analistin görevlerindedir. Verilen kredinin sorunsuz bir şekilde geri ödenmesi için kredi talebinde bulunanın faaliyetleriyle beraber nakit akışı da doğru vadelerle belirlenerek geri ödeme kolaylaşacaktır. Verilen kredinin mevcut faaliyetler dışında bir yol ile ödenecekse bu faaliyetlerinde incelenmesi gerekmektedir (Tokel, 2004: 30).

2.1.1. Müşteri İle Tanışma

Banka pazarlama faaliyeti öncesi yeni müşteri için bir ön hazırlık yapmakta ve belli kriterlere göre ön elemeden geçirdikten sonra görüşme talebinde bulunmaktadır. Burada en önemli kaynağı müşterilerin detaylı mizanları üzerinde yapılan taramalar oluşturmaktadır. Detay mizanda bulunan alıcılar ve satıcılar kalemlerindeki yüksek hacimli alışveriş yapılan işletmeler listelenmektedir, müşteri hakkında genel bir istihbarat yapılmakta ve oluşan ilk izlenimin ardından müşteri banka pazarlama yetkilisi tarafından ziyaret edilir. Sonuç olarak her iki taraf için de uygun ise yeni müşteri için kredi teklif paketi hazırlanır. Müşteriye ilişkin bilgilerin elde edilmesi, ihtiyaç ve imkanların doğru tespit edilebilmesi açısından çok önemli bir süreçtir. Müşteri ziyaretleri pazarlama personeline bir formalite olarak algılanmamalıdır. Bu aşama, hem müşterinin mevcut ve potansiyel ihtiyaçlarının ve hem de faaliyet konuları ile ilgili olarak kullandığı ofis, dükkân, tesis ve depoların yerinde görülmesinin, kredibilitenin doğru tespit edilmesi için çok önemlidir (Erkli, 2015:19).

Müşteriler, işletmelerin yaşayabilmeleri, banka ve diğer bütün finansal kuruluşların varlığını sürdürebilmeleri için şarttır. Daha fazla kar elde etmek ve rakiplerini geçebilmek için işletmeler her zaman daha fazla müşteri talep etmektedir. Bu taleple işletmeler müşterilerine yeni ürün ve hizmetler sunmakta ve müşterileri ile dirsek temaslarını arttırmaktadırlar. İlerleyen teknoloji ve internet çağının hızlı gelişmesiyle birlikte müşterinin seçme ve hizmet alınan işletmeyi değiştirme olanağının artması müşterinin önemini arttırmıştır. Artık müşterilerin işletmeleri yönlendirdikleri günümüzde, işletmeler mevcut müşteriyi kaybetmeden yeni müşteriler kazanabilmek için sürekli bir rekabet ve müşteriyi memnun etme gayreti içerisinde bulunmaktadırlar. İşletmenin en önemli ögesi olan müşteri ve onun işletme tarafından tanınmasıdır. Eğer işletme müşterilerini tanımazsa işin doğası gereği daha

tedirgin olmaktadır. İşletmeler için kıymetli olan ve işletmenin sürekliliği için önemli olan müşteriler bazen de işletmelere zarar verebilmektedir, örneğin; hizmet verdiğimiz bir müşterimizden mal veya hizmet karşılığında alınan çek yada senedin ödenmemesi durumu işletmeyi zarara uğratabilmektedir (Akın ve Kalem, 2009:65).

2.1.2. Evrak Temini

Kredi çalışmasının yapılabilmesi için bankaların istemiş oldukları evraklar farklılık gösterebilmektedir. Bununla birlikte belirli evrakları bütün bankalar talep etmektedir evraklar aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Tuğcu vd., 2013:33):

- Vergi levhası
- Şirket ortakları ve imza yetkililerine ait imza beyannameleri
- Oda kayıt belgesi
- Ortaklara ve/veya şirkete ait gayrimenkul dökümleri
- Ortaklara ve/veya şirkete ait araç ruhsatları
- Şirkete ait kuruluş ve değişikliklere ait ticaret sicil gazeteleri
- Ortakların nüfus cüzdanı fotokopileri
- Hazirun cetveli
- Kapasite raporu
- Biten ve devam eden işler
- Son üç yıla ait bilanço ve detay mizan
- işletmenin müşterilerinden almış olduğu çek ve senet bilgileri
- Uzun vadeli kredilerin ödeme planları
- Çalışılan diğer bankalardaki limit, risk ve teminat yapısı

Kredi başvuru evraklarının detaylı olarak şekil şartlarını taşıması ve diğer konular dikkate alındığında uzun süren bir süreç ortaya çıkmakta ve bu şekilde eksiklikler ortaya çıkmaktadır (Zerenler ve Bayındır, 2011:141).

2.1.3. İstihbarat Süreçleri

İstihbarat süreci bankacılıkta kredilendirme öncesi en önemli aşamalardan biridir. İstihbarat farklı kaynaklarda farklı şekillerde tanımlanabilmektedir.İstihbarat süreçleri sayesinde müşterilerini ve faaliyet gösterdikleri alanları kredilendirmede bir öngörü oluşturabilmek amacıyla toplanan çeşitli bilgilerin belirli bir sistem içerisinde

derlenip kayıt altına alınmaktadır. Krediyi talep eden işletmenin kendini objektif esaslar dahilinde tanıtmaması beklenmemektedir. Bu sebeple yapılacak istihbarat kredi tahsis birimine ışık tutmalı ve bu suretle layık olmayan kişilere kredi verilmemesi veya kredi ilişkisinin sona erdirilmesi sağlanarak bankanın kaynakları güvenli biçimde değerlendirilmelidir (Kocameşe, 2006:49).

İstihbarat prensipleri genel olarak gizlilik, tarafsızlık ve süreklilik üzerine kuruludur. Gizlilik bankacılık faaliyetleri sonunda müşterilere ait bir takım bilgiler inceleme elemanları tarafından öğrenilmektedir. Bankalara duyulan itibar ve güven sayesinde müşteriler kendilerine ait bilgileri vermektedirler. Bu nedenle inceleme elemanının, görevi dolayısıyla müşteri hakkındaki öğrendiği bilgileri ilgili olmayanlara açıklamaması gerekir. Tarafsızlık, işletme incelenirken objektif ölçülerle hareket edilmesi, her çeşit ön yargıdan uzaklaşılması, tarafsız olunması gerekir. Toplanan bilgiler arzu edilen şekilde değil, gerçek durumu ortaya koyacak şekilde değerlendirilmelidir. Elde edilen bilgilerin çeşitli kaynaklardan doğrulanması, birbirini doğrulamayan bilgilere fazla değer verilmemesi gerekir. Süreklilik, belirli bir zamanda yapılan istihbarat işletmenin belirli bir dönemdeki durumunu ortaya koyar. Halbuki kredinin kullandırıldıktan sonrada takip edilmesi gerekir. Kredi vadesinde ödeninceye kadar belirli bir ölçüde risk taşır. Bu nedenle kredinin süresinde ödeninceye kadar gerçekleşebilecek risklerin dikkate alınması gerekir (Oyabank Eğitim Yayınları, 2005:96).

İstihbarat konusunda kullanılan kaynaklar ve nelerin araştırılacağı önemlidir. Gereksiz ve amaç dışı toplanan bilgiler istihbarat çalışmasının seyrini olumsuz yönde etkileyebilir. İşletme ziyaretleri sırasında bulunulan ortamdaki takvim, kalemlik, plaket gibi eşyalardan, işletme yetkililerinin yaptıkları telefon ve personel görüşmelerinden çeşitli istihbaratlar ve istihbarat kaynakları elde edilebilir. Ziyaret esnasında işletme yetkilisinin yaptığı telefon görüşmelerinin niteliği, görüşme sırasında işletme personelinin görüşmeyi keserek fısıldamaları, yetkiliden çok kısa sürede temin edebileceği evrakların istenilmesi durumunda bunları uzun bir zamanda getirilmesi gibi durumlar işletme hakkında intibalar kazanılmasına yardımcı olabilmektedir (Şakar, 2009:58).

İstihbarat farklı kriterlere göre çeşitli türlere ayrılmaktadır bunlardan kalitatif istihbarat, finansal analize dayanmayan istihbarattır. Bu istihbaratta ekonomik

konjonktür, sektörün konjonktürden etkilenme derecesi, işletmenin sektör içindeki konumu ve işletme yönetim kademelerinin analizi yapılmaktadır. Kantitatif istihbarat ise finansal tablolar üzerinden yapılan analiz ile diğer sayısal analiz tekniklerini kapsamaktadır. Mukayeseli tablolar analizi, dikey analiz, trend analiz ve oran analizi literatürde geleneksel analiz yöntemleri olarak adlandırılmaktadır. Faaliyet kaldırıcı, başabaş noktası analizi, stokastik başabaş noktası analizi, net nakit akışı analizi, stokastik net nakit analizi ise modern yöntemler olarak adlandırılmaktadır (Özçelik, 2006:47).

İstihbaratın bir diğer türü ise piyasa istihbaratıdır. Kredi talebinde bulunan şahıs yada işletme ile ilgili diğer işletmelerden, ticari ilişki içerisinde olan kurumlardan bilgi olarak gerçekleşir. Fakat bu yöntemle elde edilen bilgiler, dostluk, rekabet v.b. sebeplerden dolayı bilgilerin değerlendirilmesinde çok dikkatli inceleme yapmak gereklidir (Akgüç, 2014:33).

Uygulamada bankalar tarafından kullanılan bir istihbarat türü de ekran istihbaratıdır. Bu istihbarat türünde bir işletmenin kredi talebi değerlendirilirken işletmenin TCMB memzuç kayıtlarının incelenmesi, kurumsal kredi kayıt bürosu güncel banka limitlerini, risklerini, gecikmelerini, ödenen ve takas sistemine kayıtlı ileri vadeli çeklerini, teminat ve kefalet yapısını, ticaret sicil gazetesinden güncel değişikliklerin, bireysel kredi kayıt bürosundan ortakların borçluluk durumunun, gelir idaresi başkanlığı web sitesinden e-vergi levhasının doğrulanması, istihbarat ekranlarından protestolu senetlerinin olup olmadığının incelenmesi, imza sirkülerinin ve vekaletnamelerin güncelliğinin noterden teyit edilmesi gerekmektedir (Geçer, 2014:29).

2.1.4. Kredilendirme Prensipleri

Kredilendiren kuruluşun, başvurular içerisindeki krediye onay verebilmesi için bazı temel prensipler bulunmaktadır. Bu temel prensipler, 5K kuralı olarak ifade edilmektedir bunlar karşılık, karakter, koşullar, kapital, kapasitedir (Parasız,2000:161).

Tesis edilen kredilerin ödeme süresi sonunda problemsiz bir şekilde geri ödenmesini sağlamak için gerekli kuralların yanı sıra bazı prensiplerde vardır. Kredinin belirli bir projeye verilmesi gerekmektedir. Kredinin müşterinin vermiş

olduğu teminata değil, yapılacak olan işe veya hizmete verilmesi gerekmektedir. İşletmenin talep ettiği kredinin faaliyetini sürdürdüğü alan ile örtüşmesi ve girdi oluşturabilecek işte kullanılması kredinin geri ödenmesi yönünde alınabilecek en güvenilir teminattır. Problemsiz bir kredi sürecinin gerçekleşmesi için kredi talebine yönelik olan projenin detaylı bir biçimde irdelenmesini gerektirir. Güvenlik ilkesi, verilen krediye ilişkin alınan teminatın sağlamlığını tanımlar. Kredide güvenlik ilkesinin aşağıdaki şartları sağlanması gerekmektedir (Türkiye İş Bankası Eğitim Yayınları, 1990:48):

- İstihbaratın düzgün bir şekilde yapılması,
- Kredinin teminata bağlanması ve şeklen gerekli olan koşulların eksiksiz yerine getirilmesi gerekir
- Kısa vadeli olarak verilen kredilerde daha çok proje ve daha fazla işletme finanse edilmesi,
- Kredinin verildikten sonra izlenmesi gerekmektedir

Kredilerin vadelerine göre bu adımlar farklılık gösterebilir. Örneğin, kredi tesis edilirken alınan teminatların kredinin ödeme süresi sonunda teminat niteliği kaybedebilir.

Süreklilik ilkesi, kredinin mümkün olan en yakın sürede tahsil edilmesi yapılan işin dönemlerine uygun ve dinamik bir şekilde kullanılması, dolu ve durgun olmamasını tanımlar, süreklilik ilkesinin işleyebilesi için gerekli olan koşullar aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Oyakbank Eğitim Yayınları, 2005:7):

- Kredilerin uzun vadeli olarak kullanılmaması ve ödeme tarihlerinde kredilerin kapatılması,
- Kullandırılan kredilerin dönem ve amaçlarına uyumlu kullanılması,
- Kredilerin teminatlarına kredilerde ödeme hareketliliği sunan çek, senet, tahvil v.b. kıymetlerin tercih edilmesi,
- Kredilerin teminatına alınan kıymetlerin gerçek bir ticari ilişkiden kaynaklanmasına dikkat edilmeli ve riskin dağıtılması için teminata alınan kıymetlerin büyüklük ve keşidecileri itibarıyla iyi bir dağılıma sahip olması ve

en önemlisi kıymetlerin ödeme tarihlerinin kredinin ödeme tarihi ile uyumlu olması,

•Riskin farklı sektörlere ve fazla sayıda işletmeye dağıtılması gerekmektedir.

Verimlilik İlkesi, bankalar açısından müşterilerine verilen kredilerde karı yüksek olan kredilere öncelik verilmesini müşterilere verilen kredilerde rutin alınan faiz ile birlikte komisyon ve gelir sağlanmasını ifade etmektedir. Çalışılan müşterilerin mevduatlarının alınması ve komisyonlu işlere yönelinmesinin yanında bankalara kaynak yaratan kredilere öncelik verilmesi gerekmektedir (Türkiye İş Bankası, 1989: 84).

Uygulamada bu ilkelerin yanı sıra, kredi verilirken bazı yasal süreçlerde bulunmaktadır. Bankanın kullandırabileceği kredi tutarı, bireysel ve tüzel şahıslara verilebilecek kredi tutarı, dolaylı kredilerin sınırı, bankanın iştiraklerine verilebilecek kredilerin tutarı gibi prensipler Bankalar Kanunu ile belirlenmiştir (Tokel, 2004: 23).

2.1.5. Kredi Puanlama Modeli

Kredi puanlaması, kredi başvurularının kredi riskini değerlendirmek için kullanılan bir yöntemdir. Tarihsel verileri ve istatistiksel teknikleri kullanarak, kredi puanlaması çeşitli başvuru sahiplerinin nitelikleri ve gecikmeler üzerine etkilerini izole etmeye çalışmaktadır. Yöntem, bir bankanın kredi başvuru sahiplerini veya borç alanlarını risk açısından sıralamak için kullanabileceği bir 'skor' üretir. Bir puanlama modeli veya 'puan kartı' oluşturmak için geliştiriciler, daha önce yapılmış kredilerin performansıyla ilgili geçmiş verileri analiz ederek, kredinin iyi performans gösterdiğini tahmin etmede hangi borç alanının özelliklerinin yararlı olduğunu belirlemek için kullanırlar. İyi tasarlanmış bir model, kredileri iyi performans gösterecek olan borçlulara yüksek puanlar yüzdesi ve kredileri iyi performans göstermeyen borçlulara düşük puanlar yüzdesini vermelidir. Fakat hiçbir model mükemmel olmamakla birlikte ve bazı kötü hesapların bazı iyi hesaplardan daha yüksek puan aldığı durumlarda görülmektedir (Mester, 1997:3).

Puanlama modellerindeki sonuçlara göre cari oran, likidite oranı, kaldıraç oranı gibi rasyolar borç ödememe riski olan ve olmayan işletmeler arasındaki ilişkiyi daha iyi açıklamaktadır. Sisteme giriş yapılacak olan veriler belirlendikten sonra

istatistiksel teknik ile modele ait sonuçlar elde edilmektedir. Puanlama modellerinin önemli avantajları farklı işleyişlere kıyasla daha düşük maliyetli olmasının yanında kişiye dayalı sisteme göre objektif ve tutarlı kararlar vermektedir (Mirza, 2006:71).

Uzun süredir kullanılmakta olan modeller kurumlara yol göstermiş olmasına rağmen eksik yanları da bulunmaktadır. Modelin en önemli eksiklikleri ise kredi kullanan kişi veya kuruluşların davranışın kredilerini ödeyip ödememe gibi noktalarla değerlendirmeleridir (Altman, Krahenen ve Sounders, 1998:45).

Fakat yeni teknolojik gelişmeler, bilgisayarın daha yoğun kullanılması ve bilgiye erişimin kolaylaşmasıyla birlikte kredi derecelendirme uygulanabilir hale gelmiş ve birçok banka küçük işletme kredisi başvurularının değerlendirilmesinde kredi puanlama modelleri uygulanmaya başlamıştır (Mester, 1997:3).

En yaygın kullanılan kredi puanlama sistemleri Merton tabanlı model, Creditrisk + modeli, Creditportfolio Wiev modeli ve Creditmetrics modelidir.

Merton tabanlı model, son zamanlarda çok fazla kullanılan modeller arasındadır. Merton tabanlı modeller verilen kredinin geri dönmemesi ve piyasalarda yükselen korelasyonu daha iyi yakalarken, mikro ekonomik değişikliklere odaklanmakta, temerrüt olasılıklarını yakalama, özkaynak yapısından yararlanarak hesaplama yapmaktadır. Ödeme tarihinde yükümlülüklerin değeri varlıkların değerinden yüksekse temerrüt söz konusu olmaktadır (Lopez, 2011:3).

Creditrisk + modeli, 1997 yılında Credit Suisse tarafından geliştirilen bir model olup portföyün kayıplarını olasılık dağılımına göre hesaplar. Bu modelin uygulanması kolay olmasından dolayı avantajlıdır. Bu avantajlardan birincisi portföy kayıp ihtimallerinin hesaplanabilir olması ve ikincisi bu modelin yalnızca temerrüde odaklandığından sadece birkaç veri ile tahmin edilebiliyor olmasıdır (Canbolat, 2007:18).

Creditportfolio Wiev modeli, geçiş ihtimallerini matrisleri ve temerrüt ihtimallerini makro ekonomik farklılıklara göre adapte etmektedir. Ulaşılan sonuçlar, ülkelere ve sektörlere göre farklılık göstermekle birlikte ekonominin tamamında olumlu yada olumsuz duruma göre değerlendirilen kredi derecelendirmeleri gözden geçirilmektedir (Kavcıoğlu, 2014:16).

Creditmetrics modeli, kredi riskini portföy yaklaşımıyla ölçmek ve değerlendirmek maksadıyla geliştirilmiştir. Bu model kredinin kalitesinin farklılaşmasından kaynaklanan portföy riskini belirlemeye yarar. Bu modelde bir değerden diğerine belirli bir süre içerisinde geçme ve temerrütte bulunma olasılığını hesaplamaktadır (Mirza,2006:102).

2.1.6. Pazar ve Sektör İncelemesi

Genel analizlerden sonra yatırım yapılması düşünülen sektörlerle yönelik olarak incelemeler yapılır. Söz konusu incelemelerin yapılma sebebi, yatırım yapılması düşünülen sektörlerin verimli olup olmadığının değerlendirilmesidir. Bu konuda dikkatle incelenmesi gereken temel öğeler, özelleştirme, savaş tehdidi, dalgalanmalar, dış ticarete beklenen uygulama değişiklikleri v.b. öğelerdir. Sektörlerin ve ekonominin gelişim eğrileri arasında önemli bir ilişki olmasına rağmen bazı farklı durumlarda değişik neticeler de ortaya çıkabilmektedir. Bazı sektörlerde gerileme ekonominin gelişme dönemlerinde ortaya çıkabilmektedir. Bunlar teknolojik yeniliğe ayak uyduramama, talepte yaşanan daralma olarak sıralanabilir. Finansal değerlendirme uzmanı bunun gibi değişiklikleri de göz önüne alarak kredi taleplerini incelemelidir. Sektörde bir inceleme yapmak gerekirse, inşaat, otomobil, demir çelik sektörü v.b. bazı sektörlerin ekonomik iniş çıkışlardan basit bir şekilde etkilendikleri görülmektedir. Buna nazaran gıda, ilaç v.b. sektörlerde ise iniş çıkışlara karşı duyarsızlığın ise daha az olduğu görülmektedir (Kuas, 2010:59).

Kredi kararlarının verilmesinde etkenlerden bir tanesi de işletmenin içinde bulunduğu sektördür. Bankaların yönetimlerinin aldığı kararlar doğrultusunda bazı bankalar belirli sektörlerin riskliliğinin yüksek olduğunu düşündüklerinden bu sektörlerle kredi vermeyebilirler. Diğer taraftan ise çeşitli sektörler için işletmeler yalnızca uzmanlık düzeyinde hizmetler sunan ve teknik yeteneğe sahip olan bankalarla çalışmaktadırlar. Bankalar açısından daha az riskli müşteri, ekonomik dalgalanmalara karşı dirençli, güçlü bir pazara sahip, talep esnekliğinin fazla olduğu sektörler olarak değerlendirilmektedir (Aslan, 2014:94).

2.1.7. Şubede Yapılan Finansal Analiz ve Kredi İhtiyacının Değerlendirilmesi

Finansal değerlendirme, işletmenin mevcut finansal durumunu, mevcut faaliyet neticelerini ve finansal yönden nasıl geliştiğini ve işletme ile ilgili ileriye

dönük değerlendirmede bulunabilmek maksadıyla, finansal verilerde bulunan kalemler arasındaki ilişkilerin ve bu kalemlerin belirli bir zaman içindeki eğimlerin incelenmesini sağlamaktadır. Değerlendirme süresinde işletmenin finansal durumu ve bu durumu göz önüne serecek olan zorunlu kaynaklara ihtiyaç vardır, bunların başında işletmenin finansal tabloları ve defter kayıtları finansal analizin zorunlu kaynaklarını oluşturmaktadır. Finansal analiz işletmenin finansal tabloları üzerinden gerçekleşmektedir. İşletmenin temel finansal tabloları ise bilanço ve gelir tablosudur. İşletmenin finansal analizi yapılırken temel kaynaklar olan bilanço ve gelir tablosu üzerine yoğunlaşılsada bunların dışında finansal tabloları, nakit akım tabloları v.b. yardımcı kaynaklar da kullanılmaktadır (Samırkaş, 2009:16).

Bankaların kredi ilişkisinde bulunduğu yada bulunmayı düşündüğü gerçek ve tüzel kişi işletmelerin kredi değerliliği ve ödeme gücüne göre hangi tutarlarda hangi tür kredilerin hangi teminatlarla kullanılması gerektiğinin tespiti ve riskin azaltılması amacıyla gizlilik, tarafsızlık, doğruluk ve geçerlilik ilkeleri altında edinilen bilgileri ilgililere sunma ticari, finansal ve moralite açısından çeşitli kaynaklardan araştırma yapma, bilgi toplama, değerlendirme ve raporlama işlemidir. Başka bir deyişle finansal tahlilin kapsam ve esasları, bir işletmenin finansal durumunu, faaliyet sonuçlarını ve finansal yönden gelişmesini değerlendirebilmek, gelişme yönlerini saptayabilmek ve söz konusu işletme ile ilgili geleceğe dönük tahminlerde bulunabilmek için, finansal tablolarda yer alan kalemler arasındaki ilişkilerin ve bunların zaman içinde göstermiş oldukları eğilimlerin incelenmesinden oluşmaktadır (Öztürk, 2005:20).

2.1.7.1.Finansal Analizde Kullanılan Teknikler

Finansal tablolar, kredi talebinde bulunan işletmeler konusunda temel bilgi kaynağı olmalarının dışında kredi kararının verilmesinde de önem arz etmektedir. Bundan dolayı finansal analiz, bankaların işletmeye kredi verilmesini değerlendirmeleri açısından önemlidir. Bankalar kendilerine verilen finansal tabloların doğruluğunu ve ne kadar güvenilir olduğunu kontrol ederler, finansal tablolar doğru bir biçimde hazırlanmadığı zaman analiz teknikleri kredi talebinde bulunan işletmelerin finansal durumu hakkında sağlıklı sonuçlara ulaşmaya engel olmaktadır (Polat, 1995: 86).

Finansal analiz, finansal tablolarda yer alan kalemler arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilerin zaman içinde göstermiş olduğu eğilimleri saptamak ve çeşitli şekillerde karşılaştırmalar yapma imkanı sağlamaktadır. Finansal analizde, bu ilişki ve eğilimleri ortaya çıkarabilmek ve karşılaştırma yapabilmek için birtakım analitik araçlardan faydalanmak gerekmektedir. Bu araçlara finansal analiz teknikleri denilmektedir. Söz konusu teknikler aşağıdaki gibi sıralanabilir (Tuğcu vd., 2013:71):

- Karşılaştırmalı Finansal Analiz
- Yüzde Yöntemi İle Finansal Analiz
- Eğitim Yüzdeleri İle Finansal Analiz
- Oran Analizi

2.1.7.1.1. Karşılaştırmalı Finansal Analiz

Karşılaştırmalı analiz, bir işletmenin farklı tarihlerde düzenlenmiş finansal tablolarında yer alan kalemlerde görülen değişikliklerin incelenmesi ve bu değişikliklerin değerlendirilmesidir. Karşılaştırmalı analiz dinamik bir analizdir. Karşılaştırmalı analizde, finansal tablolarda yer alan kalemler arasındaki ilişkiler yerine, bu kalemlerin zaman içinde göstermiş olduğu artışı ve azalışlar ele alındığı için daha anlamlı bir analiz şeklidir. Farklı tarihlerdeki kalemlerdeki artışı yada azalışlar mutlak rakamlarla ifade edileceği gibi, oransal değişim de hesaplanabilir. Finansal tablolarda yer alan kalemlerin zaman içinde göstermiş olduğu değişiklikler, belli bir tarih itibarıyla düzenlenmiş finansal tablolardaki kalemler arasındaki ilişkilerden daha anlamlıdır. Bu nedenle, karşılaştırmalı finansal tabloların analizi, yalnızca bir döneme ait finansal tablolardan daha faydalıdır. Karşılaştırmalı analizin en büyük üstünlüğü, incelenen işletmenin gelişim yönü hakkında fikir verecek bilgileri sağlanmasıdır. Bu bilgiler işletmenin gelecekteki gelişimi hakkında tahminlerde bulunmak yönünden de yararlıdır. Koşullarda büyük bir değişiklik olmadığı durumlarda, işletmenin geçmişteki eğilime uygun bir gelişme göstereceği tahmin edilebilir (Aydın, Şen ve Berk, 2014:105).

Karşılaştırmalı finansal tablo analizlerinden sağlıklı bilgiler elde edilebilmesi için aşağıdaki şartların sağlanması gerekmektedir (Tokaç, 2012:18):

- Faaliyet dönemlerinin eş değer olması
- Aynı muhasebe kavram ve ilkelerine göre hazırlanmış olması

- Enflasyonist etkilerden arındırılmış olması
- Değişimlerin hem tutar hem de yüzde olarak hesaplanması gerekmektedir.

2.1.7.1.2. Yüzde Yöntemi İle Finansal Analiz

Bu teknik ile analiz bilançoya uygulandığında o kalemin bulunduğu grubu, sınıfı, aktif yada pasif toplamı içerisindeki ağırlığı hesaplanmaktadır. Gelir tablosuna uygulandığında ise gelir tablosunda bulunan her bir kalemin analiz edilen dönemdeki net satışlara oranları hesaplanır. İncelenen kalemler tek başına analiz edilebileceği gibi bir bütün olarak da analiz edilebilir. Bu analizde işletmenin finansal tablolarının dinamikleri kendi içinde incelenmektedir. Buna göre finansal tabloların ana kalemi baz bir değere (100) eşitlenmekte, diğer kalemler ise söz konusu baza göre ayarlanmaktadır (Çömlekçi vd., 2004:177).

Dikey analizle, işletme kaynaklarının ne kadarının döner varlıklarda ne kadarını maddi duran varlıklarda olduğunu ve yıllar itibariyle bu dağılımdaki değişimi göstererek işletme kaynaklarının kullanım alanları yansıtılır. Dikey analiz bir işletmenin bilanço yada gelir tablosundaki kalemlerin kendi grupları ve genel toplam içerisinde ne kadarlık bir yüzdeye sahip olduğunu tespiti ile yorumlanmasına denir. Yatay analiz olarak da adlandırılan karşılaştırmalı finansal tablolar analizinde finansal tabloda seçilen kalemlerin yıllar itibariyle değişimi gözlenirken, dikey analizde bir yıla ait finansal tablonun kalemlerinin nasıl bir yüzde dağılımı gösterdikleri gözlenerek bir yoruma ulaşılmaya çalışılır. Dolayısıyla dikey analizin amacı işletmenin tek bir dönemdeki finansal durumunun ve faaliyet sonuçlarının incelenmesidir. Yatay analizde yıllar itibariyle değişimin gözlenmesi dinamik bir analizi oluştururken, dikey analiz bir tek yılın incelenmesi nedeniyle statik analiz olarak adlandırılabilir. Dikey analiz çoğu kez yüzde yönetim analiz olarak ifade edilmektedir (Tokaç, 2012:190).

2.1.7.1.3. Eğilim Yüzdeleri Analizi

Finansal tabloların analizinde kullanılan trend yüzdeleri ilk olarak 1925 yılında Stephan Gilman tarafından ortaya konmuştur. Trend yüzdeleri tekniği belli bir zaman içinde finansal tablolarda yer alan kalemlere ait trendlerin incelenmesini sağlar (Aslan, 2014:67).

Trend analizi diye de adlandırılan yöntem dinamik bir incelemenin yapılmasına imkan sağlamaktadır. Trend analizde işletmelerin finansal tablolarında incelenen kalemlerin dönemler arasında ne kadarlık bir artış veya azalış gösterdiğini incelemekte ve bu değişikliklerin temel alınan yıla kıyasla işletmenin gelişimi gözlemlenmektedir (Akdoğan ve Tanker, 2001:575).

Bu teknik de üzerinde durulması gereken noktalar aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Tokaç, 2012:196):

- Analiz için her yönüyle normal sayılacak bir yıl temel olarak alınmalıdır.
- Trend analizi ile ilgili üretilecek sonuçların açıklanmasında bilanço ve gelir tablosunun mutlak rakamları bulundurulmalıdır.
- Fiyatlar genel düzeyindeki değişiklikler dikkate alınmalı, fiyatlar genel düzeyinin istikrarlı olduğu bir dönem seçilmelidir.

2.1.7.1.4. Oran Analizi

Bu analiz, genel anlamda işletmenin bir veya birden fazla dönem göstermiş olduğu faaliyet sonucunda finansal tablolarda bulunan verilerin hem kendi aralarında hemde bütünüle ilişkilerinde matematiksel bir oranlama yaparak değerler arasında mantıklı ve faydalı ilişkilerden hareketle bir işletmenin varlık ve kaynak yapısının yorumlanması ve değerlendirilmesidir. Bu analizde işletmenin karlılığı, verimliliği, likit durumu v.b. bir analiz sonuçları elde edileceği gibi sektör ve diğer işletmelerle de karşılaştırma imkanı verir (Aslanoğlu ve Yıldız, 2007:142).

Oran, finansal tablolarda yer alan iki kalem arasındaki ilişkinin basit aritmetik ifadesi olarak tanımlanabilir. Finansal tablolarda yer alan çeşitli kalemler arasında çok sayıda oran hesaplamak, tüm kalemleri birbiriyle karşılaştırmak, anlamlı olmamakla beraber, olanaklıdır. Analizde önemli olan çok sayıda oran hesaplayarak, bir rakam yığını veya geniş bir oranlar kümesi oluşturmak değil, sınırlı sayıda fakat işletmenin borç ödeme yeteneği, finansal bünyesi, karlılığı, iktisadi değerlerini etkin biçimde kullanıp kullanmadığına ilişkin sorulara ışık tutacak oranları hesaplamaktır. İşletme ile ilgili önemli soruları anlamlı bir şekilde yanıtlamak hedefini gütmeyen oranların hesaplanmasının bir yararı, mantığı olmadığı gibi, analisti hatalı değer yargılarına götürmesi gibi bir sakıncası da olabilir (Akgüç,2014:267).

Oranlar yorumlanırken her işletmenin, her sektörün özel koşulları da dikkate alınmalıdır. Oran analizinin başarısı, aşağıda belirtilen noktaların gözden uzak tutulmasıyla artırılabilir (Aydın, Şen ve Berk, 2014:87):

- Finansal oranlar yalnızca işletmenin zayıf veya güçlü yönlerini gösteren bir araçtır. Daha doğru yorumlar için diğer verilerin de analizi gerekir.
- Oranlar yorumlanırken fiyat seviyesindeki değişiklikler, mevsimlik ve konjonktürel hareketlerin etkileri dikkate alınmalıdır.
- İncelenen işletmenin herhangi bir oranında artış yada azalış yalnız pay ve paydada yada hem pay hem de payda da bir değişiklik sonucu olabilir.
- Oranlarla ilgili olarak işletmeler arasında karşılaştırma yapılırken, muhasebe uygulamalarının, izlenen politikaların birbirinden farklı olabilir bu nedenle diğer işletmeyle karşılaştırma tam olarak mümkün olamayabilir.

2.2. KREDİ TALEBİNİN RED NEDENLERİ

Bankalara olan kredi talepleri ve bankalarca geri çevrilen kredi taleplerinin sayısı ve tutarı hakkında yayınlanmış veya bankalarca açıklanmış istatistiki bilgiler mevcut bulunmamasına rağmen işleyişte bütün taleplerinin bankalarca karşılanamadığı bir gerçektir (Akgüç, 2006:389).

Bankalar tarafından kredi taleplerinin reddedilme nedenleri, krediyi talep edenden, bankanın izlediği kredi politikalarından yada mevzuattan kaynaklanan nedenler olabilir. Bunların bir kısmı daha ön inceleme aşamasında tespit edilir ve kredi reddedilir. Ön inceleme aşamasındaki red nedenleri genellikle talebin banka politikalarına ve mevzuata uygun olmamasından kaynaklanmaktadır. Söz konusu nedenler, işletmenin likidite durumunun krediyi geri ödemeye uygun olmaması, işletmenin başarısız bulunması, işletmenin aşırı borçlu olması, işletmenin öz kaynaklarının yetersiz olması, işletmenin gelecekte krediyi geri ödemeye yeterli fonu yaratamayacağına düşünülmesi, işletmenin geçmiş dönemlerde borçlarını ödemedeki gecikmeler olması, işletmenin sürekli olarak işletmenin kredi limitlerinin doluluğu, zarar etmesi, işletmenin büyük tutarlarda protestolu senetlerinin ve karşılıksız çeklerinin olması, işletme sahip ve ortaklarının kişisel niteliklerinin düşük olması, işletmenin kredi için gösterdiği teminatların istenen nitelikte olmaması şeklinde sıralanabilir (Tuğcu vd., 2013:83).

2.3. KREDİNİN SORUNLU OLMA NEDENLERİ

Finansal araçlardaki değişiklikler ve gelişmeler doğrultusunda kredi hacmi sürekli olarak artmakta ve bankaların plasmanları da doğru orantılı olarak yine aynı şekilde artmaktadır. Plasmanlarda meydana gelen yükselmeye beraber Türkiye ve Dünya ekonomisinde meydana gelen konjektürel dalgalanmalarla beraber, sektörlerde ortaya çıkan olumsuz durumlar kredilerin ödeme gününde tahsilatını zorlaştırmaktadır. Buna ilaveten borç ilişkisini düzenleyen hukuksal ilkelere uyulmaması, genel kurallara, kurum mevzuatı dışında hareketlerde bulunulması, bankaların vermiş oldukları kredilerin vadesinde ödeme sorunları çıkmasına yani kredilerin sorunlu hale gelmesine neden olmaktadır. Kredi politikalarını net bir biçimde ortaya koymamış banka, yazılı mevzuatını yeterli ve net şekilde belirtmemişse doğal olarak krediye ilişkin politikalar ve yazılı mevzuatı net bir şekilde yönetilemeyecektir (Mirza, 2006:140).

Sorunlu kredilerin arka planında hem kredi tahsisinden önce hem de kredi tahsisinden sonra yapılan hatalar dikkat çekmektedir. Kredi tahsisinden önce yapılan hatalar, müşterinin bankacıyı çeşitli yollardan zorlayarak kredi tahsisini gerçekleştirmeye çalışması, müşterinin memnuniyetsizliği yada kaybedilmesinden korkarak gerekli hayati soruların sorulamaması, kredi tahsisi kararını çeşitli baskılar altında kalarak vermek, kredinin miktarının, geri ödeme kaynaklarının, geri ödeme zamanlamasının kötü yapılandırılması ve nihayet yetersiz teminat alınması şeklinde sıralanabilir (Tuğcu vd., 2013:171).

2.4. ERKEN UYARI SİNYALLERİ

İşletmeler hakkında bankaların erken bilgi almasına olanak sağlayan ve bu bilgiyle de işletmelere verilen kredilerin sorunlu hale gelmeden önlem alınmasına imkan sağlayan bilgilerin hepsi erken uyarı sinyalleri olarak adlandırılır. Bu sinyaller, banka içi, finansal verilerden elde edilen, işletmeden gelen ve piyasadan gelen sinyaller olmak üzere farklı dört kanaldan toplanmaktadır (Ataçoğlu, 2006:160).

Bir kredinin sorunlu hale dönüşmesi, belirli bir sürecin yaşanmasını gerektirir. Dolayısıyla krediler bir anda sorunlu hale dönüşmezler. Bu süreç, bazı sinyaller ile kendini belli edebilir. Burada önemli olan bankanın bu sinyalleri doğru analiz etmesidir. Çünkü bu sinyaller her kredi müşterisi özelinde değişiklik gösterebilir.

Sürecin sağlıklı yönetilebilmesi için tüm değişkenlerin gözden geçirilmesi bankanın çıkarına bir durumdur (Yazıcı, 2011, 155).

2.5. KREDİ İZLEME VE YAPILANDIRMA

Sorunlu, donuk kredilerin çözümünde temel ilke, işletmelerin tasfiyesine yol açmadan bankanın uğrayabileceği zararı en düşük düzeye indirmektir. Bu nedenle borçlu işletmelerin tasfiyesine yol açabilecek girişimler, en son başvurulması gereken çözüm yolu olarak düşünülmelidir. Gerçekten bankaların sorunlu kredilerde katı tutum takınarak, derhal yasal takibe geçmeleri, teminatları paraya çevirme girişiminde bulunmaları, bankanın müşteri yitirmesine, mevcut ve potansiyel müşterileri üzerinde banka hakkında olumsuz bir izlenim yaratmasına ve ekonomiye katkıda bulunan yada bulunabilecek bir işletmenin tasfiyesine, faaliyetini durdurmasına yol açabilir (Akgüç, 2014:505).

Sorunlu kredi sahibi olan işletmeye ek fon tahsis etmek riskli bir davranış olmakla birlikte, sorunlu kredilerin nedenlerinin analiz edildikten sonra hareket planının hazırlanması, sorunun çözümünde en sağlıklı ve en mantıklı yaklaşım olarak değerlendirilmektedir (Takan ve Boyacıoğlu, 2011, 267).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FARKLI BANKALARIN KREDİ TAHSİS SÜREÇLERİ

Kredi tahsis sürecindeki ana amaç müşterilerin kredi değerliliğini en iyi şekilde tespit ederek, uygun kredi vadelerini, limitlerini ve teminat koşullarını belirlemektir. Türkiye’de Bankalar Birliğinin 09.01.2017 tarihinde yayınladığı rapora göre şube bankacılığı yaparak hizmet vermekte olan toplam 23 özel ve kamu bankası bulunmaktadır. Her bir bankanın farklı bir yönetim kurulu ve kredilendirme sürecine farklı bir bakış açısı bulunmaktadır. Bu bölümde seçilmiş beş bankanın uygulamada gerçekleştirdikleri kredi tahsis aşamaları gerçek bir işletme örneği kullanılarak karşılaştırılmış ve elde edilen sonuçlar değerlendirilmeye çalışılmıştır.

3.1. ARAŞTIRMADA KULLANILAN VERİ VE YÖNTEM

Bu çalışmada öncelikle beş farklı bankanın kredi tahsis birimi yöneticileri ile görüşülerek kredi tahsis süreçlerinde izledikleri yol ve yöntemler incelenmiş ve bir soru seti vasıtası ile kredi tahsis süreçlerinde değerlemeye dahil edilen ölçütler toplanmıştır. İlgili soru seti eklerde yer almaktadır. Daha sonra kredi ihtiyacı olan gerçek bir işletmeye ait bilanço, gelir tablosu ve kredi tahsisine ilişkin diğer kalitatif ölçütler toplanmış ve bankaların tahsis birimleri ile yüzyüze görüşülerek kredi talebinin ve kredi miktarının değerlendirme süreci gerçekleştirilmiştir. Yüz yüze tekniğinin sadece tahsis biriminin yönetici kadrosu ile yapılmasındaki amaç olası hataların önüne geçebilmek ve doğru bilgiye kısa sürede ulaşmaktır.

3.2. ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Araştırma kapsamında, Türkiye’de faaliyet göstermekte olan beş farklı bankanın tahsis yönetici ve karar vericilerinden yararlanılmıştır. Diğer bankalar konuya dahil edilmemiştir. Ayrıca sadece tek bir işletmeye ait farklı teminat verileri değerlendirilmiş bazı teminat türlerine yer verilmemiştir. Çalışmaya örnek işletmenin değerlendirilen finansal verileri 2013 – 2015 yıllarını kapsamakta olup görüşmeler ve soru setlerinin hazırlanması 2017 yılında gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın söz konusu kısıtlar altında değerlendirilmesi uygun olacaktır.

3.3. LİTERATÜR TARAMASI

Bankalarda kredi tahsis konusunda çok farklı çalışmalara ulaşılmıştır. Ancak kredi tahsis süreçlerinin uygulamadaki durumunu gösteren çalışma sayısı sınırlıdır.

Kuas (2010) çalışmasında bankacılık sisteminin kredilendirme süreci detaylı olarak incelenmiştir. Bu bağlamda iki farklı sektörde faaliyet gösteren iki işletmenin kredi süreçleri değerlendirilmiştir. Uygulama kapsamında öncelikle çalışmaya konu işletmelerin istihbarat çalışması yapılmıştır. Banka istihbarat biriminden istihbarat formu doldurularak talepte bulunulmasının yanı sıra işletmeler ile karşılıklı bir ön görüşme de yapılmıştır. Yapılan görüşmede işletmelerin fiili faaliyet konusu, ortaklık yapısı, ortakların özgeçmişi, faaliyet yeri, fiili istihdam durumu, gibi işletmeyi genel olarak tanıtıcı bilgiler elde edilmiştir. Bunun dışında işletmelere ait finansal tablolar, sermaye durumlarını gösteren bilgiler, TCMB memzuç kayıtları temin edilmiştir. Bu bilgiler kullanılarak ve işletmelerin mevcut kredi limitleri ile riskleri dikkate alınarak finansal analiz gerçekleştirilmiş olup farklı bankaların kredi talebine verdikleri cevaplar bir araya getirilmiştir. Sonuç olarak işletmelere ilişkin olumlu ve olumsuz yönler rapor edilmiştir. Ayrıca ilgili çalışmada bankaların sadece kantatif bilgileri değil aynı zamanda kalitatif bilgileri de inceledikleri tespit edilmiştir.

Ünal ve Yücedağ (2011) çalışmasında işletmelerin ticari kredi taleplerinin değerlendirilmesi sürecinde bankacıların finansal bilgiye verdikleri önem tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda Türkiye’de faaliyet gösteren; özel ve kamu banka çalışanı olmak üzere toplamda 219 kişiye elektronik ortamda ve yüz yüze görüşme yöntemiyle anket uygulanmıştır. Çalışma sonucunda kredi talep sürecinde bankaların objektif ve sübjektif unsurları dikkate aldıkları tespit edilmiştir. Objektif unsurlar olarak kurumsal ödeme performansı, finansal tablolar, KKB bilgileri, risk getiri durumu, sektörün durumu, ortaklık yapısı, nakit akış tablosu, işletme sermayesinin durumu, işletmenin karlılık durumu, faaliyet döngüsü, satışların eğilimi ve kapasite kullanım oranı gibi faktörler belirlenirken işletmelerin bankalar nezdindeki istihbaratı sübjektif bir unsur olarak ifade edilmiştir. Ayrıca bankaların kredi tahsis sürecinde objektif unsurları daha ağırlıklı olarak incelendiği bulgusuna da ulaşılmıştır.

Doumpos ve Zopounidis (2011) çalışmasında 1998 – 2003 dönemleri arasında ticaret sektöründe faaliyet gösteren yaklaşık 7.000 Yunan işletmesine yönelik

bir inceleme gerçekleştirilmiş ve ilgili işletmelerin ödeyememe durumuna (default) düşmeleri ile çeşitli finansal oranlar arasındaki ilişkiler değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda bir kredi skor modeli de oluşturulmaya çalışılmıştır. Buna göre ödeyememe durumuna düşmüş işletmeler ile ödemesini düzgün gerçekleştirebilen işletmelerin aktif karlılığı, kaldıraç, alacak devir hızı, kısa dönemli borç devir hızı, stok devir hızı, cari oran ve satışlar değişkenleri karşılaştırılmıştır. Elde edilen farklılıklardan hareketle çeşitli matematik programları kullanılarak ilişkiler modellenmeye çalışılmıştır. Böylelikle ödeyememe durumuna düşmede her faktörün ağırlığı tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar değerlendirilerek farklı kredi skor yöntemleri geliştirilmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlar kredi tahsis sürecinde kredi skor yöntemi kullanılması durumunda çok farklı faktörlerin dikkate alınabileceğini ortaya koymaktadır. Ancak hangi faktörün değerlemeye dahil edileceği konusunda kredi tahsis biriminin karar vermesi gerektiğini ifade etmektedir.

Fatoki ve Odeyemi (2011) çalışmasında Küçük ve Orta büyüklükteki işletmelerin ticari kredi talep süreçlerinde hangi faktörlere dikkat ettikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu süreçte ticari kredi talebi başarılı olan 417 işletmeye ait çeşitli veriler kullanılarak lojistik regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. İşletmelerin fiziki varlıkları, ortakların akademik eğitimi ile işletmenin faaliyet gösterdiği alandaki eğitimi, ortakların tecrübeleri, iş planları, işletmenin ticari birliklere üye olması, kredi tahsis birimi ile görüşüp görüşmemesi, ortakların cinsiyeti, işletmenin büyüklüğü, işlerin sigortalı olup olmaması, işletmenin yasal yapısı gibi faktörlerin önemli ve dikkat edilmesi gereken faktörler oldukları tespit edilmiştir. Bu faktörler içerisinde en önemli olan işletme ortaklarının kredi tahsis birimi ile iletişim içerisinde olması olarak belirlenirken en az önemli olan ise işletmelerin sahip olduğu fiziki varlıklar olarak belirlenmiştir.

Erpolat (2011) çalışmasında bankaların kredi talebinde bulunan işletmelerin hangilerine kredi verileceği konusunda banka yöneticilerine destek olmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada işletmelerin skoru ve sektörün skoru gibi kantitatif veriler daha geniş yer tutmakla birlikte kalitatif verilerden de faydalanılmaktadır. Bu kapsamda yöntem olarak farklı metodlarla karşılaştırılmıştır. Çalışmada aynı sektörde bulunan iki işletmenin tek bir yıla ait karşılaştırması yapılarak kredibilitesi kıyaslanmıştır. Çalışmanın sonucunda işletmelere kredi verilip verilemeyeceğinin

işletmeye ait likidite oranlarına, işletmenin skorunun sektör skoruna kıyası konularının etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Yılmaz (2011) çalışmasında etkin kredi portföyü ve risk yönetiminin esaslarının belirlenmesine çalışılmıştır. Çalışmada bankaların faaliyetlerinden dolayı taşıdığı riskler, ticari bankalardaki yönetim organizasyon yapısı, kredilendirme işleminde müşteri değerlendirme, kredi kullandırım, kredi izleme ve tasfiye süreçleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada kredilerle ilişkili departmanlarda görevli olarak çalışanlara yönelik anket çalışması yapılarak kredi departmanlarının bakış açıları analiz edilmiş ve kredi risk ölçüm metodları incelenerek bilgi verilmeye çalışılmıştır. Çalışmada sürdürülebilir karlılık ve büyümenin sağlanması için fırsat ve tehditler daha iyi anlaşılacak çalışanlarına gerekli bilgi ve beceri kazandıran bankaların sektörde daha avantajlı konumda olacağı sonucuna ulaşılmaktadır.

Zilifli (2016) çalışmasında küçük ve orta büyüklükte bulunan işletmelerin ve ticari işletmelerin banka kredisi taleplerinin değerlendirilmesinde dikkate alınan kriterlerin önem derecelerinin belirlenmesine çalışmaktadır. Bu bağlamda bankaların çeşitli bölümlerinde bulunan 73 adet uzman görüşüne başvurulmuş ve 7 ana kriter ile 26 alt kriterin birbiri ile ikili karşılaştırılması talep edilmiştir. Daha sonra bu karşılaştırmanın sonucunda ortaya çıkan ağırlıkların hesaplanmasında Analitik Hiyerarşi Proses yönteminden faydalanılmıştır. Yapılan analiz sonuçlarında uzmanların en önem verdiği ana kriterlerin; karlılık ve iş hacmi, istikrar ve istihbarat ile teminat ve mal varlığı olduğu belirtilmekle birlikte şirketin ve sektörün büyüme potansiyeli ile likidite oranları ve faaliyet döngü süresinin uzmanların en az önem verdikleri kriterler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Özel sektörde faaliyet göstermekte olan beş farklı bankanın kredi tahsis birimleri, kredi tahsis süreçleri konusunda yapılan yüz yüze görüşmeler Ek 1 de bulunan soru seti ile birimlere yönlendirilmiştir. Soru setine verilen cevaplar neticesinde müşteriye kredi verilir verilmeyeceğine ve kredi değerliliğine karar vermede kullanılan kalitatif ve kantitatif ölçütler değerlendirilmiştir. Daha sonra gerçek bir işletmeye ait bilanço, gelir tablosu gibi kantitatif ölçütler ile ilgili işletmeye ait kalitatif ölçütler ilgili bankalara iletilerek karar süreçleri değerlendirilmiştir.

3.4.1. Bankaların Kantitatif ve Kalitatif Değerlendirme Ölçütleri

Bankaların kredi tahsis birimleriyle yapılan yüzyüze görüşmelerde, işletmeler tarafından talep edilen kredilerin değerlendirilmesinde sayısal verilere dayanan kantitatif verilerle birlikte, aynı zamanda yazılı olmayan ve uzun yıllar sonucunda biriktirilen tecrübeler sonucunda elde edilen kalitatif değerlendirmeler ile sektörel oranlar kıyaslanarak kredilerin limitlerinin ve teminat yapısının ne olacağı kararına ulaşıldığı tespit edilmiştir. İki değerlendirme ölçütünün kullanılarak kredi limitlerinin değerlendirilmesi Erpolat (2011) çalışması ile uyum göstermektedir.

Kredi tahsis birimleri ile yapılan görüşmelerde yaygın olarak kullanılan kantitatif ölçütün oran analizi olduğu belirtilmekle birlikte, değerlendirmelerde oran analizi içerisinde farklı bankalarda farklı oranlara daha fazla önem verilmekte olup elde edilen oranlar sektör ortalamaları ile kıyaslanmaktadır. Beş farklı bankadan soru seti vasıtası ile elde edilen kantitatif veriler ağırlıklı olarak oran analizine dayalı veriler olduğu tespit edilmiştir. İlgili bankaların kredi karar sürecinde ağırlıklı olarak kullanılmakta oldukları oranlar Tablo 3.1. 'de sıralanmıştır.

Tablo 3.1. Bankaların Kredi Tahsisinde Kullandığı Oranlar

Oran Adı	Oranın Hesaplanış Şekli	Kredi Tahsis Sürecinde Oranın Değerlendirilmesi
Cari Oran	$\frac{\text{Dönen Varlıklar}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$	Bankalardan yöneltilen soru setinden elde edilen bilgiler, ticari işletmelerde bu oranın 1,5 ile 2 arasında olması istendiğini ortaya koymaktadır. Elde edilen bu sonuç Zilifli (2016) çalışması ile uyum göstermektedir.
Likidite Oranı	$\frac{\text{Dönen Varlıklar} - \text{Stoklar}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$	Doumpos ve Zopounidis (2011) in çalışmalarına ait sonuçlar ve tüm bankaların ortak kriteri bu oranın 1' in üzerinde olması yönündedir.
Nakit Oran	$\frac{\text{Hazır Değerler} + \text{Menkul Kıymetler}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$	Bankalar bu oranın %20'nin üzerinde olmasının değerlendirmeyi olumlu etkilediğini belirtmektedir, bu durum Akdoğan ve Tanker (2001) çalışması ile uyum göstermektedir. Bu çalışmadaki bankalardan E bankası ise bunun % 30 oranlarında olmasını beklemektedir.

Alacakların Ortalama Tahsil Süresi	$\frac{360 \times \text{Ticari Alacaklar}}{\text{Net Satışlar}}$	Bu oranın sektöre ve ürünlere göre değişiklik gösterdiği belirtilmiştir, bu nedenle belirli bir oranı yoktur.
Stok Devir Süresi	$\frac{\text{Ortalama Stok Tutarı} \times 360}{\text{Net Satışlar}}$	Bu oranın sektöre ve ürünlere göre değişiklik gösterdiği belirtilmiştir, bu nedenle belirli bir oranı yoktur.
Kaldıraç Oranı	$\frac{\text{Toplam Yabancı Kaynaklar}}{\text{Aktif Toplamı}}$	Bu çalışmada iki banka en yüksek %60'ı kabul ederken üç banka ise bu oranı en yüksek %50 oranında kabul etmektedir. Genel kanı bu oranın düşük olması yönünde olup Ünal ve Yücedağ (2013) çalışmaları ile uyum göstermektedir.
Özkaynak Karlılığı	$\frac{\text{Net Kar}}{\text{Öz Sermaye}}$	Bu oranın %13 ün üzerinde olması hem işletme hem de ortaklar için iyidir, bu nedenle çalışmadaki bütün bankalar bunun yüksek olmasını talep ettiklerini beyan etmişlerdir.
Faiz Karşılama Oranı	$\frac{\text{FVÖK}}{\text{Finansman Gideri}}$	Bu çalışmaya katılan bankalardan iki tanesi bu oranda 4'ün yeterli olduğunu beyan ederken üç tanesi 5 olarak kabul etmektedir.
Net İşletme Sermayesi	Dönen Varl. – Kısa Vad. Yab. Kayn.	Bu çalışmaya katılan bankaların tamamı bu rasyonun pozitif olmasını ve yükselerek artmasına önem verdiklerini beyan etmişlerdir.

Yukarıda bulunan oranlar ile ilgili olarak bankalar, net işletme sermayesinin pozitif olması ve artış göstermesi, Özkaynak karlılığı'nın %13'ün üzerinde olması, stok ve alacak devir sürelerinin kısa olması, cari ve likidite oranlarının değerlendirilmesinde ortak kanıya varmakla beraber, faiz karşılama oranının değerlendirilmesinde A ve C bankaları ile B,D,E bankaları kendi aralarında, kaldıraç oranının değerlendirilmesinde C ve E bankaları ile A,B,D bankaları kendi aralarında, nakit oranının değerlendirilmesinde ise E bankası diğer bankalardan farklı değerlendirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.2. Bankalar Tarafından Ortak Değerlendirilen Kriterler

Oran Adı	Aynı Şekilde Değerlendiren Bankalar ve Kriterleri
Cari Oran	1,5 – 2 olması beklenmektedir.
Likidite Oranı	1'in üzeri olması beklenmektedir.
Alacakların Ortalama Tahsil Süresi	Belirli bir oran yoktur, sektöre göre değişiklik göstermektedir.
Stok Devir Süresi	Belirli bir oran yoktur, sektöre göre değişiklik göstermektedir.
Net İşletme Sermayesi	Sürekli artarak devam etmesi ve pozitif olması beklenmektedir.
Özkaynak Karlılığı	% 13'ün üzerinde olması beklenmektedir.

Tablo 3.3. Bankalar Tarafından Farklı Değerlendirilen Kriterler

Oran Adı	Farklı Değerlendiren Bankalar ve Kriterleri
Nakit Oran	E bankası bu oranı %30 kabul etmektedir. A,B,C ve D bankası ise bu oranı %20 olarak kabul etmektedir.
Kaldıraç Oranı	A ve B bankası bu oranı en yüksek %60 olarak kabul ederken, C,D,E bankaları %50 olarak kabul etmektedirler.
Faiz Karşılama Oranı	C ve E bankası bu oranı 4 olarak kabul ederken, A,B ve D bankası bu oranı 5 olarak kabul etmektedir.

Elde edilen bütün kantitatif ölçütler dışında kalitatif ölçütler de kredi tahsis sürecinde belirleyici olmaktadır. Bankalara yöneltilen soru seti ile tespit edilen ve kredi değerlemesinde kullanılan kalitatif ölçütler aşağıdaki gibi sıralanabilir.

Tüm bankaların ortak görüşü olarak, işletme ortaklarının sektör tecrübelerinin olması, mesleki tecrübelerinin süresi ve faaliyet gösteren işletmenin yaşı kredi tesisinde olumlu sayılan başlıklardır. Ayrıca tüm bankalar ilgili işletmenin diğer bankalarda bulunan kredi limitleri ve teminat koşullarına bağlı olarak kredi tesis sürecini değerlendirmektedir.

İşletmenin yapmakta olduğu faaliyetlerden para kazanıyor olmasının göstergelerinden bir tanesi de gayrimenkul edinimi olarak değerlendirilmektedir. Söz konusu durum her sektör için geçerli olmasa da, genel kanı faaliyet gösterdiği sektörde para kazanan işletme faaliyetlerini sürdürmek için taşıt, gayrimenkul, demirbaş v.b. edinimlerinde pozitif bir yönde ilerleme gösterecektir. Bu sonuç Olawe ve Odeyemi (2010) çalışmaları ile uyum göstermektedir.

İşletmenin dış ticaretini hangi ülkeler ile gerçekleştirdiği bankacılık sektörü için oldukça önemlidir. İran, Suriye, Kuzey Kore, Sudan v.b. ülkelere yapılan para transferlerinden dolayı bankanın yaptırımlara maruz kalması söz konusu olabileceği gibi bunun dışında yasaklı ülke olmasa dahi alacağın tahsil edilmesinde problemin ortaya çıkabileceği ülkelerle çalışan işletmelere de tahsis birimlerinin olumsuz baktığı gözlemlenmiştir.

İşletmenin faaliyetlerini mülkiyetinde bulunan bir yerde yürütmesi işletme için olumlu bir etki yaratmaktadır, işletmenin kira gibi sabit giderlerinin minimum olması ve kendi mülkiyetinde faaliyet göstermesi olumlu olarak değerlendirilmiştir.

İşletmenin hukuki yapısı ve ortakların kefaletlerinin ne derece sınırlı olduğu kredi tahsis birimlerinin kararlarını etkilediği sonucuna varılmıştır. İşletmelerde şahıs işletmelerini daha temkinli değerlendirdiklerini belirten bankalar sermayesi düşük olan şirketleri de yine aynı şekilde temkinli değerlendiklerini beyan etmektedirler. Anonim Şirket ve Limited Şirketlere daha olumlu baktıkları belirtilmiştir.

İşletmenin faaliyetlerinin sürdürülebilir olması için işletmenin yönetim riskinin minimum seviyede olması gerekmektedir. İşletmenin faaliyetlerinin sadece hakim ortak tarafından yönlendirilmesi ve yönetilmesi, işletmenin yönetiminin ikinci bir kişi tarafından idare edilebilecek bilgi birikimine sahip olmaması işletme açısından olumsuz bir bakış açısına yol açtığı bilgisi alınmıştır.

İşletmenin normal şartlarda kurumsal kredi kayıt bürosunda (KKB) görülen gecikmeleri olumsuz olarak değerlendirilmektedir. Ancak ticari hayatın kaçınılmaz zorlukları sebebi ile işletmelerin ödemelerinde gecikmeler oluşabilmekte, bankalara gerçekleştirilen siber saldırılar nedeni ile banka sistemlerinin çalışmaması, cenaze v.b. durumlar nedeni ile işletmenin çekleri takas sisteminde karşılıksız kalabilmektedir. Bu gibi spesifik ve açıklanabilir durumlar dışında işletmenin çeklerinin, senetlerinin karşılıksız kalması ve kredi ödemelerinde gecikmeler işletmeye yeni kredinin tesisini olumsuz etkilerken, mevcut kredi çalışmasının sonlanmasına sebep olabildiği bilgisi alınmıştır. Elde edilen sonuçlar Yılmaz (2011) çalışmaları ile uyum göstermektedir.

Para kazanmakta olan bir işletmenin kredilerinde gecikmesinin olmasının açıklanabilir bir tarafı olmadığı gibi işletmeyi yöneten ortaklarının da gecikmelerinin bulunması, ödemelerinin düzensiz olması bankalar tarafından olumsuz bir görüşe yol açabildiği bilgisi alınmıştır.

İşletmenin kullanmış olduğu kredilerinin ve faizlerinin ödenmemesi dolayısı ile ortaya çıkan faiz tahakkuku bankalar tarafından incelenmekte ve ödenmeyen faiz tahakkukları kredi ilişkisinin sonlanmasına sebep olabildiği bilgisi alınmıştır.

İşletmenin kamusal borçlarının yanında vergi, SGK borcu veya haciz gibi kısıtların, kredi veren bankalar tarafından olumsuz olarak değerlendirilebildiği bilgisi alınmıştır.

İşletmenin kur riskinin bulunması, işletmenin hangi karlılıkla çalıştığı ve bu kur riskini hedge edip edemeyeceğine göre kredi verenler tarafından farklı yorumlanabilmektedir. Bazı özel bankalar kur riskinin uzun dönem devam edeceği işletmelerde risk almayıp kredi vermezken bazı bankalar ise bu riski işletmenin teminatlarını göz önüne alarak kredilendirilebildiği bilgisi alınmıştır.

İşletmenin rakiplerine göre ne derece gelişim gösterdiği ve ileriye dönük olarak rakipleri ile rekabet gücünün bulunup bulunmadığı kredinin geri ödenmesinde problemlere yol açabileceğinden bankalar bu durumu da göz önünde bulundurabildiği iletilmiştir.

İşletmelerin belirli personellerinin uzmanlaşması ve bu kişilerin ikamesinin bulunmadığı durumlarda işletmeler personellere bağlı olarak çalışmakta ve bu gibi durumlarda istifa, rakip işletmeye transfer yada çalışanın kendisine ait bir işletme ile

eski işletmesine rakip olduğu durumlar işletmenin müşteri sayısında azalma ve iş kaybına yol açabilmekte, işletmeye geri dönüşü zor olan zararlar verebileceğinin göz önüne alındığı belirtilmiştir.

İşletmelerin alacaklarının belirli alıcılarda toplanması yada yüksek tutarlı işlemlerin geri dönüşlerinde çek yada farklı araçlar ile ödemelerde bankalar kredi verirken alacakları belirli konsantrasyon oranlarında kredilendirilmektedir. Bu gibi durumlarda işletmeler faktoringe yönelebilmektedirler. Ancak uygulamada ihracat, ithalat faktoringi v.b. spesifik kullanım dışında işletmeler faktoringlere yönelmekte, yoğun faktoring kullanımı olan işletmelerde bankalar tarafından olumsuz yorumlanabilmektedir.

Bankaların özellikle KOBİ ve işletmeler bünyesinde finansal verilerin işletmeyi net olarak anlatamadığı durumlarda bankaların en değer verdiği kriterlerden bir tanesi de istihbarat olarak değerlendirilebilmektedir.

İşletmenin faaliyet göstermiş olduğu sektörün dönemsel olarak artış yada azalış göstermesi işletmelerin ödemelerinin aksayabilmesine sebep olabilmektedir. Tarımsal gelire sahip bir işletmenin aylık taksitler halinde kredi ödemeye çalışması muhtemel bir ödeme dengesizliğine yol açabileceği belirtilmiştir.

İşletmenin ortaklar dışında başka birisi tarafından temsil edilmesi, kurumsal bir yapı dışında bulunan işletmelerin de olumsuz bir şekilde değerlendirildiği iletilmiştir.

İşletmeleri var eden ortakların yaşlarının 27 yaşının altında olması ve sektör deneyiminin düşük olması kredilendirme sürecini olumsuz etkileyebilmektedir. Bunun sebeplerinden bir tanesi de ortakların işletmenin tüzel kişiliğini benimseyemediği durumlara yol açabildiği belirtilmiştir.

Bankalar işletmelerde her ne kadar cinsiyet ayrımı yapmasa da, uygulamada bir torna atölyesinin yada bir tamirhanenin bir kadın üzerinde kayıtlı olup faaliyet gösterdiği durumlarda ilave bir kefil veya teminatlanma talep edebilmekte ve bu gibi durumlara bankaların şüphe ile yaklaştığı gözlemlenmiştir.

İşletmenin kredi ödemelerinin düzenli olması işletmenin kredibilitesini olumlu bir şekilde etkilediği iletilmiştir.

İşletmenin çalıştığı kurumlar ödemeleri geciktiren kurumlar olması, işletmenin nakit akışını olumsuz yönde etkileyerek işletmenin rutinini bozacağından bu durum olumsuz olarak değerlendirilirken, çalışılan kurumların güçlü olmasının da olumlu etki yarattığı belirtilmiştir.

İşletmenin yaşaması ve ilerleyebilmesi için alım satım vadelerinin uyumlu olması gerekmektedir. Alım satım vadelerinin uyumsuz olduğu durumlarda işletmelerin kredi kullanımlarının sürekli artış gösterdiği iletilmiştir.

Araştırmaya katılan özel bankaların hastane yada eğitim kurumlarını kredilendirmekten imtina ettikleri gözlemlenmiştir. Bunun en büyük nedeninin ise kredilerin ödenemediği durumlarda bankaların haciz işlemini gerçekleştirmenin sosyal yönden olumsuz tepkilerinden çekinmelerinden kaynaklandığı gözlemlendiği belirtilmiştir.

Bankalar kendileri gibi kredi veren diğer bankaların sahip olduğu kredi teminatları ile teminatlanmak istemektedir. Bu duruma Pari Passu' nun sağlanması denilmektedir. İşletmelerin bunu sağlayamadığı durumlarda kredi tahsislerinin olumsuz sonuçlanabildiği belirtilmiştir.

İşletmeler verdikleri hizmet yada ürün ile gelir sağlamakta ve bu gelir ile de bankalara olan borçlarını ödemektedirler. Kredi veren bankalarda işletmelerin ürünlerinin ne kadar güvende olduğunu ve kayıp riskinin az olduğunu bilmeleri kredi veren bankalar açısından güven yaratmaktadır. Bu nedenle ürünlerin ve işletme demirbaşlarının sigortalı olmasının olumlu etkisi olduğu bilgisi verilmiştir.

İşletmelerin Coface, Euler Hermes gibi alacak sigortalarının bulunması bankaların işletmeleri kredilendirmekteki risk iştahını arttırmakta olduğu ve bankaların bu tip teminatlı kredilere bakış açısının olumlu olduğu bilgisi alınmıştır.

İşletmelerin yaşamasını ve gelişmesini sağlayan beyin gücünün çalışma süresinin kısalığı olumsuz değerlendirilirken işletmede çalışan personelin uzun süreler aynı işletmede çalışması işletmede bir bağlılık oluşmasına sebep olmakta ve olumlu bir etki yaratmaktadır.

İşletmeye gelir getiren unsur müşterileridir, işletmenin müşteri sayısının fazlalığı işletmenin belirli müşterilere bağımlı olmasının önüne geçerken,

müşterilerinin talebi ile işletmenin gelişmesine de yol açmaktadır. İşletmelerde alacakların konsantrasyonunun düşük olması olumlu olarak yorumlanmaktadır.

Tablo 3.4. Kalitatif Kredi Değerlendirme Faktörleri

Ortakların Sektör Deneyimi ve Yaşı	İşletmede Memzuç Faiz Tahakkuku Bulunması
İşletme ve Ortakların Gayrimenkul Edinim Gelişimi	İşletmenin Vergi- SGK Borcunun Bulunması
İşletmenin Dış Ticaretin Yapıldığı Ülkeler	İşletmenin Kur Riskinin Bulunması
Faaliyet Merkezinin Mülkiyet Durumu	Aynı Sektörde Bulunan İşletmeler İle Rekabet Gücü
İşletmenin Hukuki Yapısı	İşletmenin Personele Bağımlılığı
Yönetim Riski	İşletmenin Faktoring Çalışmasının Bulunması
İşletmede Kurumsal Kredi Kayıt Büro Sorgusu Sonucu Gecikmenin Bulunması	İşletmenin Piyasa ve Banka İstihbaratı
Ortakların Bireysel Kredi Kayıt Büro Sorgusu Sonucu Gecikmenin Bulunması	Dönemsellik
İmza Yetkilisinin Şirket Ortağı Dışında Bulunması	Bankalar Arasında Pari Passu' nun Sağlanıp Sağlanmadığı
Ortakların Cinsiyeti	Satılan Ürünlerin Sigortalı Olması
Kredi Ödemelerinde Seyyaliyet	Alacakların Sigortalı Olması
İşletmenin Çalışmakta Olduğu Kurumlar	Personelin Çalışma Süreleri
Mal Alım-Satım Vadeleri	Müşteri Sayısı
Kredi Talebinde Bulunan Kurumun Hastane veya Eğitim Kurumu Olması	TCMB Sektör Ortalamaları

3.4.2 Gerçek Bir İşletme Örneği

Bu uygulamada KOBİ segmentinde bulunan gerçek bir işletme için tahsis birimlerinin kredi değerliliğinin ölçülmesinde kullandığı oran analizi yöntemi üzerinde durularak, özellikle sıklıkla kullanılan Tablo 3.1'de yer alan kantitatif değerlendirme ölçütleri ve devamında ifade edilen kalitatif değerlendirme ölçütleri

kullanılarak farklı bankaların kredi tahsis birimleri tarafından ilgili işletmeye yönelik kredilendirilme süreci incelenmektedir.

İşletmeye ait bilgiler, ortaklar ve işletmenin müşavirleri ile görüşülerek gizlilik prensibiyle isim vermeden değerlendirilmektedir. İncelemeye konu olan işletmenin kuruluş tarihi on yılın üzerindedir. İşletmenin hissedarları, şirketlerinin kuruluşundan önce aynı iş kolundaki özel işletmelerde çalışmışlardır. İşletmenin ana faaliyet konusunu her türlü tohum, zirai ilaç, gübre, aşıklı-aşısız fide, hububat alım-satım ticareti ve çiftçilere sunulan mühendislik hizmetleri oluşturmaktadır. İşletmenin ürün yelpazesinin geniş olmasından ve ekim, hasat dönemlerinin de farklılık göstermesinden dolayı işletmenin alım satım vadeleri farklılık göstermektedir. İşletmenin ortalama olarak mal alımları 5-6 ay vade ile mal satışları ise 5-8 ay vadeli çekler ile gerçekleşmekte ve genelde hasat zamanları göz önüne alınmaktadır.

Uzun yıllar sektörde bulunmalarından dolayı portföylerinde birçok müşteri bulunmaktadır. İşletme, bayiliğini yapmış olduğu işletmelerden peşin mal alımlarında %30'lara varan iskonto'dan faydalanmaktadır, Bu durum, işletmenin karlılığını önemli ölçüde arttırmaktadır. İşletmenin işyeri mülktür. İşletme kar marjından bir miktar feragat etmeyi göze alarak ulusal ve bölgesel olarak en güçlü işletmelere mal satışlarını gerçekleştirmektedir. Ortakların bireysel kredi kayıt bürosu skorları iş yoğunluğu, sürekli seyahat v.b. sebeplerden dolayı kredi kartlarını geç yatırılabilmektedir, bu da bireysel KKB skorlarının düşük olmasına yol açmıştır.

Örnek işletmenin 2013, 2014, 2015 yıllarına ait onaylanmış bilançoları ve gelir tabloları Ek 2 ve Ek 3'de yer almaktadır. İşletmenin bilançosu incelendiğinde dönen varlıklardaki artışın yaklaşık iki kat olduğu görülmektedir. Bu artışın en büyük sebebi işletmenin ticari alacaklarında ve stoklarındaki artıştır, işletmenin duran varlıklarında yaklaşık on katlık artış, işletmenin bünyesine eklediği araç ve gayrimenkullerden kaynaklanmaktadır. İşletmenin kısa ve uzun vadeli borçlarında bulunan artış da işletmenin ticari borcu ile cirosundaki artışla ve yapılan yatırımlar göz önüne alınarak değerlendirilmelidir. İşletmenin geçmiş yıllar karlılığı, dönem net karı artış göstermiş olmasına rağmen sermayesi sabit kalmıştır.

“X” İşletmesi'nin Ek 3'deki gelir tablosu incelendiğinde 2013-2014-2015 yılları içerisinde ciroda bulunan artışın yaklaşık %70 olduğu görülmektedir.

İşletmenin son dönemlerde faaliyet karı ve dönem karında da önemli, bir artış olduğu görülmektedir.

İşletmeye ait Ek 2’de yer alan bilanço ve Ek 1’de yer alan gelir tabloları incelendiğinde farklı bankaların tahsis birimlerinin ulaştığı sonuçlar ve işletme hakkındaki görüşleri aşağıda yer almaktadır. Bu oranlara ulaşırken Tablo 3.1. de yer alan ve bankaların ağırlıklı olarak kullandıkları oranlara tahsis birimlerinin yer verdiği tespit edilmiştir. Bankalar her sektörde farklılık gösteren bu oranlar için referans olarak TCMB sektörel oranlardan faydalanmaktadırlar. İşletme, incelemeye konu bankalardan bir tanesi tarafından ilk defa incelenecek olup, diğer bankalar tarafından ise limit artışı talebi ile tahsis birimine teklifleri yönlendirilmiştir. İşletmenin tahsis birimleri tarafından yorumlanmasına yardımcı olacak oranlar aşağıdaki şekildedir:

Tablo 3.5. “X” İşletmesi’ne ve Sektöre Ait Oranlar

	X İşletmesi Oranları			Sektör Oranları		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Net İşletme Sermayesi= Dönen Varl. –Kısa Vad. Yab. Kayn.	834,477	609,136	1,078,556	Her işletme için ayrıdır, pozitif olması ve artarak devam etmesi beklenir.		
Cari Oran $= \frac{\text{Dönen Varlıklar}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$	1,12	1,07	1,08	2,09	2,61	2,39
Likidite Oranı $= \frac{\text{Dön. Var. –Stoklar}}{\text{Kısa Vad. Yab. Kayn.}}$	0,88	0,74	0,72	1,41	1,64	1,25
Stok Devir Süresi $= \frac{\text{Ortalama Stok Tutarı} \times 360}{\text{Net Satışlar}}$	37	43	68	97	100	150
Alacak Devir süresi $= \frac{360 \times \text{Ticari Alacaklar}}{\text{Net Satışlar}}$	127	82	117	70	59	83
Özkaynak Karlılığı = $\frac{\text{Net Kar}}{\text{Öz Sermaye}}$	0,13	0,20	0,15	0,22	0,19	0,06
Kaldıraç Oranı $= \frac{\text{Toplam Yabancı Kaynaklar}}{\text{Aktif Toplamı}}$	1,17	0,87	0,89	0,51	0,49	0,53
Faiz Karşılama Oranı $= \frac{\text{FVÖK}}{\text{Finansman Gideri}}$	1,49	1,78	1,67	1,3	5,66	1,80

İşletme ile ilgili oranlar bu çalışmada yer alan bankalar tarafından aşağıdaki şekilde yorumlanmıştır:

İnceleme döneminde işletmenin likidite göstergelerinin tamamına bakıldığında yıllara bağlı olarak iyileşmesine rağmen toplu olarak değerlendirildiğinde olumsuz görünmektedir. İşletmenin net işletme sermayesi artış göstermiş ancak cari oran ve likidite oranının hedeflenenden uzak olduğu görünmektedir. İşletmenin finansal tabloları incelendiğinde alacak tahsil süresi uzayan işletmenin stoklarındaki payı dönen varlıklarda ciddi bir yer tutmaya başlamıştır ve yine kısa vadeli borçlanmasındaki artış işletmenin likidite riskini arttırmaktadır. Analizde yükümlülükler oranı (Satışlar/Kısa Vadeli Yabancı Kaynak)'ın düşüklüğü de yine işletmenin likidite riskinin arttığını destekleyen göstergelerdir. İşletmenin kaynak ihtiyacının dış kaynaklarla fonlanması, kısa vadeli borçlardaki artış, likidite durumunun bozulmasının başlıca sebepleridir. Bununla birlikte işletmenin cirosundaki artış, duran varlıklardaki artış olumlu olarak görünse de bu durum genel bozulmayı dengelememektedir. İşletmenin likidite göstergelerine baktığımızda sektör ortalamalarının çok altında olduğu görünmektedir.

İşletmenin finansal durumu incelendiğinde, kaynak açığının sürekli olarak dışarıdan fonlanması, öz kaynakların katkısını azaltmış ve öz kaynak yetersizliğini belirginleştirmiştir. Bir işletmede beklenti en azından öz kaynağının duran varlık yatırımını fonlama düzeyinde olmasıdır, ancak sözkonusu işletmede bunun önemli kısmı borç ile finanse edilmektedir. Bu kaynakların yaklaşık %75'i ise banka borçlarından kaynaklanmaktadır. Bu oranın artması bir risk unsuru teşkil etmektedir. Uzun vadeli banka borçlanmasındaki artışın binalar kaleminin finansmanından kaynaklandığı görünmektedir. Ancak kısa vadeli yabancı kaynaklarda meydana gelen artış da bu yatırımın finansmanında kısa vadeli kaynaklarında kullanıldığını göstermektedir. İncelemede öz kaynak yetersizliği kronik hale gelmiş ve yabancı kaynaklarda öz kaynağın yaklaşık yirmibir katına ve banka borcu ise sermayenin yaklaşık onbeş katına ulaşmıştır. İşletmenin duran varlıklarını borçlanarak finanse etmesi ve yabancı kaynakların yüksekliği işletmenin finansal yapısının sağlıklı olduğunu göstermektedir. İşletme sermayesini arttırarak, borçlanmasını kısa vadeden uzun vadeye yayması gerekmektedir. İşletmenin oranları sektör ortalaması ile kıyaslandığında kaldıraç oranının çok yüksek olduğu ve Özkaynak karlılığı oranının ise sektör ortalamasını yakaladığı görülmektedir.

İşletmelerdeki finansal verimlilik paraya dönüşüm hızı ile değerlendirilmektedir. Örnek işletmede bu dönüşüm hızları incelendiğinde alacak ve stok devir sürelerindeki yükselme diğer bir ifade ile bu ürünlerin tekrar nakde dönmesi 2013 yılında 164 gün ve 2014 yılında 125 gün iken 2015'e gelindiğinde ise işletmede bu süre 185 güne çıkmıştır. Paraya dönüşüm hızlarının düşmesi, etkinlik oranının düşmesi, sermayenin tekrar paraya dönüşümünün yavaşlaması işletme sermayesi yönetiminin etkinliğinin azaldığını göstermektedir. İşletmenin stok ve alacak tahsil süreleri sektör ortalamasından daha iyi seviyededir. Bunun bir etkeninin işletmenin çok çeşitli ürün satmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

İşletmenin cirosunda artış gözlemlenmektedir. Ciro, karlılığın ve performansın belirlenmesindeki önemli bir etkidir. İşletmenin brüt satış karı artış göstermiş olmasına rağmen faaliyet karında azalış görünmekte olup bunun en büyük nedeni de işletmenin genel yönetim giderlerindeki artışın faaliyet karını olumsuz etkilemesi olmuştur. İşletmenin özellikle kısa vadeli finansman borçlanmasında ciddi bir artış meydana gelmişken finansman giderlerinde bu oranda bir artış olmaması hayli ilginçtir, işletmenin bu borçlanmayı genel yönetim giderleri içerisinde göstermiş olma ihtimali bulunmaktadır. İşletmenin net karlılığına baktığımızda artan cirosuna rağmen karlılığında bir düşüş görünmektedir. Bu düşüşün en büyük etkeni işletmenin yetersiz sermaye ile çalışması ve dış kaynağa ihtiyaç duymasından meydana gelmektedir. Sektör ortalamalarına bakıldığında işletmenin karlılık oranları sektör oranlarından biraz daha iyi seviyededir. Ancak faiz karşılama oranının düşüklüğü ise dikkat çekmektedir.

İşletmenin çalıştığı bankalarda bulunan toplam nakit limitinin %75'i kullanılmış durumdadır. Toplam gayrinakit limiti 1.020.000 TL'dir. İşletmenin gayrinakit riski 200.000 TL olup bayilik için verilen bir teminat mektubundan kaynaklanmaktadır. İşletmede görülen diğer gayrimenkul riskler çek karnelerinden kaynaklanmaktadır. İşletme TCMB memzuç kaydına göre toplamda dokuz banka ile çalışmaktadır. Aşağıda tahsis birimleri ile yüz yüze görüşülen beş bankanın işletme ile ilgili mevcut limit, risk ve teminat yapısı görülmektedir:

Tablo 3.6. "X" İşletmesinin Mevcut Banka Limit, Risk ve Teminat Yapısı

Banka	Toplam Limit	Nakit Limit	Nakit Risk	Gayrinakit Limit	Gayrinakit Risk	Teminatlar
-------	--------------	-------------	------------	------------------	-----------------	------------

A	2.200.000	2.000.000	1.750.000	200.000	100.000	İpotek+Ortakların Kefalet
B	1.750.000	1.750.000	1.000.000	250.000	150.000	İpotek+Ortakların Kefalet +Teminat Çeki
C	1.000.000	900.000	900.000	100.000	-	Teminat Çeki+ Ortakların Kefalet
D	3.500.000	3.250.000	2.750.000	250.000	250.000	İpotek+Teminat Çeki+ Ortakların Kefalet
E	İşletme ile çalışması bulunmamaktadır, ilk defa analiz edilecektir.					

Bu çalışmaya konu olan “X” İşletmesi yukarıda bulunan A,B,C ve D bankaları ile hali hazırda çalışmakta ve E bankası ise işletmenin kredi paketini ilk defa değerlendirecektir.

İşletmeye ait ekran istihbarat bilgilerinde, 2015 yılından kalma bir e-haciz kaydı görülmüş ancak yapılan incelemelerde söz konusu işlemin isim benzerliğinden kaynaklandığı ve farklı şehirde bulunan ve vergi kimlik numarası farklı bir işletme olduğu anlaşılmıştır.

İşletmenin kurumsal kayıt bürosundaki sorgulamaları yapıldığında işletmenin geciken bir borcu yada faiz tahakkuk kaydına rastlanılmamıştır. İşletmenin çek sorgulaması yapıldığında da yazılan bir çeki yada protestolu senedi bulunmamıştır. İşletmenin kurumsal kayıt bürosunda yapılan sorgulamasında işletme yatırımlarının da etkisi ile birlikte son bir yıl içerisinde 265 adet çek ödemiştir.

Bu çalışmada bulunan beş farklı bankanın yaptığı incelemelerde ortakların konusunda deneyimli ve müşteriler tarafından bizzat tanınarak iş yapmaktadırlar. Bunun yanında portföylerinde bulunan en yeni vadeli müşterileri ile beş yıldır çalışmaktadırlar. Müşterileri birebir ortakların tanınmasından dolayı işletmenin personele müşterinin tanınırlığı konusunda bağlılığı bulunmamaktadır. Aynı zamanda işletmede çalışan personeller ile uzun süredir çalışılmaktadır, bu durumda personelin işletmeye aidiyet hissini attırmaktadır.

İşletme ile ilgili alınan piyasa istihbaratları ve banka istihbaratları olumludur. Her iki ortak da borçlarına sadık ve ödemeleri düzenlidir. Pari Passu'ya bakıldığında

bazı bankaların işletmeyle çalışabilmek için ve işletmenin her bankaya ipotek veremediğinden bunun tam anlamıyla sağlanamadığının görüldüğü belirtilmiştir.

İşletmenin gayrimenkul edinimi çalışmaya konu bankalar tarafından olumlu değerlendirilmiş ve işletmenin kendi işyeri ve depolarında faaliyet göstermelerinin yanında tarım arazilerinin bulunması da işletme için çalışmaya konu bankalar tarafından olumlu olarak yorumlanmaktadır.

İşletmenin dış ticaretinin bulunmaması sebebi ile işletmenin kur riskinin bulunmaması bankalarca olumlu olarak karşılanmakla beraber işletmenin yabancı işletmelerden almış olduğu ithal ürünlerde de sene başında TL cinsinden bağlantı yapılmakta olması işletmenin kur riskini daha da düşürdüğü belirtilmiştir.

Çalışmaya konu beş bankanın şahıs işletmelerinden ziyade limited ve anonim şirketlere hukuksal yapıları nedeniyle daha sıcak baktıklarını bildirmişlerdir. İnceleme de bulunduğumuz işletmede de iki ortağın olması ve bunların konusunda deneyimli, tarım işi ile uğraşan erkek ve mühendis olmaları bankalarca olumlu olarak yorumlanmıştır.

İşletmenin mal sattığı kurumların işletme ile uzun yıllardır çalışıyor olması ve Adana bölgesinin ve çevresinin büyük işletmeleri olmasının olumlu etkilerinin yanından işletmenin gelişebilmesi ve büyümesi için tabana yaygın daha fazla müşteri ile çalışması gerektiği çalışmaya konu bütün bankalar tarafından belirtilmiştir.

İşletmenin uzun yıllardır aynı personellerle çalışmasının ve işletme çalışanlarında bir aidiyet bağının olması da yine işleme açısından bankalar tarafından olumlu olarak değerlendirilmiştir.

3.5. KREDİ TAHSİSİNDE BANKALARIN KIYASLANMASI

İşletmenin kredibilitesini değerlendiren beş bankanın yukarıda belirtilen incelemeler neticesinde kararları aşağıdaki şekildedir, Bankalar bu kararı verirken Ek 2’de bulunan “X” İşletmesine ait bilanço ve Ek 3’de bulunan “X” İşletmesine ait gelir tablosundan Tablo 3.2’de bulunan oranlara ulaşılmış, bunları sektör ortalamaları ile karşılaştırmışlardır. Buna ilaveten Ek 1’de yer alan soru seti ve Tablo 3.3’de bulunan teminat tablosundan da yararlanılmıştır. İşletme hali hazırda çalışmakta olduğu A,B,C,D bankalarından 1.500.000 TL kredi talep etmiştir. Bunun da 750.000 TL sini

kefalet ve geri kalan 750.000 TL yi de birebir çek karşılığı istemiştir. İlk defa çalışacağı E bankasından ise 2.000.000 TL kredi talep etmiş olup bunun 1.000.000 TL sini kefalet ve 1.000.000 TL sini ise bire bir çek marjlı talep etmiştir. Uygulamada banka şubeleri müşterinin talebini değerlendirerek kendilerinin yeterli gördüğü tutar ve şartlarda tahsis birimlerine iletilmektedir.

A Bankasından şube yönetimi 500.000 TL kefalet karşılığı ilave nakit limit talebinde bulunmuştur. A Bankası işletme ile yaklaşık beş yıldır çalışılmaktadır. İşletmenin bu zamana kadar aksayan bir ödemesi bulunmamaktadır. İşletme A Bankası çeklerini kullanmakta ancak işletmeden başka bir nakit akışı elde edilememiştir. İşletmenin alacak kalitesi yüksek olmakla birlikte belirli kurumlara ağırlık vermesi işletmede ilerleyen dönemde konsantrasyon sorunu ortaya çıkarabilir. İşletmenin cirosundaki artışa kıyasla borçlanmasında ciddi bir artış görülmektedir. Alacak tahsil sürelerindeki uzama göze çarpmakta aynı zamanda işletmenin stoklarında da bir artış bulunmaktadır. Ortakların oturmuş oldukları ve ekspertiz değeri toplam 1.250.000 TL olan konutları A Bankasında halihazırda ipoteklidir. Fakat bu konutların yine A Bankasından çekilen ilave konut kredileri bulunmaktadır, konut kredilerinin kalan ana para tutarları yüksek olmamakla beraber, işletmede teminata aile konutu yerine işyeri yada imarlı arsa alınması daha uygun olabilir. Sonuç olarak işletmenin sektör ortalamasına göre oranları olumsuz seyretmektedir. Alacak ve stok süresi iyi durumda görünse dahi bunun ürün yelpazesinin genişliğinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. İşletmenin sermayesi kaldıracı zorlamakta ve yabancı kaynak oranı hızlı bir şekilde artmaktadır. İşletmenin acilen sermaye artışı yapması gerekmektedir. İşletmenin yatırımlarının da bu borçlanmaya etkisinin olduğu ihmal edilmemekte ancak işletmenin ağırlıklı olarak aynı müşteriler ile çalışması tahsil kalitesini arttırsada yatırımın ciroya dönüşebilmesi için müşteri portföyünün daha da çeşitlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. İşletmede limit artış talebi olumsuz değerlendirilmekle birlikte işletmenin sermaye artışı ve kısa vadeli borçlarında bulunana artış konusunda uyarılması gerekmektedir. İşletme sermaye artışı yapar, nakit akışı olarak pos ve tahsile çek getirir ve ilave işyeri yada imarlı arsa ipoteği vermeyi kabul ederse teklif tekrar değerlendirmeye alınabilecektir. Kredi limitleri mevcut koşullar çerçevesinde revize edilmiştir.

B Bankasından şube yönetimi 750.000 TL teminat çeki ile ilave nakit limit talebinde bulunmuştur. B Bankasıyla çalışmasında işletmenin ödemeleri gayet

düzenlidir, ortakların KKB'si incelendiğinde ortakların kredi kartlarında ufak tutarlı ödemelerinin geciktiği görülmektedir, kurumsal KKB'si incelendiğinde işletmenin geciken bir ödemesinin olmadığı görülmekle birlikte müşterinin çok yoğun çek ödemelerinin olduğu ve B Bankasından çek keşide etmediği görülmüştür. İşletmeden nakit akışı alınması için işletmenin B Bankasına ait çekleri keşide etmesi talep edilmelidir. İşletmenin pos kullanımında da yine B Bankası pos' u kullanılmamaktadır ve nakit akışı alınması için işletme ile görüşülmelidir. İşletmenin B Bankası teminatında 250.000 TL ekspertiz değerli konut ipoteği bulunmaktadır. Bunun dışında teminata alınan çeklerde konsantrasyon riski bulunmaktadır. İşletmeden teminat deposunda bulunan keşidecilere ait çekler dışında farklı keşidecilere ait ödeme performansı yüksek çekler de alınmalıdır. İşletmenin sermayesinin düşüklüğü, kısa vadeli borçlarda artış, alacak tahsil süresinde artış gözlemlenmiş ve stoklarda yüksek bulunmuştur. İşletmenin oranları sektör ortalamasına göre olumsuz değerlendirilmekle beraber yapılan yatırımların kısa vadeli krediler ile de finanse edilmeye çalışıldığı saptanmıştır. İşletmeye ait limit artışı talebi olumlu karşılanmamakla birlikte, sermaye artışı yapıldıktan sonra ve nakit akışından pay alınması halinde ilave ipotek ile limit artışı değerlendirilebilecektir. Mevcut durum ile çalışılacaktır.

C Bankasından şube yönetimi 1.000.000 TL nakit limit talebinde bulunmuştur 750.000 TL si için teminat çeki 250.000 TL'si için kefalet istemiştir. C Bankası işletme ile dört yıldır sorunsuz bir şekilde çalışmaktadır. İşletmenin teminata alınan çeklerinde problem bulunmamaktadır. Çeklerin tahsil oranı %98'dir. Teminata alınan çeklerin iki keşidecisi C Bankası müşterisidir ve bu keşidecilerde toplamda %20 konsantrasyon bulunmakta ancak bu işlem ile ilgili olarak tahsis birimi onayı bulunmaktadır, bunun dışında bir konsantrasyon bulunmamaktadır. İşletmenin keşide ettiği çekler C Bankasından ödenmemekte, pos kullanımında oranın düşüklüğünden dolayı başabaş noktasında bulunmakta ve kar elde edilmemektedir. İşletmenin diğer bankalarda ipoteği bulunmakta c bankasında ipoteği bulunmamaktadır bu Pari Passu ya uymamakta olup C Bankasının teminatının zayıf kalmasına yol açmaktadır. İşletmenin öz kaynağı yetersiz, borçlanması yüksek, stoklar yüksek ve tahsil süreleri artmış bulunmaktadır. İşletmenin oranları sektör oranlarına kıyasla olumsuzluk göstermektedir. İşletmede limit artışı sadece uzun vadeli olarak başka bankanın kısa vadeli kredilerinin refinansmanı için ve ipotek karşılığı veya kredi garanti fonu

teminatı kapsamında değerlendirilebilecektir. Bununla beraber sermaye artışı konusunda müşteri telkin edilmeli ve kısa vadeli kredilerindeki dengesiz artış konusunda uyarılmalıdır. İşletmenin bu haliyle devam etmesi C Bankası kredi limitlerinin kapatılmasına yol açacaktır. İşletmenin revize tarihi kontrol amacıyla bir yıldan altı aya çekilmiştir. Bu zamana kadar mevcut çalışma koşulları ile devam edilecek, ilave bir talebe cevap verilmeyecektir.

D Bankasından şube yönetimi 1.500.000 TL'lik 36 ay vadeli eşit taksitli kredi talebinde bulunmuştur. Bu kredi ile diğer bankalarda bulunan rotatif kredilerine kapama yapılacağı belirtilmiştir. D Bankası işletme ile kuruluşundan bu yana sorunsuz bir biçimde çalışılmaktadır. Ödemelerinde bu zamana kadar herhangi bir aksaklık gerçekleşmemiştir. İşletmenin ana bankası konumundadır. İşletme ortakları bankalar ve piyasa tarafından olumlu bir istihbarata sahiptir. İşletmenin mal sattığı kurumlar büyük ölçekli işletmeler olup tahsilat problemi bulunmamakta alacak süresinin artması ise piyasada genel olarak vadelerin uzamasından kaynaklanmaktadır. İşletmenin yeni almış olduğu fabrika D Bankasında ipoteklidir ve ekspertiz değeri yaklaşık 3.000.000 TL olmasına rağmen piyasa değerinin yaklaşık 5.000.000 TL olduğu bilinmektedir. İşletme söz konusu işyerini 5.000.000 TL'ye almıştır ve 2.500.000 TL'si uzun vadeli banka kredisi ile 1.500.000 TL nakden ve 1.000.000 TL'si kısa vadeli kredi ile verilmiştir. İşletmenin D Bankası teminatında bulunan çeklerinin tahsil oranı %97'dir ve çeklerin keşidecilerinde konsantrasyon bulunmamaktadır. İşletmenin keşide ettiği çekler ağırlıklı olarak D Bankası çekleridir. Vergi ve SGK ödemeleri D Bankasından düzenli olarak yapılmaktadır. İleri vadeli çeklerde yeni yapılan bayilik anlaşmalarından ve yatırımlardan dolayı artış görülmektedir. İşletmenin pos cirosunun büyük kısmı D Bankasından geçmektedir. Nakit akışı D Bankasından geçen ana bankası olduğumuz ve teminatımızın güçlü olduğu işletmede bu zamana kadar sorunsuz çalışılmıştır, işletmede talep edilen limit artışı işlem bazlı olarak uygundur. İşletmenin sermaye artışı konusunda acilen uyarılması ve borçlanmanın yakından takip edilmesi hususunu arz ederiz. İşletmenin kontrol amacı ile yeni revize tarihi altı ay olarak güncellenmiştir.

E Bankası, işletmenin kredi talebini ilk defa değerlendirecektir. Şubeden işletme için 2.000.000 TL nakit limit ve 200.000 TL gayrinakit limit olmak üzere toplamda 2.000.000 TL limit talebinde bulunulmuştur, teminat yapısı 500.000 TL ekspertiz değerli daire ve teminat çeki olacaktır. İşletmenin piyasa ve banka istihbaratı

olumludur. İşletmenin ortakları sektörde deneyimlidir. Gayrimenkul gelişimi olumlu seyretmektedir. İşletmenin yeni yapmış olduğu fabrika yatırımı dolayısı ile uzun vadeli ve kısa vadeli borçlanmasında artış olduğu cirosunda artış olmasına rağmen bu artışın faaliyet karında kendini gösteremediği, yatırımının uzun vadeli yapılması gerekirken bir kısmının kısa vadeli krediler ile yapıldığı bunun yanında ileri vadeli çek ödemeleri, tahsilat sürelerinin artması, stoklarda görünen yükseklik ve diğer bankalardan geçen nakit akışı dolayısı ile bankamızın bu akıştan pay alamayacak olması, işletmenin sektör ortalamasına göre rasyolarının olumsuz seyretmesi sebebi ile kredi talebi ret edilmiştir. İşletmede sadece işlem bazlı ve uzun vadeli olarak, diğer bankalardan kısa vadeli olarak çekilen kredilerin refinansmanı için ve sadece kredi garanti fonu teminatı ile değerlendirilebileceğini belirtmiş ve kredi garanti fonu teminatı dışında herhangi bir talebe gelinmemesi hususuna karar verilmiştir.

Elde edilen bu bulgular neticesinde işletmenin bu çalışmada yer alan beş bankadan talep ettiği kredinin bankalar tarafından farklı limit ve teminat koşulları ile değerlendirildiği görülmektedir. Bu çalışmaya konu A ve B Bankası işletmeyle aynı limit ve teminatlar ile çalışmaya devam ederken, C Bankası yine işletmenin limitlerinde bir azalış yada artış yapmamakla birlikte işletmenin revize vadesini altı ay olarak güncellemiş ve işletmeyi tekrar yakın zamanda kontrol etmek istemiştir. İşletmenin ana bankası olan D Bankası işletmenin limit artışını işlem bazlı olarak onaylamış ve istediği şartların ne derece sağlandığının kontrolü içinde revize vadesini altı aya indirmiştir. İşletme ile ilk defa çalışacak olan E Bankası ise işletme ile teminatlı dahi olsa çalışmak istememiş sadece kredi garanti fonu kefaleti ile talebi tekrar değerlendirebileceğini belirtmiştir. Bu veriler sonucunda, aynı finansal veriler ve işletmeye ait özellikler her banka tarafından farklı bir şekilde değerlendirilebilmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bankacılık sektörü ekonomiye yön veren ve piyasaların sermaye ihtiyacını karşılayan ekonominin önemli bir aktörüdür. Bankalar temel olarak mudilerden topladıkları mevduatlarla beraber sermayedarlarının paralarını kredi olarak başka kurumlara, bireylere yada işletmelere verirler ve bunların geri dönüşleri ile sağlanan gelirden para kazanırlar. Bankaların varlıklarını sürdürebilmeleri, faaliyetlerine sağlıklı ve kesintisiz devam edebilmeleri için kredi tahsis süreçlerinde doğru karar verme mekanizmalarına ihtiyaçları vardır. Hatalı karar sonucu verilmemesi gereken kredilerin verilmesi veya teminata göre olması gereken limitlerin üzerinde kredi tahsis edilmesi banka bilançolarına olumsuz etkileyeceği gibi banka sermayesinin yanlış ve hatalı kullanılmasına, ihtiyacı olan başka müşterilere kredi verilememesine ve hatta banka iflasına neden olabilir. Özellikle Türkiyede geçmiş dönemlerde yaşanan finansal krizler bankalara önemli zararlar vermiş ve bunun sonucu olarak da bankalar müşterilerine verdikleri kredilerin kalitesini arttırmak ve geri dönüşleri sağlıklı bir hale getirmek için bazı önlemler almışlardır. Bu önlemlerin başında ise sadece kredi tahsis sürecinde yapılan finansal tahlillerin derinlemesine araştırılması değil tecrübeler sonucu belirlenen kalitatif değerlendirme ölçütlerinin kredi sürecinde kullanılması yer almaktadır. Buna göre bu çalışmanın amacı kredi tahsis sürecinde bankaların işletmelere ait hangi kantitatif ve kalitatif değerlendirme ölçütlerinin kullanıldığının tespit edilmesi ve kredi onayı ile limit belirleme safhasında bankalar arasında uygulama farklılıklarının olup olmadığının tespit edilmesidir.

Çalışmanın amacı doğrultusunda öncelikle beş farklı bankaya ait kalitatif ve kantitatif kredi tahsis süreci değerlendirme ölçütleri yapılan görüşmeler ile tespit edilmiş ve bir soru formu vasıtası ile rapor edilmiştir. Daha sonra bankaların kredi değerlendirme sürecinde kullandıkları bütün ölçütler gerçek bir işletmeden temin edilmiş ve TCMB memzuç kaydına göre ilgili işletmenin mevcut banka limit, risk ve teminat yapısı rapor edilmiştir. Son olarak belirlenmiş kredi koşullarına göre bankaların ilgili işletmenin kredi talebine ilişkin sonuçları bankalarla görüşülerek karşılaştırılıp değerlendirilmiştir.

Çalışmadan elde edilen sonuçlar kredi tahsis sürecince bankaların kalitatif değerlendirme ölçütü olarak ortakların yaşları, ortakların deneyimi, işletmenin veya ortaklarının gayrimenkul gelişimi, kurumsal ve bireysel KKB skoru, yönetim riski, müşteri sayısı, faiz tahakkuku, dış ticaret yapılan ülkeler, faktöring çalışması, rekabet gücü, devlete olan borçlar, ortakların cinsiyeti, alım-satım vadeleri, işletmenin hukuki yapısı ve istihbarat v.b. kullandıkları aralarında ortakların yaşları, işletmenin veya ortaklarının gayrimenkul gelişimi, yönetim riski, müşteri sayısı, devlete olan borçlar, faiz tahakkuku ve istihbarat konularında benzerlik olduğunu dış ticaret yapılan ülkeler, ortakların cinsiyeti, kur riski, faktöring çalışması konularında farklılık olduğunu ortaya koymaktadır. Kantitatif değerlendirme ölçütlerinde ise net işletme sermayesinin gelişimi, cari oran, likidite oranı, stok devir süresi, alacak devir süresi, Özkaynak karlılığı, kaldıraç oranı, faiz karşılama oranını kullandıkları aralarında cari oran, likidite oranı, alacak devir süresi, Özkaynak karlılığı ve stok devir süresi oranlarının değerlendirilmesinde benzerlik olduğunu nakit oranı, kaldıraç oranı ve faiz karşılama oranlarının incelenmesinde farklılık olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar bankaların kredi tahsis sürecinde önemli farklılıklara sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada kredi tahsis sürecindeki farklılıkları ortaya koymak amacıyla gerçek bir işletmeye ait kalitatif ve kantitatif veriler kullanılarak belirli bir kredi talebi için ilgili bankalarla görüşülmüş ve TCMB memzuç kayıtları kullanılarak bankaların ilgili kredi talebine yönelik cevapları rapor edilmiştir. İncelemeyi gerçekleştiren beş bankanın bir tanesi işletme ile ilk defa çalışacaktır. Diğer dört banka ise hali hazırda çalışmaktadır. Değerleme sonucunda kredi talebini ilk defa değerlendiren banka işletmenin kantitatif değerlendirme ölçütlerine bakarak işletme ile kredi ilişkisine girmezken geriye kalan dört bankadan üç banka aynı koşullarla çalışma kararı aldığı ve sadece bir bankanın teminatların güçlü olması dolayısı ile limit artışı gerçekleştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Kantitatif ölçütlerin değerlendirilmesinde bankalar işletmeye ait finansal oranlardan yararlanmış ve net işletme sermayesinin gelişimi, cari oran, likidite oranı, stok devir süresi, alacak devir süresi, Özkaynak karlılığı, kaldıraç oranı, faiz karşılama oranını kullandıkları aralarında cari oran, likidite oranı, alacak devir süresi, ve kaldıraç oranlarına dikkat edildiği ve ilgili oranların sektör ortalamaları ile karşılaştırıldığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Çalışmadan elde edilen bir diğer sonuç da her bankanın tahsis biriminin kullandığı değerlendirme ölçütlerine farklı ağırlık verdiği yönündedir. Örneğin bu çalışmada A ve B Bankaları işletme ile aynı koşullarda çalışmayı tercih ederken, C Bankası işletmenin revize vadesini altı aya düşürmüş, D Bankası limit artışı yapmış, E Bankası ise işletme ile çalışmama kararı almıştır. Bu farklılığın sebebi incelendiğinde bankaların inceleme yaparken kantitatif ölçütler arasında benzer değerlendirme kriterine sahip oldukları ancak kalitatif ölçütler arasında ortakların tecrübe ve yaşlarının, gayrimenkul gelişimi, işletmenin faiz tahakkukları, banka ve piyasa istihbaratlarına farklı derecede önem verdikleri bulgusuna ulaşılmıştır.

Bu çalışma sonucunda, işletmeler kredi talebinde bulunurken tahsis birimlerinin nelere dikkat ettiği gösterilmeye çalışılmış ve işletmelerin hangi koşullara karşı hazırlıklı olmaları gerektiği ifade edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde işletmelerin kredi taleplerinin bankalar tarafından benzer ölçütler kullanılarak farklı şekilde değerlendirildiğini söylemek uygun olacaktır. Bu ise aynı işletmenin farklı bankalara talepler yönelterek olumsuz kredi talebine rağmen kredi bulabileceğini ortaya koymaktadır. Bu durumun ülke ekonomisi üzerinde uzun vadede önemli maliyetlere neden olabileceği düşünülmektedir. Yasal düzenlemeler ile işletmenin kredi talebinde bulunduğu bankalar, müşterilerinin kendilerine ve farklı bankalara kredi başvurularını mevcut sistemleri üzerinden görebilirlerse daha nitelikli kredi tahsis süreçleri gerçekleştirilebilir. Bu durumda bankaların işletmelere gereksiz yere limit oluşturmalarının önüne geçilebilir.

Bu çalışmayla elde edilen tüm faydalara karşılık çalışmanın bazı eksiklikleri mevcuttur. Örneğin bu çalışmada sadece beş farklı bankanın kredi değerlendirme sürecine yer verilmiş diğer bankalara yer verilememiştir. İlgili bankaların özel banka olduğu değerlendirildiğinde kamu bankaları hiç incelenmemiştir. Ayrıca bankaların farklı teminatlar karşısındaki tutumları da değerlendirilmemiştir. Bu ve buna benzer eksiklikler tespit edilerek gerçekleştirilecek uygulamalar ise yeni çalışmaların konusunu oluşturacaktır.

KAYNAKÇA

ACAR, Serap (2012), Türkiye İhracatında Akreditiflerin Etkisi, T.C. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

AKDOĞAN,Nalan, TANKER,Nejat (2001) , Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri , Gazi Kitabevi , Ankara

AKGÜÇ, Öztin (2006), Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi (7. Baskı), Arayış Basım ve Yayıncılık, İstanbul

AKGÜÇ, Öztin (2014) , Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi (10. Baskı), Arayış Basım ve Yayıncılık, İstanbul

AKGÜÇ, Öztin,(2007) Türkiye’de Yabancı Bankalar, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, Makale, İstanbul

AKGÜN, Melek (2002), İşletmelerde Etkinlik ve Nakit Çevirme Süresi Analizi, Maltepe Üniversitesi, İşletme Bölümü, İstanbul

AKIN, Engin , KALEM, Murat (2009), Müşterinin Tanınmasında Gerçek Faydalanıcının Tespiti, Bankacılar Dergisi Sayı:68, İstanbul

ALTMAN, Edward, KRAHNEN, Jan Pieter ve SOUNDERS Anthony (1998), Introduction to Special Issue on Credit Risk Assessment and Relationship Lending , Journal of Banking and Finance, Vol. 22, www.stern.nyu.edu

ASLAN, Kiraz (2014), İnşaat Taahhüt Sektöründe Faaliyet Gösteren Firmaların Kredi Taleplerini Değerlendirme Süreci, T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara

ASLANOĞLU,Suphi,YILDIZ,Seyfi(2007), Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonomi Olgusu, Bu Olguyu Azaltmaya Yönelik Çözüm Arayışları ve Bir Öneri, Sosyoekonomi Sayı 6, Ankara

- AYDIN, Nurhan, COŞKUN, Metin, BAKIR, Hasan, CEYLAN, Ali, BAŞAR, Mehmet (2004), Finansal Yönetim, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir
- AYDIN, Nurhan, ŞEN, Mehmet, BERK Niyazi, (2014), Finansal Yönetim 1, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir
- ATAÇOĞLU, Hüsamettin (2006), Kredi Riski Takibi Sorunlu Krediler ve Erken Uyarı Sistemleri, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul
- BAHAR, Mehmet, COŞKUN, Metin (2006), Bankacılık Uygulamaları, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir
- BAŞAK, Levent (2008), Türkiye’de Yabancı Bankaların Vergilendirilmesi, Yayın No:261, Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul
- BERK, Niyazi (2005), Finansal Yönetim (8. Baskı), Türkmen Kitapevi, İstanbul
- BERK, Niyazi (2005), Finansal Yönetim, Türkmen Kitapevi, 8. Baskı, İstanbul
- BOZTÜRK, Mualla (2007), Uluslararası Ticarete Ödeme Şekilleri ve Türk Bankacılık Sisteminde Akreditif Uygulamaları, T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir
- CAYMAZ, H. (1989), Krediler, Türk Ticaret Bankası Eğitim Müdürlüğü, İstanbul
- ÇABUK, Adem, LAZOL, İbrahim (2000), Mali Tablolar Analizi, Vipaş, Bursa
- ÇETİN, Abdurrahman, DİNÇ, Yusuf (2013), Türkiye de Teminat Mektupları: Uygulamalar ve Hukuki Sorunlar, Marmara Üniversitesi Açık Arşiv Sistemi, (<http://dspace.marmara.edu.tr/handle/11424/815>), İstanbul
- ÇELİK, Faik (2014), Kredi Talepleri, Türkmen Kitapevi, İstanbul
- ÇÖMLEKÇİ, Ferruh, YILANCI, Münevver, ERDOĞAN, Nurten, ÖNCE, Saime, SELİM OĞLU, Seval Kardeş, KAYA, Ergun (2004), Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir
- DEMİR, Belgi (2010), Uluslararası Bankacılıkta Ödeme Yöntemlerinden Akreditif ve Akreditifte Karşılaşılan Sorunlar ile Çözüm Önerileri, T.C. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara

DOUMPOS, Michael ve ZOPOUNİDİS Constantin (2011), A Multicriteria Outranking Modeling Approach For Credit Rating, A Journal Of The Decision Science Institute, Sayı 3, Greece

DÖLEK, Ali (2000). AB Uyum Süreci Çerçevesinde Uygulamalı ithalat işlemleri Ve Örnekleri, Beta Yayınevi, İstanbul

ENSARİ, Abdulkadir (2011), Kurumsal Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Kantitatif ve Kalitatif Analizlerin Karşılaştırılması, İnşaat Sektörü Üzerine bir Uygulama, T.C. Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

ER, Mustafa (2010), İşletmelerin Banka Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi ve Bir Uygulama, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir

ERPOLAT, Semra. (2011), Ticari Firma Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde AHY ile Farklı Bulanık Sıralama Yöntemlerinin Denendiği BAHY' nin İncelenmesi, Sayı 36, İstanbul

ERKLİ, Emel (2015), Bankacılık Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Risk Algısı ve Bir Devlet İle Bir Özel Banka Karşılaştırması, T.C. Gediz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir

EYÜPGİLLER, Servet (1999), Bankacılar İçin Banka İşletmeciliği Bilgisi, İstanbul

GEÇER, Turgay(2014), Kredi İstihbaratı, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Sayı:25, İstanbul

GÜL, Rasim (2010), Ucp 600 ve Bankalarda Akreditif Uygulamaları Örnek Olay İncelemeleri, T.C. Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

GÜNEŞ,Recep, UĞUR, Ahmet(2007), Kobilerin İhracat Finansmanında Eximbank Kredileri: Malatya İlinde Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF, Isparta

İŞLER, Ali Ulvi (2015), Bankacılık Sektöründe İnternet Bankacılığı ve Mobil Bankacılık Uygulamalarının E-hizmet Kalitesinin Kullanıcıları Tarafından Değerlendirilmesi: Kuveyt Türk Örneği, T.C. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Karabük

KAHVECİ, Eyüp, CELEN, Yakup, EKŞİ, İbrahim Halil,(Eylül 2013), Türk Mevduat Bankalarının Performansının VZA Pencere Analizi ile Belirlenmesi, Bankacılık Dergisi, Sayı 86, T.B.B. , İstanbul

KAVCIOĞLU, Şahap (2003), Ticari Bankalarda Sorunlu Kredilerin Yönetimi Çözüm Yolları ve Takibi, Türkmen Kitapevi, İstanbul

KAVCIOĞLU, Şahap (2014), Ticari Bankacılıkta Kredi Riskinin ve Kredi Riski Ölçüm Modellerinin Değerlendirilmesi, İstanbul

KOCAMAN, Bade Ekim (2015) , Ticaret Sektöründe Faaliyet Gösteren Kobilerin Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi ve Mali Analizi Uygulama Örneği, T.C. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara

KOCAMEŞE, Kamil (2006), Küçük işletmelerin Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Kredi Derecelendirme Sistem Uygulaması, T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

KUAS, Hasan (2010), Bankacılık Sisteminde Ticari Kredilendirme Süreci Üzerine Bir İnceleme, Dokuz Eylül Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İzmir

LOPEZ, Jose , (1999), Evaluating Credit Risk Models, NewYork

MESTER,Loretta J.,(1997),What's the Point of Credit Scoring?, <https://pdfs.semanticscholar.org>

MİRZA, Ahmet (2006),Kredi Risk Yönetiminde Erken Uyarı Sistemleri ve Sorunlu Kredilerin İzlenmesi, T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir

OLAWÉ, Fatoki ve ODEYEMİ Akinwumi (2010), The Determinants Of Access To Trade Credit By New Smes In South Africa, African Journal Of Buisness Management, Sayı 13, South Africa

OYAKBANK EĞİTİM YAYINLARI(2005), Temel Kredi Bilgileri, Tor Ofset, İstanbul

ÖZTÜRK, İsmet (2005), Bankalardaki Ticari Kredi Uygulamalarında Mali Tahlil ve İstihbaratın Etkinliği, T.C. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep

PARASIZ, M. İlker (1997), Para Banka ve Finansal Piyasalar (Teori ve Politika), Ezgi Kitabevi, Bursa

PARASIZ, M. İlker (2007), Modern Bankacılık Teori ve Uygulama, Kuşak Ofset, İstanbul

PARASIZ, M. İlker(2000), Para, Banka ve Finansal Piyasalar, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa

PERÇİN, Nezh (1999), Temel Kredi Bilgileri, Demirbank T.A.S Eğitim Müdürlüğü Yayınları, İstanbul

POLAT, Erdal (1995) Türk Bankacılık Sisteminde Problemleri Önceden Belirleyecek Model Geliştirilmesi İçin Bir Çalışma, Pamukbank T.A.Ş. Yayınları, İstanbul

REİSOĞLU, Seza, (2002) Banka Teminat Mektupları ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar, TBB Sempozyum, İstanbul

SAMIRKAŞ, Mustafa Can (2009), Türkiye’de Mali Tahlil ve İstihbarat Çalışmalarının Basel II Standartlarına Uyumu ve Katılım Bankaları Üzerinde Bir Uygulama, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana

SUNGUR, Turgut (1999), Bankacılar İçin Banka Tekniği İşlemleri, İstanbul

ŞAFAK, Elvan (2010), Teminat Mektubu ve Teminat Akreditiflerinin Uluslararası Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

ŞAKAR Birgül (2009) , Banka Kredileri ve Yönetimi, Beta Yayınları, İstanbul

ŞİRİNPINAR, Arlin (2012), Dış Ticarete Akreditif İşlemlerinde Operasyonel Risklerin Önlenmesi, T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

TARKAN, Mehmet, BOYACIOĞLU, Melek Acar (2011), Bankacılık Teori, Uygulama ve Yöntem, Nobel Yayıncılık, Ankara

TOKAÇ, Ahmet (2012), Finansal Raporları Okuma Metodları , Derin Yayınları, İstanbul

TOKEL, Ömer Emre (2004), Kredi Risk Modelleri Kullanılarak Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara

TUĞCU, Can, ERDEM, Ekrem, ÇELİK, Faik, TORUN, Talip, TOGAY, Selahattin, KAYHAN, Selim, ALTINDAŞ, Halil, ERGEÇ, Etem, TOPRAK, Metin (2013), Bankalarda Kredi Yönetimi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir

TURANBOY, Kürşat Nuri (Haziran 1997), Tasarruf Mevduatı Sözleşmesinin Niteliği, Gazi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara

Türkiye Bankalar Birliği Yayın No:262, 2008,Ankara

Türkiye İş Bankası (1989), Krediye Giriş, Eğitim Müdürlüğü Yayınları, Yayın No: 12, Ankara

UÇARKAYA, Sinem (2006), Kamu Bankalarının Bankacılık Sistemindeki Rolü, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Uzman Yeterlilik Tezi, Ankara

ÜNAL, Orhan ve YÜCEDAĞ Nilüfer (2013), Kredi Talebinin Değerlendirilmesi Ve Kredi Talebinin Değerlendirilmesinde Finansal Bilginin Önemi, Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Sayı 1, Ankara

www.bddk.gov.tr

www.bilgaz.net

www.eximbank.gov.tr

www.tbb.org.tr

www.tcmb.gov.tr

www.selcuk.edu.tr

YAZICI, Mehmet (2011), Bankacılıkta Kredi Tahsisi, Seçkin Yayıncılık, Ankara

YILDIRIM, Ezgi (2007) , Bankalarda Ticari Kredilendirme Süreci; Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Yolları İle İlgili Ampirik Bir Çalışma, T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya

YILDIZ, Gökhan(2006), Bankacılık Sektöründe Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Mali Tablolar, T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

YILDIZ, Tarık(2016) , Bankalarda Kredi Talep İşlemleri, Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Risk Faktörlerinin Önemi ve Uygulaması, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisan Tezi, İstanbul

YILMAZ, Songül. (2011), Ticari Bankalarda Kredi Portföyü ve Kredi Riski Yönetimi Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

YILMAZ, Tuğba(2010), Küresel Krizin Dünya Bankacılık Sistemine Etkileri ve Uluslararası Bankacılık Sisteminin Yeniden Yapılandırılması, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

YÜKSEL, Ali Sait, Aslı Yüksel ve Ülkü Yüksel(2004), Bankacılık Hukuku ve İşletmesi, Beta Yayınevi, İstanbul

ZERENLER, Muammer, BAYINDIR, Süleyman(2011), Kobi Kredileri ve Kefalet Destekleri Kredi Garanti Fonu A.Ş. Örneği, XI. Üretim Araştırmaları Sempozyumu, İstanbul

ZİLİFLİ, Volkan (2016), Bankaların Ticari Kredi Değerlendirme Aşamasında Dikkate Aldıkları Kriterlerin Önem Derecelerinin Belirlenmesi, Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak

EKLER

EK 1 Kredi Tahsis Birimlerine Yönlendirilen Soru Seti

Kredi Değerliliğinin Saptanmasına İlişkin Kaynaklar	Tahsis Birimi Kararına Etkisi		Açıklama
	Olumlu	Olumsuz	
Ortakların Sektör Deneyimi			
Gayrimenkul Edinim Gelişimi			
Dış Ticaretin Yapıldığı Ülkeler			
Faaliyet Merkezinin Mülkiyet Durumu			
İşletmenin Hukuki Yapısı			
Yönetim Riski			
Kurumsal Kredi Kayıt Büro Sorgusu Sonucu Gecikmenin Bulunması			
Ortakların Bireysel Kredi Kayıt Büro Sorgusu Sonucu Gecikmenin Bulunması			
Memzuç Faiz Tahakkuku Bulunması			
Vergi- Sgk Borcunun Bulunması			
Kur Riskinin Bulunması			
Aynı Sektörde Bulunan İşletmeler İle Rekabet Gücü			
Personele Bağımlılık			
Factoring Çalışmasının Bulunması			
Piyasa ve Banka İstihbaratı			
Mevsimsellik			
İmza Yetkilisinin Şirket Ortağı Dışında Bulunması			

Ortakların Yaşı			
Ortakların Cinsiyeti			
Kredi Ödemelerinde Seyyaliyet			
Çalışmakta Olduğu Kurumlar			
Mal Alım-Satım Vadeleri			
Kredi Talebinde Bulunan Kurumun Hastane veya Eğitim Kurumu Olması			
Pari Passu' nun Sağlanıp Sağlanmadığı			
Satılan Ürünlerin Sigortalı Olması			
Alacakların Sigortalı Olması			
Personelin Çalışma Süreleri			
Müşteri Sayısı			
TCMB Sektör Ortalamaları			

EK 2 ZİRAİ FAALİYET GÖSTEREN “X” İŞLETMESİ’NİN 2013-2014-2015 YILLARINA AİT BİLANÇOLARI

	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015
1.Dönen Varlıklar	7.753.157,05	8.723.035,85	13.964.612,41
A.Hazır Değerler	197.842,73	302.092,51	146.042,29
Kasa	2.686,57	13.075,01	67.398,06
Bankalar	46.026,18	5.493,50	7.933,73
Diğer Hazır Değerler	149.129,98	283.524	70.710,50
C.Ticari Alacaklar	5.889.071,26	5.727.143,80	9.136.494,43
Alıcılar	4.562.205,26	5.192.143,80	7.134.714,47
Alacak Senetleri	1.325.866	535.000	2.001.779,96
E.Stoklar	1.615.000,22	2.681.541,07	4.682.075,69
İlk Madde ve Malzeme		0	1.526.420,65
Yarı Mamuller		0	27.915,73
Ticari Mallar	1.615.000,22	2.681.541,07	3.127.739,31
H.Diğer Dönen Varlıklar	51.242,84	12.258,47	0
Devreden Kdv	51.242,84	12.258,47	0
2.Duran Varlıklar	385.610,94	3.395.653,70	3.534.137,50
D.Maddi Duran Varlıklar	385.610,94	3.395.653,70	3.534.137,50
Arazi ve Arsalar	81.600	81.600	81.600
Binalar	30.000	3.030.000	3.144.569,05
Taşıtlar	274.350,33	278.511,56	302.426,31
Demirbaşlar	15.588,12	17.568,63	17.568,63
Birikmiş Amortismanlar(-)	15.927,51	12.026,49	12.026,49
AKTİF TOPLAM	8.138.767,99	12.118.689,55	17.498.749,91
3.Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	6.918.680,41	8.113.899,05	12.886.055,89
A.Mali Borçlar	4.820.426	5.834.781	8.551.618

Banka Kredileri	4.820.426	5.834.781	8.551.618
B.Ticari Borçlar	2.073.316,99	2.222.476,33	4.213.864,96
Satıcılar	579.759,04	817.390,96	1.521.808,06
Borç Senetleri	1.493.557,95	1.405.085,37	2.692.056,90
F.Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler	24.937,42	29.150,15	120.572,93
Ödenecek Vergi ve Fonlar	22.414,30	24.922,22	116.953,83
Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri	2.523,12	4.227,93	3.619,10
G. Borç Ve Gider Karşılıkları	0	27.491,57	0
Dönem Karı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükler	42.755,31	86.667,67	76.030,30
Dönem Karının Peşin Ödenen Vergi ve Diğer Yükümlülükler	42.755,31	59.176,10	76.030,30
4.Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	32.459,99	2.502.470	2.827.408
A.Mali Borçlar	32.459,99	2.502.470	2.827.408
Banka Kredileri	32.459,99	2.502.470	2.827.408
5.Öz Kaynaklar	1.187.627,59	1.502.320,50	1.785.286,02
A.Ödenmiş Sermaye	750.000	750.000	750.000
Sermaye	750.000	750.000	750.000
D.Geçmiş Yıl Karları	272.677,12	437.627,59	752.320,50
Geçmiş Yıl Karları	272.677,12	437.627,59	752.320,50
F.Dönem Net Karı	164.950,47	314.692,91	282.965,52
Dönem Net Karı	164.950,47	314.692,91	282.965,52
PASİF TOPLAMI	8.138.767,99	12.118.689,55	17.498.749,91

EK 3 ZİRAİ FAALİYET GÖSTEREN “X” İŞLETMESİ’NİN 2013-2014-2015 YILLARINA AİT GELİR TABLOLARI

	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015
A.Brüt Satışlar	16.667.249,99	25.139.242,32	27.963.184,80
Yurtiçi Satışlar	16.642.990,93	25.139.242,32	27.963.184,80
B.Satış İndirimleri(-)	231	4.111,20	405
Satış İadeler	231	4.111,20	405
C.Net Satışlar	16.667.012,99	25.135.131,12	27.962.779,80
D.Satışların Maliyeti(-)	15.826.974,29	23.797.936,13	26.551.261,76
Satılan Mamuller Maliyeti	0	938.331,25	1.667.549,30
Satılan Ticari Mallar Maliyeti	15.826.974,26	22.859.604,88	24.883.712,46
Brüt Satış Karı veya Zararı	840.038,70	1.337.194,99	1.411.518,04
E. Faaliyet Giderleri (-)	212.389,14	391.650,92	502.452,74
Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri	1.264,42	36.375,96	61.461,43
Genel Yönetim Giderleri	211.124,72	355.274,96	440.991,31
Faaliyet Karı veya Zararı	627.649,56	945.544,07	909.065,30
H. Finansman Giderleri (-)	415.531,51	512.205,74	528.913,81
Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri	415.531,51	512.205,74	528.913,81
Olağan Kar veya Zarar	212.118,05	433.338,33	380.151,49
J. Olağandışı Gider ve Zararlar(-)	4.412,27	31.977,75	21.155,67
Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar	4.412,27	31.977,75	21.155,67
Dönem Karı veya Zararı	207.705,78	401.360,58	358.995,82
Dönem Karı, Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükler	42.755,31	86.667,67	76.030,30
Dönem Net Karı veya Zararı	164.950,47	314.692,91	282.965,52

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Can FİDANCAN
Doğum Yeri ve Tarihi : ADANA 1983
Medeni Hali : Evli, 1 Çocuk Sahibi
İletişim Bilgileri : canfidancan@gmail.com
0536 503 76 01 (GSM)

EĞİTİM

2001 Özel Bilimkent Okulları
2002-2006 Anadolu Üniversitesi Maliye Bölümü
2015-2017 Ömer HALİSDEMİR Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans
Programı

İŞ DENEYİMİ

2008-2013 ING BANK A.Ş.- Müdür Yardımcısı
2013-2013 YAPI KREDİ BANKASI A.Ş.- Müdür Yardımcısı
2013-2015 BURGAN BANK A.Ş.- Müdür Yardımcısı
2015-2017 ING BANK A.Ş.- Müdür Yardımcısı
2017- ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ-Öğretim
Görevlisi